

บทที่ 6

ชีวิตในเขตป่าเขา

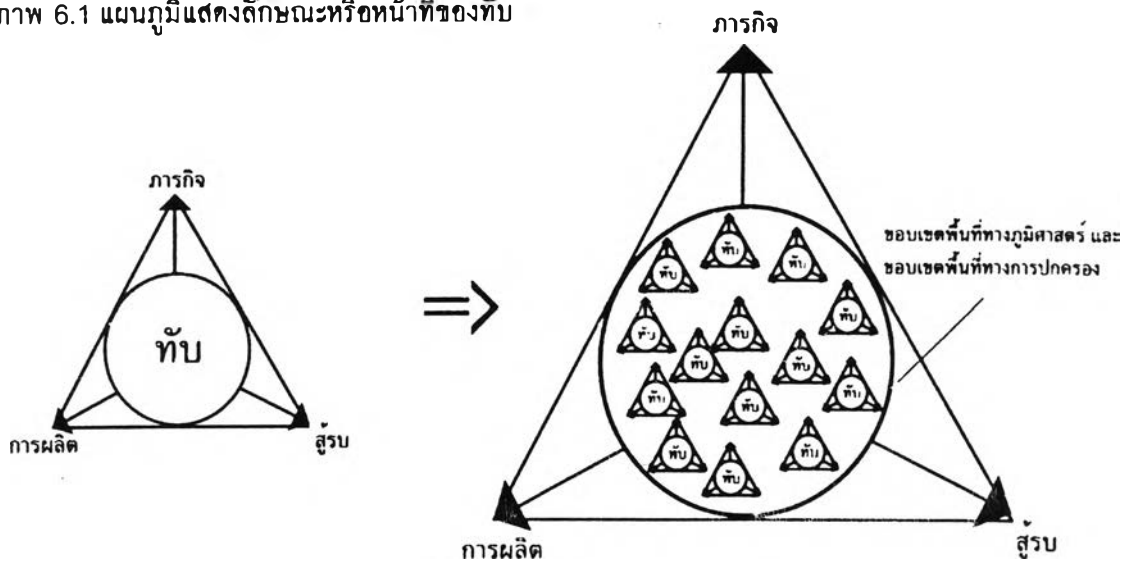
เขตป่าเขาและฐานที่มั่นอันกว้างใหญ่ของภูพานเป็นแหล่งพักพิงและบ่มเพาะการปฏิวัติของชาวกอมมิวนิสต์ไทย บนภูของภูพานนอกจากจะมีป่าไม้ ถ้ำธาร และสัตว์ป่าแล้ว ก็ยังมีคนอยู่บนนั้นด้วย คนที่อยู่บนภูมีอยู่ 2 พวกและมีที่อยู่อาศัยที่แตกต่างกัน คือ ชาวกอมมิวนิสต์ หรืออาจเรียกว่า “ทหารป่า” ซึ่งอยู่ในทับ กับชาวบ้าน ที่อยู่อาศัยอยู่ในหมู่บ้าน พวกแรกย่อมเป็นที่ทราบกันดีว่าในเขตป่าเขานั้นเป็นที่พึ่งพิงของกองทหารป่า แต่ไม่เพียงแต่ทหารป่าเท่านั้น ยังมีหมู่บ้านจำนวนหนึ่ง ที่ตั้งอยู่บนภูด้วย และเมื่อขบวนการคอมมิวนิสต์ในเขตภูพานได้ประกาศสร้างฐานที่มั่นก็ได้ทำการปลดปล่อยหมู่บ้านเหล่านี้จากอำนาจรัฐเดิม และสร้างอำนาจรัฐใหม่ “สี่แคว” ขึ้นมา ในบทนี้ก็จะกล่าวถึงคนและชุมชนทั้งสองนี้ ที่สานกันเป็นระบบสังคมแห่งขบวนการคอมมิวนิสต์ในเขตภูพาน โดยจะอธิบายใน 2 ส่วนหลักคือ ทหารป่า และชาวบ้าน และประเด็นสำคัญที่จะอธิบายถึง หรืออีกนัยหนึ่งก็คือ คำถามหลักของบทนี้ก็คือ “พวกเขาอยู่ ทิศ และทำอะไร?” อยู่บนภูพาน

1. ทับกับภารกิจสามด้าน

ทับ เป็นคำเรียกกันเฉพาะในทางแถบอีสาน คือที่ตั้งหน่วยพรรคย่อยๆ (Party Cell) ที่ติดอาวุธ และทำการเคลื่อนไหวระจกกระจายในเขตป่าเขาและที่ราบ แต่แต่ละทับจะมีภารกิจหรือหน้าที่เฉพาะของตนเองที่แตกต่างกันไปตามโครงสร้างการทำงาน เช่น ทับหม้อ/พญาบาท ทับงานมวถชน ทับคิลปิน ทับทหาร¹ เป็นต้น โดยที่ทับเหล่านี้จะมีความเป็นอิสระ/เอกเทศของตัวเองในระดับหนึ่งในเรื่องที่ตั้งและด้านเศรษฐกิจ ด้านเศรษฐกิจนี้หมายถึงการผลิต ที่แต่ละทับจะต้องทำการผลิตหรือหากินหาอยู่ของของตัวเอง ทับต่างๆ ที่อยู่กระจัดกระจายในเขตภูพานนี้จะต้องทำงานสอดประสานกันเป็นระบบความสัมพันธ์หนึ่ง ที่มีเป้าหมายเดียวและสูงสุด คือ การปฏิวัติประเทศไทย ถ้าจะกล่าวโดยสรุป ลักษณะหรือหน้าที่ของทับจะมีด้วยกัน 3 ประการคือ 1) ภารกิจเฉพาะ 2) การสู้รบ และ 3) การผลิต ซึ่งลักษณะดังกล่าวอาจเขียนเป็นแผนภูมิเพื่อให้เข้าใจง่ายขึ้นดังนี้

¹มกค. ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์สำนักข่าวพาณิชย์, [2518?]), หน้า 83

ภาพ 6.1 แผนภูมิแสดงลักษณะหรือหน้าที่ของทับ

จากแผนภูมิ กรอบสามเหลี่ยมหมายถึงลักษณะ 3 อย่าง คือ ภารกิจ การผลิต และการสู้รบ ที่
 ต้องให้ด้านของภารกิจอยู่ข้างบนเพื่อจะสื่อความสำคัญสูงสุดของหน้าที่ของทับ โดยการผลิตและการสู้รบ
 เป็นเพียงด้านสนับสนุนภารกิจเฉพาะของทับ ในระดับที่กว้างกว่าก็เช่นเดียวกัน ที่ทับแต่ละทับสัมพันธ์กัน
 ภายในเขตภูพาน ขบวนการคอมมิวนิสต์ในเขตภูพาน ก็มีลักษณะ 3 ด้านเช่นเดียวกัน เพียงแต่ภารกิจหลัก
 จะหมายถึงการปฏิวัติประเทศไทย ที่มียุทธศาสตร์สัมพันธ์กับการเคลื่อนไหวของขบวนการในระดับประเทศ

ลักษณะการเคลื่อนไหวแบบทับนี้มีในภูพานตั้งแต่แรกเริ่มตั้งแต่ได้กล่าวถึงกองป่าในบทที่แล้ว ซึ่งนั่น
 ก็คือ ทับๆ หนึ่งนั่นเอง เข้าใจว่าในตอนเริ่มแรกนั้นลักษณะการแบ่งภารกิจเฉพาะที่ชัดเจนนั้นยังคงไม่มี มีแค่
 แบ่งกันไปทำงานมอดชนคามพื้นที่ต่างๆและมีการติดอาวุธเพื่อป้องกันตัว แต่ละทับ โดยเฉพาะทับที่ลงมา
 ทำงานมอดชน ก็จะมีพลพรรคจำนวนไม่มากเพื่อความคล่องตัวในการเคลื่อนไหว ส่วนที่ดั้งก็จะเปลี่ยนไป
 เรื่อยๆ ตามแต่สถานการณ์ คั้งนั้น แม้แต่ในเขตฐานที่มั่นจึงไม่มีสิ่งก่อสร้างที่ถาวรแบบ “ค่าย” ของทางภาค
 ใต้ หรือสำนักต่างๆ ของทางภาคเหนือและสามจังหวัด จะสิ่งก่อสร้างอย่างโรงเรียน โรงทหารต่างๆ ของ
 ทับใหญ่ก็จะสร้างด้วยวัสดุต่างๆ ง่ายๆ โรงเรียน ก็ใช้ผ้าเยางสีได้กรอบไม้ต่างกระดานค้ำสอนหนังสือ² ทั้งนี้ก็
 เพราะเพื่อให้พร้อมแก่การเคลื่อนย้ายหากมีข้าศึกขึ้นมาโจมตี สหายวนาสรุปเอาไว้ว่า

ถ้าเป็นหน่วยงานที่อยู่โรงเรียนที่ว่างอยู่มั่นคงถาวรอยู่กันนานๆ หลายนเดือน อาจจะผูกเสาสี
 เสาคาร์บอนไว้ เอาหญ้าเอาอะไร ฟางข้าว หญ้าคามามัด เป็นค้ำเหมือนมุงจาก มามุงกันน้ำ
 ค้างกันฝน ...

หน้าแล้ง เช่นหน้าเก็บเกี่ยวจะเป็นเดือนสิบเอ็ดสิบสอง จนถึง มีนาคม พฤษภาคม ฝนไม่ตกนี้
 เราจะแขวนแปดนอน บางทีเราก็ทำผ้าไม้ไผ่บ้าง มุงหญ้า นอนกัน คั้งเป็นวงกลม ถ้าเป็น

²กองบรรณาธิการ, “นาโกร มาร์เก็ทบน “ป่าภูพาน ,” ศิลปวัฒนธรรม 18, 12 (ตุลาคม 2540): 102 – 107.

หน่วยทหารที่จะตั้งเป็นรัศมีวงกลม แล้วก็ม็อบเกอร์ มีซอนไม้ มีคันไม้ มีหินอะไรอย่างนี้ ที่จะ
เป็นม็อบเกอร์ป้องกันตัว เราก็จะหาทำเลที่เหมาะสม คือ หนึ่ง สามารถที่จะหลบได้ง่ายได้รอบทิศ
แล้วก็ยังเป็นชัยภูมิที่ได้เปรียบทางยุทธศาสตร์ ทางยุทธวิธี³

และการตั้งทัพที่จะตั้งทัพไม่ห่างกันนักระหว่างทัพหมอบ ทัพงานมวตชน และทัพกองทหารเพื่อปกป้องดูแลกัน
เวลาปะทะกับข้าศึก แต่ละทัพก็จะห่างกันประมาณ 300 เมตร หรือเดิน 10 – 20 นาทีก็ถึงกัน เวลาจะย้ายที่
ค้ำองก็จะย้ายไปพร้อมๆ กันเกาะกลุ่มกันไป เพื่อจะช่วยเหลือซึ่งกันและกันได้

การผลิต

แต่ละทัพจะต้องทำการผลิตและหุงหาอาหารของตัวเอง สิ่งที่สำคัญแก่บรรดาพลพรรคทั้งหลายคือ
ข้าวปลาอาหาร และสิ่งของจำเป็นทั้งหลายแหล่เช่น สมุนไพร ยาดีฟิ่น ยาสูบ ฯลฯ สิ่งต่างๆ เหล่านี้ได้มาจาก
สองทาง คือ จากภายนอกเขตป่าเขา และจากการผลิตของกองป่าเอง เราควรจะต้องรู้ถึงข้าวก่อน เพราะเป็น
อาหารหลักของทั้งของคนไทยและไม่เว้นแม้กระทั่งทหารป่า สำหรับภูพานข้าวที่กินกันนั้นเป็นข้าวเหนียว
แห้งที่มาจากข้าวสารนั้นส่วนหนึ่งมาจากการหนุนช่วยของมวตชนที่อยู่รายรอบภู ซึ่งขบวนการ
คอมมิวนิสต์ได้เข้าไปเคลื่อนไหวโฆษณาปลุกระดมจัดตั้งชาวนาในเขตที่ราบทำให้ชาวบ้านที่เห็นด้วยกับฝ่าย
คอมมิวนิสต์ให้การสนับสนุนการปฏิวัติโดยการให้ข้าวสารแก่ขบวนการทั้งยังเป็นภาระในการจัดซื้อสิ่งของ
จำเป็นต่างๆ ที่สหายในป่าต้องการเช่น อาหารแห้ง เกลือ ยาดีฟิ่น สมุนไพร โดยจะนัดกับทหารป่าที่ลงมา
ทำงานมวตชนในพื้นที่ว่าจะมารับวันไหน การขนข้าวหรือเข้าข้าวขึ้นภูจัดว่าเป็นงานใหญ่อันหนึ่งของกอง
ป่าเลยทีเดียว ดังที่พระอาจารย์สมโภช ปิณฺณญาโร หรืออดีตสหายวงนา แห่งเขต 999 เล่าให้ฟังว่า

[พบกับมวตชน - ผู้เขียน] พบกันชายป่า เหมือนจิตร ภูมิศักดิ์ ปลายนา เป็นการไปโฆษณา
มวตชน ให้การศึกษา เยี่ยมเยียนทุกข์สุข และสิ่งของที่เราฝากซื้อเขาก็หนุนช่วย บางทีเรา
เกี่ยวข้าวเสร็จ เช่นที่อำเภอเขาวง เขาเกี่ยวข้าวเสร็จเขาก็จะมาบอกเราให้เราขนข้าว จะเขาก็
ร้อยกระสอบเขาก็หนุนช่วย งานมวตชนในอ.เขาวง มันมีหลายบ้าน บ้านหินหัด้า บ้านนางาว
บ้านนาสินวด บ้านโคกยาว บ้านม่วงคุด ม่วงนาดี มีอีกหลายสิบตำบลในอำเภอเขาวง เราก็
จะลงไปขนข้าวยาวกลางคืน เขาไปเป็นกองร้อยไปลำเลียงข้าว คนละสองถึง พยายามทุ่มลง
ไป กลางวันไม่กล้าลงไป กลัวว่าชาวบ้านที่ไม่รู้ไม่เข้าใจเราจะรายงาน ... เพื่อไม่ให้ถูกโจมตี
หรือเป็นพินาศ เราจะไปแบบไม่ให้มีร่องรอย และจะเป็นอันตรายกับแนวร่วมของเราที่อยู่ในหมู่บ้าน
ด้วย ว่าเป็นผู้จัดหาเสบียง เราก็จะลงไปถ้าถึงหัวภู 5 โมง เราจะรอถึงมืด 6 โมงหรือ ทุ่ม
หนึ่ง แล้วถึงเคลื่อนพล เดินในความมืด แล้วไปขนข้าวตามที่สหายในบ้านไปเก็บ เราก็จะมารอ
พบเรา แล้วก็ขนข้าวขึ้นไปเป็นกองร้อย อันนี้เราเป็นงานมวตชนเราก็ได้ขน⁴

หรือในบางที่ทหารป่าก็ไม่ช่วยชาวบ้านเขาเกี่ยวข้าว โดยชาวบ้านก็มักจะมอบข้าวสารเป็นการตอบแทน

³สัมภาษณ์ พระอาจารย์สมโภช ปิณฺณญาโร, 22 กันยายน 2547.

⁴เรื่องเดียวกัน.

เช่นบางทีเราก็ไปเกี่ยวข้าวเมื่อยามดวงจันทร์เต็มดวง มันก็แจ่มสว่างเหมือนกลางวัน เราก็เอาทหารลงไปเป็นกองร้อย ไปเกี่ยวข้าว ก็ร้อยไร่ ก็ร้อยไร่ เกี่ยวๆ ตั้งกองไว้ พอเช้าขึ้นมาก็เกลี้ยงหมด ไม่มีคำอ่านาวาน หรือจ้างกัน พวกเราลงไปช่วยเกี่ยวข้าว ช่วงไหนที่มันห่างจากบ้านเมือง หากจากแคว้นบี ค่ายของตำรวจทหาร เราก็ไปเกี่ยวข้าวกลางวัน เกี่ยวเสร็จมัดเสร็จตั้งไว้เรียงร้อย ชาวบ้านก็นึก ชาวบ้านเขาก็มาค้ำย เจ้าของนาเขา นาคอนนี้ ๆ วันนี้เสร็จนะร้อยไร่ ของคนนี่อีก สามสิบไร่ พรุ่งนี้เสร็จ ... เสร็จแล้วเขาก็เรารดมามาเอาไป เราก็จะสนับสนุนให้ข้าวให้ปลาเรา ให้มาขนเอาเลยร้อยถึง สิบถึงยี่สิบถึง เราก็ขนทหารไปเป็นกองร้อยไปเอายามกลางคืน⁵

อย่างไรก็ดี การหนุนช่วยแบบนี้มีอุปสรรคเหมือนกันถ้าทางเขป้าเขาถูกทางราชการปิดล้อม อุดมดีสุวรรณบันทึกไว้ว่าตั้งแต่หลังช่วงเสียงปืนแตกจนถึง พ.ศ. 2512 ทางภูพานเกิดความขาดแคลนอันเนื่องมาจากการปราบปรามของศัตรู จึงต้องกินข้าวต้มกันเพื่อประหยัดข้าวสารไว้⁶

ที่มาของผลผลิตเหล่านี้ก็อีกทางหนึ่งก็คือ การผลิตของแต่ละระดับเอง บรรดาพลพรรคของแต่ละระดับก็จะช่วยกันทำ ซึ่งจะได้ปริมาณที่น้อยกว่าการหนุนช่วยของมวลชน ผลผลิตประเภทข้าวและพืชผัก รวมถึงการเลี้ยงไก่ ทุบก็จะทำการเพาะปลูกกันในพื้นที่ที่ติดทับ เพื่อบรรเทาปัญหาความขาดแคลน โดยที่จะมีการทำชลประทานขนาดเล็กเช่นการสร้างฝาย ทำคันดินเพื่อกักน้ำไว้ใช้ในการเพาะปลูก สหายอนาเล่าเอาไว้ว่า

ช่วยกันทำไม่มีหน่วยเฉพาะ แต่ละหน่วยของตัวเอง แต่ละหน่วยงานมีฟาร์มเป็นของตัวเอง เช่น เลี้ยงไก่ ปลูกพริก ปลูกมะเขือ ปลูกข้าว ปลูกข้าวโพด ปลูกเครื่องครัวต่างๆ นี่ก็ช่วยกันช่วยบรรเทาความเดือดร้อนได้ส่วนหนึ่ง เราไปไหนเราก็ทำการผลิต บางทีเราไปไหนไกลๆ เสร็จแล้วเดือนหน้าเราก็วกกลับมาที่พักเดิม แล้วก็เก็บเกี่ยว มาเก็บผล มาดูแล เราก็บ้านห้วย บ้านชลประทาน กว้างประมาณ สิบ ยี่สิบเมตร เราก็พากันในหน่วยงานช่วยกัน เรียกว่าบ้านฝาย ทำเป็นคันดิน ลุยจอบเสียม แล้วก็กั้นกักน้ำไว้ใช้ ยามใช้ในการเกษตร กันบางที่น้ำแรงมันก็ขาดได้เหมือนกัน บางทีก็เอาใหม่เอาให้หนากว่าสูงกว่าเดิม การทำมาหากินเราก็อยู่ช่วยกันแต่ละหน่วยงานก็จะไปทำมาหากินด้วยตัวของตัวเอง เช่นไปหาทุ่งหอยปูปลาหอยขม หอยคัง หอยเชอรี่นี่ก็กินได้ แล้วก็ไปหากลอยหามันหามาฝากหนาม ผักบั้งผักป่าทั้งหลายนี้ รวมทั้งหาสัตว์ป่าบ้างถ้าไปเจอ เช่นหมูป่า เก้ง หมูป่านี่ได้บ่อยเกือบทุกวัน ได้เก้ง ได้กระจก ได้นกได้หนู บางทีก็ได้หมาป่า หมา เช่นเราไปคามาหมู่บ้านต่างๆ พวกมวลชนเขาก็จับมาให้ให้แล้วผูกเชือกไว้ เราก็ผูกแล้วก็หามา เอามาปรุงอาหาร หนามนี้ได้เรื่อยๆ

จากข้างต้น สภาพป่ามีความอุดมสมบูรณ์พอที่ชาวบ้านและรวมถึงทหารป่าสามารถเก็บ และล่าสัตว์มาเป็นอาหารได้อย่างพอเพียง อาหารหลักของทหารป่าก็เป็นปลาที่อยู่ตามแม่น้ำลำธาร หรือพวกหอยก็เช่นเดียวกัน ส่วนพวกสัตว์ป่าก็สามารถล่าเอามากินได้เช่นเดียวกัน และโดยเฉพาะฤดูฝนบรรดาพลพรรคที่จับซึ่งช่างที่มีอยู่มากมากิน สำหรับพืชผักก็เก็บเอาพวกผักบั้ง หน่อไม้และหัวมัน เห็ดเป็นอาหารอีกอย่าง

⁵ เรื่องเดียวกัน.

⁶ พ. เมืองชุมพู่, *คู่สมรภูมิกุญหา*, หน้า 252 – 253.

หนึ่งที่มีอยู่มากในป่ามีอยู่มากมายหลากหลายชนิด บางชนิดก็มีพิษ ต้องใช้ประสบการณ์และความรู้ของคนในท้องถิ่นในการเลือกเก็บขึ้นมากิน.

แต่การหาของป่าและภาคเพาะปลูกของกองป่าเหล่านี้ จากการประเมินในปี พ.ศ. 2523 ระบุว่า “ที่ผ่านมาในเขตงานอีสานเหนือ งานด้านการผลิตยังนับว่าล่าช้าหรือยังปฏิบัติได้ไม่บรรลุผลเท่าใด”⁷ ซึ่งหมายความว่าด้านหลักของการหาอยู่หากินของทางภูพานนั้นยังต้องพึ่งพามวลชนเสียเป็นส่วนใหญ่ จากการศึกษาชั้นเดียวกันนั้นยังได้เสนอให้ฝ่ายกองป่าจัดตั้งหน่วยงานที่ทำหน้าที่การผลิตโดยเฉพาะขึ้นมา ที่จะทำหน้าที่ “ค้นคว้า ปรับปรุงและทำการผลิต ผลิผลทางการเกษตรและการเลี้ยงสัตว์ ..” และ “ศึกษารูปแบบ วิธีการผลิตให้พอเพียงกับความต้องการของกองป่า หาวิธีการป้องกันภัยทั้งจากธรรมชาติและศัตรูทางชนชั้น”⁸ (เน้นโดยผู้เขียน) โดยใช้บทเรียนจากทางภาคใต้เป็นต้นแบบ ซึ่งข้อสรุปบทเรียนจากทางภาคใต้ข้างล่างนี้สะท้อนปัญหาเกี่ยวกับการผลิต การหาอยู่หากินได้เป็นอย่างดี

1. ในช่วงที่สถานการณ์เปลี่ยนแปลง ยุทธศาสตร์ยุทธวิธีมีการปรับปรุงใหม่ จำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องมีหน่วยงานการผลิตมารองรับงานด้านเศรษฐกิจในส่วนที่มันทางการทหารซึ่งเป็นที่รวมศูนย์แผนงานและกรรมกรต่างๆ ของกองป่า
2. งานการผลิตจะช่วยตอบสนองของผลิตผลการเกษตร เช่น ข้าว ผักและพืชไร่ได้เป็นอย่างดี ในช่วงที่อาหารขาดแคลน หรือถูกศัตรูกัดจากมวลชน
3. งานการผลิตสามารถรองรับหน่วยงานศึกษาบ่มเพาะผู้ปฏิบัติงานหรือสหยาใหม่ ซึ่งต้องอาศัยเวลาในการศึกษาเป็นโครงการที่แน่นอน
4. หน่วยงานการผลิตจะช่วยค้นคว้าบทเรียนทางการเกษตรให้กับมวลชน เพื่อยกระดับชีวิตความเป็นอยู่ของมวลชนในอีกทางหนึ่ง
5. โดยเฉพาะอย่างยิ่งทางด้านการแพทย์ซึ่งถือ “การป้องกันเป็นหลัก” ยิ่งจะต้องอาศัยหน่วยการผลิตในการบำรุงเลี้ยงกองทหารด้านสุขภาพและโภชนาการเป็นอย่างมาก
6. ช่วยลดภาระมวลชนในการหมุนช่วยกองทหาร โดยสามารถจะแปรเปลี่ยนมาเป็นการหมุนช่วยทางด้านเวชภัณฑ์และยุทธปัจจัย⁹

หากเราดูบริบทสถานการณ์ในค่อนนั้นฝ่ายกองป่าเริ่มเป็นฝ่ายเพลี่ยงพล้ำให้แก่ฝ่ายรัฐบาลซึ่งมีผลต่องานมวลชนของพรรค อีกทั้งปัญหาจากแนวหลัง อันเป็นสถานการณ์สากล การผลิตของกองป่าจึงมีความสำคัญมากยิ่งขึ้น

ส่วนด้านการเตรียมและจัดทำอาหารนั้น แต่ละทัพก็จะจัดทำกันเองโดยอาจะมีให้คนใดคนหนึ่งรับผิดชอบ อาหารหลักก็เป็นอาหารประเภทแฉ่ว ซึ่งปรุงจากพริก เกลือและผงชูรส จิ้มกินกับผักนานาชนิด

⁷ ใจความย่อเหตุการณ์ประวัติศาสตร์, A 225, บทสรุปการศึกษาค้นคว้าของหน่วยโฆษณาเคลื่อนที่ 66 และ 98 (ระหว่างวันที่ 29 ก.ค. - 4 ส.ค. 23), หน้า 10.

⁸ เรื่องเดียวกัน, หน้า 11.

⁹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 10.

ส่วนอาหารประเภทโปรตีนที่จะเป็นพวกสัตว์ป่าที่ล่าหรือหามาได้ เช่น ช้าง ช้าง ก็เลือกเอาตัวที่ไม่เป็นยาง แล้วนำมาบั้งกิน หรือปลาที่นำมาทำแกงหรือบั้งกิน โดยการปรุงอาหารทั้งหมดนี้จะไม่มีการผัดและการทอด (รวมถึง เจียว) เพราะไม่มีน้ำมันทั้งน้ำมันพืชและน้ำมันหมู ในวันปกติอาหารการกินอาจจะไม่คึก เนื่องจากสภาพารุทธิ์หรือการปิดล้อมของซ้าศึก แต่สำหรับวันสำคัญที่มีการจัดงานต่างๆ อาหารการกินก็จะคึกขึ้น เช่น แกงไก่ และขนมหวาน¹⁰

การสู้รบ

การอยู่ในเขตป่าเขาในเขตภูพาน ก็คือการอยู่ในสนามรบอยู่ตลอดเวลา เพราะการโจมตีจากกำลังของรัฐบาลเป็นไปได้เสมอ การดำเนินชีวิตในป่าจึงต้องกระทำอย่างรอบคอบ ระวังภัย หน่วยงานที่เหมือนจะโจมตีมากที่สุดคือ หน่วยวงคนตรี 66 เนื่องจากการณ์คนตรีทำให้เกิดเสียงดังไปถึงเจ้าหน้าที่ เวลาเดินทางไปเขตงานไหนก็มักโจมตีทุกครั้งไป¹¹ ดังนั้นพลพรรคทุกคนไม่ว่าจะทำงานในด้านไหนก็จะต้องคิดหาวิธีป้องกันตัว ศึกษาวนาล่าถึงหน่วยวงคนตรี 66 และการศึกษาอาวุธของบรรดาพลพรรคด้วย

แล้วเขาก็มีหน่วยของกำลังทหารของเขา หน่วยเล็กๆ ที่จะช่วยแบกหามเคลื่อนย้ายเครื่องคนตรี แล้วก็ปะทะด้วย เป็นหน่วยสู้รบด้วย แต่ละคนคิดทั้งปืนสั้นและปืนยาว ส่วนอาคมานั้นคิดปืนเก 54 มันคล้ายๆ ปืน 9 ม.ม. ปืนสั้น แล้วก็คิดปืนอาร์ก้า อันแรกไว้สำหรับป้องกันตัวระยะสั้น ส่วนอันหลังเป็นปืนยิงระยะยาว เมื่อก่อนจับเขกเขกมีคยาบ บรรจุ 10 นัด ปืนกึ่งอัตโนมัติ รัวไม่แรง ก็เลยเปลี่ยนมาเป็นอาร์ก้า เห็นว่าปืนอาร์ก้ามันเหลือใช้เยอะในกองทัพ มันเยอะ แต่ส่วนใหญ่เราจะไม่ให้เด็กและสตรีถือ เพราะมันเป็นปืนหนัก ถ้าเป็นผู้หญิงเด็กจะให้ถือปืนเอ็ม 16 เพราะมันเบา แล้วก็คาร์บิน หรือปืนสั้นๆ ปืนยาวไม่เกิน 1 เมตร สำหรับเด็ก เด็กก็ตั้งอายุเกิน 15 ปี ถ้าต่ำกว่านั้นเราก็ไม่อยากจะให้ถือ เพราะมันจะไม่รอบคอบ ... นอกนั้น (พวกผู้เฒ่า - คนชรา - ผู้เขียน)ก็ไม่อยากคิดปืน ส่วนผู้หญิงก็คาร์บินกับปืนสั้น เวลาเขาเดินทางจัดยาให้กับขบวนหรือเดินทางไปหน่วยงาน ไปหากินหาปลาหรือว่าการเดินทาง มันจะได้มีเคียวเล็มป้องกันตัวบ้าง อย่างน้อยๆ ก็ปืนสั้นเสียงซู่ก็ได้¹²

¹⁰รายละเอียดเรื่องอาหารการกินดูใน กองบรรณาธิการ, "มาโคร มาร์เก็ตบน "ป่าภูพาน",": 102 - 107.

¹¹"66 ภูพาน ร้องรำทำเพลง หาเห็ดหาหน่อไม้," สายลมเปลี่ยนทิศแต่ดวงใจไม่ได้เปลี่ยนเลย, หน้า 375.

¹²สัมภาษณ์ พระอาจารย์สมโภช ปัญญาโร, 22 กันยายน 2547.

ภารกิจ

ในหัวข้อที่แล้วก็ได้กล่าวถึงภารกิจเฉพาะของทับข้างแสงไปแล้ว แต่ถ้ากล่าวโดยทั่วไปของการเคลื่อนไหวของขบวนการฯ จะมีทับที่ทำภารกิจหลักๆ 3 จำพวก คือ ทับทหาร ทับงานมวลชน และทับหมอ

ทับทหาร

สิ่งที่ทหารป่าต้องยึดถือคือวินัย 10 ข้อของนักรบ ทปท. ซึ่งถือว่าเป็นคุณธรรมที่นักรบ ทปท. ต้องยึดถือและปฏิบัติคัม และการปฏิบัติคัมวินัย 10 ข้อนี้ก็ถือว่าเป็นการโฆษณาชวนชวนไปในตัว เพื่อแสดงว่านักรบ ทปท. มีคุณธรรมเหนือกว่าทหารฝ่ายศัตรู วินัย 10 ข้อของนักรบทปท. มีดังนี้

1. ปฏิบัติการทุกอย่างต้องฟังคำบัญชา
2. ไม่เอาข้าวของของประชาชน
3. เคารพและช่วยเหลือประชาชน พுகจากต้องสุภาพ
4. การซื้อขายต้องเป็นธรรม ยืมของต้องคืน ทำของเสียต้องชดใช้
5. ไม่ทำพีฆณของประชาชนเสียหาย
6. ไม่ค้ำสุราเวลาปฏิบัติหน้าที่
7. ไม่คู้ค่าทุบตีผู้อื่น
8. ไม่ถวนถามสตรี
9. ไม่ทารุณเขลย
10. สิบสงครามต้องมอบให้ส่วนรวม¹³

จากการตีค่ายที่สหายวนาเล่าให้ฟัง ก็เห็นว่ากรปฏิบัติหน้าที่ของทหารก็เป็นไปคัมนี้คือไม่มีการทารุณเขลย ถ้าวางอาวุธต้องไว้ชีวิต บาคเจ็บต้องรักษา และไม่จับเป็นค้วประกัน หรือไม่ยึดเอาทรัพย์สินที่เป็นของส่วนค้ว จะยึดเอาแค่อาวุธและยุทธรปัจจยของทางราชการเท่านั้น ในแง่หนึ่งเจ้าหน้าที่ที่ทำการปราบปรามคอมมิวนิสต์ส่วนใหญ่จะเป็นอส. หรือพวกเสือพราน ซึ่งส่วนใหญ่พวกนี้ก็เป็นคนในชุมชนหรือคนในท้องถิ่นแถบนั้น การใช้ความรุนแรงเกินควรจึงเป็นการกระทำที่เสียหายต่อการปลุกกระคัมมวลชนเป็นอย่างมาก

วินัย 10 ข้อของทปท. นี้ น่าจะเป็นสิ่งที่รับเอามาจากการปฏิบัติจีน เพราะคัมมิกล้นอายุเป็นแบบคุณธรรมนักรบปฏิบัติแบบเอเชียอยู่มก ซึ่งสอดคล้องกับสภาพสังคมไทยและลักษณะจิตใจของคนไทยเป็นอย่างดี ในบทความเรื่อง "วีรชนปฏิบัติแห่งเทือกเขาภูพาน สหายทองพูน" สะท้อนให้เห็นถึงการเน้นย้ำคุณธรรมของนักรบปฏิบัติได้เป็นอย่างดี และยังสะท้อนความคิดเกี่ยวกับพระภิกษุที่น่าสนใจ ในเรื่องเล่าถึงสหายทองพูนที่ถูกยิงบาคเจ็บสาหัสและพลัดหลงกับทับของคนทำให้จำต้องกลับขึ้นภูค้วคนเดียว ระหว่างทางก็พบหมู่บ้านแห่งหนึ่ง เขาก็ตรงไปที่วัดเพื่อหวังว่าจะมีอะไรให้เขากิน แต่ปรากฏว่าไม่มี พบแค่ไฟฉายกระบอก

¹³ หอจดหมายเหตุธรรมศาสตร์, A 8.1/17, หัวข้อบรรยายความรู้การเมืองพื้นฐานสำหรับนักรบ ทปท., หน้า 16.

หนึ่ง เขาคิด “อยากได้แต่ก็ไม่กล้าเอา แต่ไฟฉายจำเป็นต่อการเดินทาง” เขาคิดอยู่นานจนในที่สุดก็ตัดสินใจเอามาเพราะ “สมบัติของพระบมมี พระบมมีเงินเกิน 3 บาท” ลงจากวัดก็เดินออกไปนอกหมู่บ้าน ผ่านเถียงนา เห็นเสียมวางอยู่ 3 ชั้นวางอยู่ เขาก็จะเอาเสียมมาซุกมันกิน แต่เขาก็คิดขึ้นได้ว่า “พรรคบให้เอาข้าวของมวถน เค็ดชาก” แต่เนื่องจากมันจำเป็นจริงๆ จึงเลือกเอาอันที่เก่าที่สุด บินที่สุด จากนั้นเดินมาเห็นหม้อ 2 ใบ ก็เลือกเอาใบที่เก่าที่สุด และมีเก่าๆ ซักอันหนึ่งไป แล้วเขาก็คิดว่าเป็นการผิดวินัย แต่มันจำเป็นจริงๆ “กลับไปต้องรายงานจ้ดคั้ง ผิดก็ยินดีรับโทษ เขาต้องซื้อๆ ครงๆ ค่อพรรค ค่อประชาชน”¹⁴

ทับหน่วยงานมวถน

งานมวถนจะมีหน้าที่หลักในการโฆษณาปลุกกระคมมวถนทั้งในเขตฐานที่มั่นและนอกฐานที่มั่น งานนี้มีความสำคัญต่อขบวนการมากเช่นเดียวกัน ทั้งในแง่ยุทธศาสตร์ยุทธวิธีของการปฏิวัติไทย หรือแม้กระทั่งการอยู่รอดของกองป่าเอง อย่างเรื่องเสบียงหรือการผลิต การปลุกกระคมมวถนคั้งที่กล่าวมาในบทที่แล้วว่ามีการจับคิบ การปิดล้อมหมู่บ้านโฆษณาหรือการโฆษณาด้วยกำลังอาวุธ แต่หลังจากจัดคั้งชาวบ้านในหมู่บ้านแล้ว ก็ต้องจัดการให้การศึกษามวถนในจ้ดคั้งของกองป่า โดยอาจถือว่าเป็นแนวร่วม หรือถ้าเป็นเยาวชนก็จัดคั้งเป็นทหารบ้าน ในชั้นนี้ผู้ปฏิบัติงานมวถนของพรรคก็ต้องจัดการศึกษาให้แก่มวถนเหล่านั้น สหายวนาเป็นผู้มีหน้าที่เกี่ยวกับงานมวถนโดยครงในหน้าที่ให้การศึกษามวถน โดยเขาจะนัดกับชาวบ้านตาม “หัวไร่ปลายนา คินเขาคิบฏ” ทับงานมวถนก็จะลงไปทำงานเกือบทุกวัน ลงไปที่หนึ่งก็จะให้การศึกษา เยี่ยมเยียนทุกซ้ดซุช และฝากซื้อสิ่งของที่จำเป็นแก่กองป่า

การโฆษณาปลุกกระคมที่เป็นผลโดยครงของการเข้าไปร่วมขบวนการของนิสิต นักศึกษาปัญญาชน หลังเหตุการณ์ “6 ตุลา” อันทำให้งานเหล่านี้ที่มีอยู่ก่อนหน้านั้นมีพลังสร้างสรรค์มากยิ่งขึ้น คือหนังสือพิมพ์ *ธงปฏิวัติ* และงานของหน่วยโฆษณาเคลื่อนที่

ทับของหนังสือพิมพ์ *ธงปฏิวัติ* คั้งขึ้นมาคั้งแต่ พ.ศ. 2515 โดยมีสหายปัญญาชนชาย หญิง 2 คนทำหน้าที่เป็นบรรณาธิการ ส่วนพนักงานพิมพ์คิค โรเนียว เข้าเล่มก็เอามวถนในท้องถินมาคิกเอา แต่ทำไปไ้ระยะหนึ่งก็ระงับไปเพราะสหายปัญญาชนทั้งสองคั้งย้ายไปเขตอื่น จนกระทั่งราว พ.ศ. 2518 จึงได้บรรณาธิการใหม่ และได้ปรับปรุงการทำงานใหม่หลัง “6 ตุลา” โดยมีนิสิต นักศึกษาเป็นแกนสำคัญ หนังสือพิมพ์ *ธงปฏิวัติ* รูปโฉมใหม่ออกมาคั้งแต่กลางเดือนเมษายน พ.ศ. 2520 ทั้งยังได้ขยายตัวเป็นสำนักพิมพ์พิมพ์หนังสือต่างๆ เช่น *ศึกคงฮี่นำ* ของ รบชนะ *ข้าของยุทธ คงแดง* ของวัฒน์ *วรรณยางกูร ทลายแนวปิดล้อม*

¹⁴“วีรชนปฏิวัติแห่งเทือกเขาภูพาน สหายทองพูน,” *ประกายไฟ* 2, 13 (ธันวาคม 2522): 22 – 27. และ *ประกายไฟ* 2, 14 (มกราคม 2523): 28 – 32.

ของ คำเพลิง ฝ่าแอก¹⁵ นอกจากนี้ยังมีการจัดกิจกรรมต่างๆ เช่น การจัดกาแสวนา “วรรณกรรมสนทนา สือสัมพันธ์ป่ากับเมือง”ในช่วงต้นปี 2523¹⁶ หรือ การตั้งห้องสมุดขงปฏิวัติในเขตงาน 333¹⁷

โครงสร้างของหน่วยงานจะแบ่งเป็นแผนกและฝ่ายต่างๆ คือ แผนกหนังสือพิมพ์ แผนกข่าว แผนก ศิลป แผนกพิมพ์คึกและฝึกพิมพ์คึก แผนกโรเนียว ฝ่ายทหาร ฝ่ายบริหาร และฝ่ายพยาบาล โดยมีเข็มมุ่งใน การทำงาน คือ

เพื่อเป็นหนังสือพิมพ์ของภาคอีสาน จัดทำขึ้นเพื่อรับใช้ กรรมกรชาวนาและทหารปฏิวัติ โดยเฉพาะในเขตฐานที่มั่นปฏิวัติ จุดมุ่งหมายเพื่อโฆษณาเผยแพร่แนวทาง นโยบายของพรรค ให้ การศึกษาทางด้านทฤษฎีการเมือง และความรู้ทางด้านการเมือง การทหารทั่วไป และความ จักเจนซึ่งกันและกัน เผยแพร่และส่งเสริมเรื่องคึกคึก วัฒนธรรมศิลปบันเทิงปฏิวัติ¹⁸

เนื้อหาของขงปฏิวัติถือว่ามีความหลากหลายน่าสนใจทั้งส่วนที่เป็นข่าว บทความการเมือง วรรณกรรม ความรู้ทั่วไป ฯลฯ การจัดพิมพ์ทั้งหมดล้วนแต่ทำในสภาพจรยุทธ์ บางทีต้องเคลื่อนย้ายทับเพราะถูกรัฐบาล ถัดมปราบ กระจายและอุปกรณต่างๆ ก็อาศัยมวลชนและแนวร่วมในเมืองสนับสนุน นอกจากนี้ทางหนังสือ ขงปฏิวัติยังมีผู้สื่อข่าวท้องถิ่นอยู่ตามเขตต่างๆ ทั้งที่อยู่ในเขตฐานที่มั่น ที่เป็นผู้ปฏิบัติงานมวลชน และครู ซึ่งส่วนใหญ่เป็นนิสิต นักศึกษา โดยจะมีหน้าที่หาข่าวและสำรวจความคึกเห็นของมวลชนที่มีคือหนังสือ พิมพ์คึกขย นอกจากนี้ขงปฏิวัติแล้วยังมีทับหน่วยงานที่ทำหน้าที่ผลิตหนังสือพิมพ์ตามเขตงานต่างๆ ซึกเช่น ตะวันแดง (ภูตระคอกบัว เขต444) ภูสูงยุคใหม่ (ภูสูง เขต999) และแนวหน้า (คงมุต) เป็นต้น แต่สภาพ การทำงานก็คงไม่ต่างกันนักเพราะทั้งหมดล้วนต้องจัดทำหนังสือพิมพ์ในสภาพจรยุทธ์ ดังที่ทาง ภูสูงยุคใหม่ ได้เขียนจากหมายมาถึงขงปฏิวัติไว้ว่า

อุปกรณการโรเนียวของเราไม่มีอะไรเลย เราอดคูกกถึงพิมพ์คึกมา ไรก็คคัวกระจายไซโดย ครงนี้แหละเรา – จรยุทธ์ ยากลำบากหลายอย่างแต่ก็สามารถเอาชนะะ จำนวนโรของเราน้อย ฉับแรกเรายังส่งไปไม่ถึงทุกจังหวัด ถ้าได้รับฉับที่สองนี้ช่วยวิจารณ์มาให้คึกขย เพราะเรา ก็ช่อนมากด้านเนื้อหา เทคนิค, ข่าว, อุปกรณ, คนทำน้อย ความรู้ช่อน ประสบการณช่อน หลายอย่าง แต่เราก็พยายามทำ¹⁹

¹⁵ ขงปฏิวัติ 10 (มกราคม, 2523).

¹⁶ “ข่าววรรณกรรม,” ขงปฏิวัติ 10 (มกราคม 2523).

¹⁷ ุรายชื่อหนังสือในห้องสมุดคึกใน ขงปฏิวัติ 9 (ธันวาคม 2522), หน้า 61 – 63.และ ขงปฏิวัติ 10 (มกราคม 2523), หน้า 68 – 69.

¹⁸ วิสา คัญทัพ, “บันทึกจากภูพานถึงลานโพธิ์ คอน 2 ขงปฏิวัติ,” กอนหน้า 1, 12 – 15 (มิถุนายน – กันยายน 2523): 72.

¹⁹ จากหมายจากผู้ขาน, ขงปฏิวัติ 9 (ธันวาคม, 2522): 63.

ทั้งหน่วยโฆษณาเคลื่อนที่ หรือชื่อเต็มคือ “หน่วยโฆษณาเคลื่อนที่กองทัพปลดแอกประชาชนแห่งประเทศไทย สังกัดศูนย์กลางพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยภาคอีสานเหนือ”²⁰ มีรหัสว่า 66 ก็เช่นเดียวกันกับ ธงปฏิวัติ คือตั้งขึ้นตั้งแต่ก่อน “6 ตุลา” เริ่มแรกอาศัยมวชนพื้นฐานที่เป็นชาวนา 3 คนช่วยกันแบกฟิล์มหนัง และเครื่องฉายคะเวนฉายหนังโดยไปคามที่ต่างๆ แต่ไม่ได้จัดตั้งเป็นหน่วยงานอะไร ต่อมาหลัง “6 ตุลา” ฝ่ายนำได้พิจารณาเห็นความสำคัญให้ขยายงานออกไป ให้ตั้งเป็นทั้งหน่วยงานของตัวเองโดยแบ่งเป็นสองส่วนใหญ่ๆ ก็วงคนครีกับหน่วยฉายหนังโดยจะทำงานร่วมกันคือจักฉายหนังและแสดงคนครีได้ชาวบ้านดู โดยหน่วยเพิ่มผู้ปฏิบัติงานให้มากขึ้นด้วย หน่วยฉายหนังจะแบ่งเป็นแผนกและฝ่ายต่างๆ เช่น แผนกการเมือง แผนกการทหาร แผนกโฆษณา - ศึกษา แผนกเกษตรพากย์และฝึกพากย์ ฝ่ายเทคนิค ที่จะทำหน้าที่เกี่ยวกับเครื่องฉายหนัง ระบบแสง - เสียง และเครื่องปั่นไฟ ฝ่ายสไลด์ ทำหน้าที่เขียนการตูนการเมืองและคำขวัญต่างๆ บนแผ่นสไลด์เพื่อโฆษณาทางการเมือง โดยงานทั้งหมดนี้ขึ้นอยู่กับคำสั่งของแผนกการเมือง เชื่อมโยงของหน่วยคือ “โฆษณาปลุกระดมมวลชนให้เข้าร่วมการต่อสู้ และยับยั้งคปฏิวัติจนถึงที่สุด สร้างสรรค์ และเผยแพร่วัฒนธรรมปฏิวัติ โฆษณา แนวทางนโยบายของพรรค โฆษณาปลุกระดมมวลชนทั้งในป่าและโนบ้าน” เนื่องจากหนังส่วนใหญ่เป็นหนังที่มาจากประเทศสังคมนิยม ส่วนใหญ่มาจากจีน จึงต้องมีการพากย์ ความที่วิสา ทัศนัทพเด่งมาทีมพากย์จะมี 4 คน เป็นสหายนักศึกษา 2 คนและเป็นสหายชาวนา 2 คน โดยบทพากย์นั้นจะไม่คายตัว

การฉายหนังแต่ละครั้งถือว่าเป็นงานใหญ่เพราะ มีการระดมมวลชนทั้งในเขตฐานที่มั่นและนอกฐานที่มั่นเข้าร่วมงาน มีแสงสีเสียงที่ค่อนข้างตระการตาสำหรับชาวบ้านและชาวป่าขณะนั้น วิสาเล่าถึงการฉายหนังที่สันศาลาเมย²¹ ซึ่งอยู่แถบนครพนม ซึ่งเคยเป็นที่ตั้งของกองทหารรัฐบาลมาก่อน ผู้ปฏิบัติงานและทหารปรับพื้นที่ให้เป็นโรงหนังกลางแจ้ง โดยมีแถวม้านั่งขนาคยาวพร้อมพนักพิง 5 แถวเสริจภายในครึ่งวัน พอดกเย็น ทหารที่ตั้งแถวร้องเพลง ประหม่อต้อนรับมวลชน “เสียงเพลงปฏิวัติดังผ่านเครื่องขยายเสียง กระทีมไปทั่วบริเวณงานให้บรรยากาศที่ไม่ต่างอะไรไปจากงานบุญในชนบท” พอดกกลางคืน ก็เริ่มงาน มีตัวแทนจัดตั้งแถวต้อนรับมวลชน ความด้วยตัวแทนประชาชนจากหมู่บ้านกล่าวความรู้สึก และมอบข้าวของที่หนุนช่วยของทหาร จากนั้นเจ้าหน้าที่หน่วยโฆษณาจะเล่าถึงสถานการณ์ปฏิวัติ และจากนั้นการฉายหนังก็เริ่มขึ้น²¹ หนังที่ฉายส่วนใหญ่เป็นหนังจีน เช่น เรื่องลูกหลานวีรชน อันมีเนื้อหาเกี่ยวกับการอุทิศชีวิตเพื่อพรรค เพื่อประชาชน ของตัวเองชื่อ “หวังเงิน” เรื่องควางแดงอันแวววิบ ซึ่งเป็นเรื่องของ “กงจื่อ” ที่เป็น

²⁰ สุราษฎร์ ยิ้มประเสริฐ, สัมภาษณ์ อนุสร โภศล, 2 กุมภาพันธ์ 2545.

²¹ เป็นภูที่อยู่ทางทิศเหนือของแถบบ้านนาหลัก - พังแดง

²¹ วิสา ทัศนัทพ, “บันทึกจากภูพานถึงถ่านโพธิ์ ตอน 3 หนังกลางแจ้งในป่า หน่วยโฆษณาเคลื่อนที่

อนุชนปฏิวัติ หรือเรื่องทะเลสาบหงู ที่มีคิวเอกชื่อ หลิวฉ่าง²² หนังสือคนนามมีอยู่ 2 เรื่องซึ่งหลังจากพท. คัดความสัมพันธ์ก็ไม่ได้ฉาย และมีหนังไทยอยู่เพียง 1 เรื่องคือ “หนัง 14 ตุลา” ซึ่งผูกเค้าภาพเหตุการณ์ “14 ตุลา” โดยทางหน่วยงานได้ทำการตัดต่อกันเองเพื่อให้หนังมีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น²³

ทับที่เกี่ยวข้องกับงานมวลชนนอกจากนี้ยังมีหน่วยวงดนตรี 66 ที่มีชื่อเสียง ที่จะกระเวนไปทั่วภาคอีสานเหนือ สหายวนาเล่าให้ฟังถึงบรรยากาศของงานของวงดนตรี 66 ซึ่งยิ่งใหญ่คล้ายๆ กับการฉายหนังของหน่วยโฆษณาการเคลื่อนที่ดังนี้.

แล้วเวลาทำงานในป่าเขื่อนเขาจะมากมด ก็กองร้อย มวลชนในฐานะที่มัน รวมทั้งมวลชนรอบฐานที่มัน เช่น คีนกู หมูบ้านในที่ราบ จะร่นตาคเลื่อมาตั้งแต่ค่อนเย็น มาฟังดนตรี คนกรีของเราจะบรรเลงมีไฟฟ้าสว่างไสว ไฟฟ้าของเราจะใช้เครื่องไฟฟ้าแบกหามขึ้นมา เครื่องปั่นมอเตอร์ไฟฟ้าขนาดเล็ก ติดไฟได้สักยี่สิบสามสิบดวงวัตต์ไฟ แล้วก็แสดง ชาวบ้าน มวลชนที่ไม่ได้อยู่ในฐานที่มัน หรือในกองทัพบ ในหน่วยงาน เราจะมากันทุกหมู่บ้าน เสียงแหวๆ นี้มากันทีโยย มาแต่ริบ่างที่กลับก็กลับกันคืนนั้นเลยเดินทาง แหวกป่าแหวกเรากลับบ้านกัน เดินกันครึ่งคืน เด็กสี่หนึ่งคี่สองก็เดินกันเกือบสว่างกว่าจะถึงบ้านเขา บางทีก็นอนที่นั่นเลย รุ่งเช้าถึงจะกลับ บางคนเรากลับบ้านเลยเพราะเราคิดว่าเราจะถูกปะทะ โจมตีปิดล้อมอะไร กลัวจะถูกจับในกองทัพบ เราจะรีบกลับไปก่อน สนุกจัดกัน มีรางวัลสามัคคี เพลงเพื่อชีวิต มีหมอลำ และหน่วยวงดนตรี 66 เราจะกระเวนไปทุกหน่วยงาน เราจะไปหน่วยงานเฉพาะ หน่วยคิดปิ่น หน่วย 66 นี้ของสหายคล คาวคก มันจะเป็นหัวหน้าวง มันจะเรียกว่าเป็นนักบรรพทางวรรณกรรม ทางคิดปิ่น มันก็จะไปบรรเลงเพลงในทุกเขต 44 66 33 99 อะไรจะเวียนไป ภาคอีสานไปทั่ว ทั้งขอนแก่น ทั้งอุบล ทั้งมุกดาหาร หนองคาย นครพนม ไปตามเขตป่าเขา²⁴

ที่กล่าวมานี้จะเห็นได้ว่าหลัง “6 ตุลา” การหลังไหลเข้ามาของนิสิต นักศึกษา ปัญญาชนในเขตป่าเขานั้นได้ก่อให้เกิดความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ในขบวนการปฏิวัติ โดยเฉพาะในรูปแบบหรือวิธีการของการโฆษณาปลุกกระดมมวลชน ในขณะที่ด้านอื่นอาจจะไม่เห็นเด่นชัด ทั้งนี้ก็เพราะนิสิต นักศึกษามักถูกจัดตั้งส่งให้ไปทำงานด้านมวลชนเสียเป็นส่วนใหญ่ ในขณะเดียวกัน ทับหมอ หรือทับพญาบาทก็เป็นอีกทับหนึ่งที่มีความสำคัญ และเข้าใจว่านิสิต นักศึกษาก็เข้าไปมีส่วนร่วมอยู่มากเช่นกัน

ทับหมอ

ทับหมอจะทำหน้าที่เกี่ยวกับการแพทย์ ประหนึ่งเป็นโรงพยาบาลในเขตป่าเขา ซึ่งก็ถือว่าเป็นส่วนหนึ่งของงานมวลชนเช่นกัน เพราะเป็นหน่วยงานที่ทำการช่วยเหลือด้านสุขภาพของประชาชน ทั้งนี้ก็เพื่อเป็นการโฆษณาถึงความเอาใจดูแลของกองป่าคอมวลชน สภาพของทับหมอนี้อาจบบรรยายได้ดังนี้

²² ตะวันดวงเคิม, “สโมสรนักศึกษาคูหนังคูละคร แล้วย้อนคูตัว,” *ธงปฏิวัติ* 9 (ธันวาคม, 2522): 49 – 50.

²³ สุราษฎร์ ยิ้มประเสริฐ, สัมภาษณ์ อนุวัช โกศล, 2 กุมภาพันธ์ 2545.

²⁴ สัมภาษณ์ พระอาจารย์สมโภช ปัญญาโร, 22 กันยายน 2547.

เป็นโรงเรือนมุงหญ้า ไม้ไผ่ ปลูกด้วยวัสดุต่างๆ เช่นเอาไม้ในป่ามาปลูกมากัน เอาหญ้ามากัน เอาผ้าขี้สาบมามุง เป็นพากไม้ไผ่ ไม่ใช่เป็นไม้กระดาน หรือว่าเตปูนอะไร แล้วที่หน่วยแพทย์นี้ก็มีเครื่องมือครบ ไม่ว่าจะเป็นสติง แล้วก็มีเข็มฉีดยา น้ำเกลือ น้ำกลั่น ยาฉีดยา ยารักษา นี้ก็จะมีครบ แต่ว่าก็ไม่ถึงกับทันสมัย แต่ว่าก็เป็นหน่วยจรรยาที่ครบเครื่อง เช่นมีหม้อต้มน้ำ หม้อต้มน้ำ มีกาต้มน้ำด้วยพินด้วยไฟเหนี่ย แล้วก็มีพริกมีเกลือ ข้าวสารอาหารแห้งโดยมรดกสนับสนุน บางทีเขาก็ทอดผ้าห่ม ผ้าผืนมาให้ เอามาสนับสนุน

ทั้งหมดถือว่าเป็นทีมงานหลักของกองป่าอีกอันหนึ่ง และน่าจะปฏิบัติทางด้านนี้มากพอควรเพราะจะพบว่าในการส่งผู้ปฏิบัติงานพรรคไปศึกษาในต่างประเทศนั้น ส่วนหนึ่งก็คือถูกส่งไปศึกษาเกี่ยวกับการแพทย์ หรือเสนารักษาค่าย แต่ในช่วงแรกนั้นคงอาศัยหมอที่เป็นคนจากในเมืองหรือพวกลูกจีน ที่พรรคคอมมิวนิสต์จีน ส่งมาหนุนช่วยการปฏิบัติไทย ขณะเดียวกันก็มีการบ่มเพาะผู้ปฏิบัติงานด้านการแพทย์ ทั้งของกองป่าเอง และของมรดกชนบทภูพานด้วย มีการตั้งหน่วยแพทย์ของหมู่บ้านด้วย ก็คัดเลือกเอามรดกชนบทมาฝึกอบรมกับกองป่าและจัดตั้งขึ้น

สมใจ ชาวภาคหนึ่งที่เขาเข้ามาอยู่ในหน่วยแพทย์เขตภูพาน เขาเป็นชาวภูไทอายุประมาณ 23 ปีเป็นมรดกชนจัดตั้งของพรรค ที่ไม่ได้บอกป่า แต่ปฏิบัติงานเป็นหมอบ้านในหมู่บ้าน (ซึ่งน่าจะตั้งอยู่ในเขต 333 เพราะการกู่ของวิสาฯจะเกาะติดอยู่กับธงปฏิวัติ และเขต 333 ถือว่าเป็นศูนย์กลางของภูพาน) ซึ่งมีบ้านเรือนอยู่ 40 กว่าหลังคาเรือน เขาได้รับเลือกจากคณะกรรมการหมู่บ้านให้เป็นหัวหน้าหน่วยหมอ เนื่องจากเขาเป็นคนที่ทำงานอย่างเอาการเอางานมากที่สุด ถึงแม้ว่าเขาจะเป็นลูกชายที่อาศัยอยู่กับพ่อแม่ที่แก่ชราแล้ว ซึ่งเขาก็ต้องช่วยพ่อแม่ทำไร่ทำนาด้วย แต่เขาก็ทำงานหมอดีอย่างแข็งขัน พ่อของเขาถนัดในเชิงคำนวณว่า “สมใจไม่เหมือนคนอื่น ถูกคนอื่นเขาไปหาอยู่หากิน หาเงินหาเงินหาเงิน สมใจ – โฉน ไปอยู่กับมรดกชน เขาชอบอย่างนั้น” (ซึ่งวิสาฯกล่าวว่า เหตุที่พ่อพุกเช่นนั้นเพราะยังไม่ตื่นตัวทางการเมืองอย่างเต็มที่) สมใจเคยถูกจับกุมตัว ไปขังอยู่ของทัพภาคที่สองครั้งหนึ่ง ถูกสักถามว่า “แกนบ้านเป็นใคร คนป่าเข้าบ้านบ่อยไหม เข้ามาทำอะไรบ้าง” แต่เขาตอบปฏิเสธว่าไม่รู้ไม่เห็นอะไรเลย ในท้ายที่สุดจึงได้ 25 วันก็ต้องปล่อยตัวออกมา

งานหมอบ้านในหมู่บ้านได้เริ่มจัดตั้งขึ้นเมื่อ พ.ศ. 2515 โดยที่สมใจเป็นหมอที่ได้ฝึกอบรมรุ่นแรกคนเดียวกับที่ยังคงปฏิบัติงานอยู่ ส่วนคนอื่นๆ ก็เลิกทำงานหมอบนไปหมดแล้ว ในระยะแรกคงเป็นที่ไม่มั่นคงเท่าไรนัก เพราะแม้แต่ตัวสมใจเองก็เคยหยุดปฏิบัติงานมาช่วงระยะเวลาหนึ่ง ทั้งนี้ส่วนหนึ่งก็มาจากความเชื่อถือเรื่องไสยศาสตร์และเครื่องรางของขลังของชาวบ้าน “ใครเจ็บไข้ได้ป่วยขึ้นมาจะมีการทวงเจ้าเข้าผี อย่างดีก็หายป่ามาคัมให้กิน”

ความเป็นมาของหน่วยหมอบ้านนี้ก็คือ หมู่บ้านแห่งนี้ก็เช่นเดียวกับหมู่บ้านอื่นๆ ที่ไม่เคยมีหน่วยงานทางการแพทย์หรืออนามัยของรัฐบาลขึ้นมาเลย ผู้ปฏิบัติงานพรรคจึงมีคำริที่จัดตั้งงาน “หมอบ้าน” ขึ้นมาทำหน้าที่ดูแลงานด้านการแพทย์ – อนามัยเบื้องต้นให้แก่ชาวบ้าน พรรคได้มีการเปิดอบรมให้การศึกษา

ทางการแพทย์และพยาบาล โดยคณะกรรมการหมู่บ้านจะเป็นผู้คัดเลือกเยาวชนที่ “เอาการเอางาน” จำนวนหนึ่งมาเข้าอบรม จะใช้เวลาในช่วงกลางคืนหลังจากกิจการงานประจำวันของชาวบ้านสิ้นสุดลงมาเป็นเวลาให้ศึกษา และเมื่อเรียนจบแล้วก็จะจัดตั้งเยาวชนที่ได้รับการอบรมเป็นหน่วยหมอประจำบ้าน

กำลังคนในหน่วยในคราวที่วิชา ศึกษัฟไปเยือนนั้น มีหมอประจำบ้านอยู่ 15 คน ซึ่งจะรับผิดชอบบ้านเรือนทั้งหมด 40 กว่าหลังคาเรือน แต่ใน 15 คนนั้น มี 5 คนที่แต่งงานมีครอบครัวแล้ว ทำให้ไม่สามารถที่จะปฏิบัติงานได้อย่างเต็มที่ ดังนั้นจึงมี 10 ที่ทำงานอย่างเอางานเอาการ ส่วนความสามารถของหมอนั้น ก็จะมีความสามารถที่จะปฐมพยาบาลเบื้องต้นได้เช่น ทำแผล ฉีดยา นอกจากนี้ยังพอที่จะวินิจฉัยโรคได้ในระดับหนึ่ง ซึ่งถ้าไม่มีอาการโรคที่ร้ายแรงมากแล้วหมอบ้านก็สามารถที่จะรักษาตนเองได้โดยไม่ต้องพึ่งหมอใหญ่จากในป่า และความสามารถของหน่วยงานหมอประจำบ้านก็พัฒนาจนสามารถรักษาคนที่ป่วยเป็นไข้ ไม่ว่าจะรุนแรงเพียงใดพวกเขาก็สามารถรักษาได้หมด ถ้ามียารักษาโรคอย่างเพียงพอเท่านั้นเอง

ปัญหาสำคัญที่สุดของหน่วยหมอประจำบ้านนี้ก็คือ ปัญหาเกี่ยวกับยารักษาโรค เพราะการรักษาโรคภัยของชาวบ้านต้องอาศัยยารักษาโรคแทบทั้งสิ้น ในระยะเริ่มต้นหน่วยหมอใช้วิธีเรียกรูเงินจากชาวบ้านแล้วแต่จะให้ ซึ่งในคราวนั้นได้เงินมา 50 บาท ก็พอที่จะซื้อยาที่จำเป็นมาได้จำนวนหนึ่ง หลังจากนั้นพอมีใครเจ็บไข้ได้ป่วย หน่วยหมอก็จะคิดค่ารักษา “ในราคาที่เป็นธรรม” ทั้งนี้ก็เพื่อเอาเงินค่ารักษาพยาบาลที่ได้ไปซื้อยามาสำรองเอาไว้ต่อไป เงินเหล่านี้สะสมทีละเล็กละน้อยจนมากขึ้น อีกทั้งหน่วยหมอยังออกไปจัดหาเอาพืชสมุนไพรมาผสม “หาความรู้ทางแพทย์แผนโบราณ” มาทำเป็นยานำรูงขายมาเสริมเข้ากองทุนอีกทางหนึ่ง จนทำให้ “ทุกวันนี้มียามืออุปกรณ์การแพทย์พอสมควร แต่ว่าก็ยังไม่มีอยู่ในชั้นที่นำพอใจ” ซึ่งในครั้งที่วิชาไปนั้นพวกเขาก็รวบรวมเงินเป็นจำนวน “กว่าพันบาท” และได้ฝากจัดตั้งเป็นผู้จัดหาและอุปกรณ์จากภายนอกให้

นอกจากนี้ในสถานการณ์สู้รบและ “ความโหดร้ายป่าเถื่อนของศัตรู” ต่อชาวบ้าน เป็นเงื่อนไขที่ทำให้งานของหน่วยหมอต้องมีความระมัดระวัง ระวังตัว ระวังมือระวังเท้า การแพทย์ต่างๆ ก็จะต้องถูกนำเอาไปฝังทุกวันนี้เมื่อใช้งานเสร็จ เพื่อประกันความสูญเสียจากการปราบปราม

การทำงานของหน่วยหมอนั้น ทุกวันในคอนค้ำจะมีการจัดเวรยาม ให้หมอชุดละ 2 คนไป “เฝ้าบ้าน” ก็คือ เดินออกไปตรวจเยี่ยมทุกบ้าน เพื่อดูว่ามีมวลดชนคนใดเจ็บป่วยบ้างหรือไม่ ซึ่งกว่าจะเดินครบทุกบ้าน 40 หลังคาเรือนจากบ้านแรกสุดถึงบ้านสุดท้ายก็จะต้องใช้เวลาถึงประมาณสามถึงสี่ทุ่มกว่าจะเสร็จงาน หรือแม้กระทั่งศึกคืนเที่ยงคืน เมื่อมีคนไปปลุกให้ช่วยรักษาคนป่วย สมใจในฐานะหัวหน้าหมอก็ต้องลุกขึ้นไปปฏิบัติงาน

กิจกรรมอีกอย่างหนึ่งที่หน่วยหมอบำรุงประจำคือการ “โฆษณาอนามัย” ที่จะจัดขึ้นประมาณ 1 – 2 ครั้งต่อเดือน โดยจะเรียกประชุมมวลชนในหมู่บ้านเพื่อให้ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับการแพทย์ การอนามัยเบื้องต้น “ที่สำคัญก็คือบางอย่างไปขัดกับความเชื่อและความเคยชินเก่าๆ ที่ไม่ถูกต้อง หมอบ้านต้องใช้

ความพยายามสูง พุดแล้วพุดอีก และตัวเองจะห้องปฏิบัติคนเป็นแบบอย่างให้ที่ด้วย” และสิ่งสำคัญที่ขาดไม่ได้สำหรับหน่วยหมอซึ่งก็เช่นเดียวกับองค์การจักษุของพรรคอื่นๆ คือ พวกเขาจะห้องเจ็ยเวลาส่วนหนึ่งให้กับการศึกษาทางการเมืองและวัฒนธรรม “เพื่อความก้าวหน้าและเพื่อยกระดับความรู้ความเข้าใจให้สูงขึ้นอีกด้วย”²⁵

หวง ไคจิราการ เป็นนักศึกษาแพทย์ที่เข้าร่วมขบวนการคอมมิวนิสต์ในเขตเทือกเขาภูพานได้ให้สัมภาษณ์แก่*ธงปฏิวัติ* ไว้ว่า

ด้านการแพทย์ของพรรคในปัจจุบันมี...หรือช่วย มีโรงสร้างที่เป็นระบบขึ้นมา เราสามารถอบรมบ่มเพาะผู้ปฏิบัติงานด้านการแพทย์ขึ้นมาได้อย่างน่าพอใจ และยังมีอนาคตที่จะพัฒนาเติบโตใหญ่ไป ภายในฐานที่มั่นปฏิวัติของเรานักปฏิวัติตลอดจนมวลชนในเขตอำนาจรัฐจะได้รับการประกันทางด้านสุขภาพ ขณะที่เขตปกครองปฏิวัติ อัคราแพทย์ต่อประชากรเฉลี่ยแล้วประชากร 20,000 คนต่อแพทย์ 1 คน ในถิ่นกันดารบางแห่งสูงถึงแสนต่อหนึ่งก็มี แต่ในฐานที่มั่นเราเฉลี่ยอัตราหมอต่อประชากรก็ประมาณ 200 หรือ 300 คนต่อหมอ 1 คน เป็นเรื่องที่สะท้อนการเอาใจใส่สุขภาพของประชาชนที่เทียบกันไม่ได้ระหว่างชนชั้นปกครองปฏิวัติกับพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย²⁶

ข้อความข้างต้นแน่นอนว่ามั่นเป็นข้อความโฆษณาอย่างไม่ต้องสงสัย แต่ในระดับหนึ่งมันก็สะท้อนความเป็นจริงที่ว่ากองป่าให้ความสำคัญกับการแพทย์ในระดับที่เทียบเท่ากับด้านการทหารและงานมวลชน (หรือการเมือง) ซึ่งทั้งจากการสัมภาษณ์ของผู้เขียนและในเอกสารภายในหลายชิ้นได้กล่าวถึงงานสามอย่างนี้อยู่เสมอ²⁷

²⁵ วิสา ศัญทัพ, *บันทึกจากภูพานถึงตานโพธิ์* (ม.ป.ท., น.ป.ป.), หน้า 47 – 53.

²⁶ “พทท.คือดวงตะวันอันอัฟไฟ,” *ธงปฏิวัติ* 9 (ธันวาคม 2522): 45 – 47.

²⁷ คุรายละเอียดสุขภาพเกี่ยวกับการแพทย์ในเขตป่าเขาได้ใน หวง ไคจิราการ, “หน่วยแพทย์เคลื่อนที่ในเขตฐานที่มั่น,” *สามัคคีสู้รบ* 2. 8 (พฤศจิกายน – ธันวาคม 2521).

2. หมู่บ้านในเขตฐานที่มั่น

2.1 จินคภาพและลักษณะทั่วไป

หมู่บ้านในเขตฐานที่มั่น ที่กล่าวถึงในบทนี้คือ ชุมชนหมู่บ้านในเขตฐานที่มั่นบนภูพานที่ได้รับการปลดปล่อยจากอำนาจรัฐเคิม และสถาปนาอำนาจรัฐใหม่สีแดง ภายใต้การชี้นำจัดตั้งของขบวนการคอมมิวนิสต์ ซึ่งในส่วนแรกนี้จะกล่าวถึง จินคภาพ ที่มีอยู่ก่อนหน้า อันเป็นตัวกำหนดลักษณะหรือสภาพที่ถูกสร้างขึ้นบนภูพาน กล่าวอีกนัยหนึ่ง จินคภาพก็คือ คันแบบหรือคันท่างของหมู่บ้านอำนาจรัฐใหม่สีแดงบนภูพาน ซึ่งแน่นอนว่า ระหว่างคันแบบกับลักษณะที่เป็นจริงนั้นย่อมต่างกันไม่มากก็น้อย จินคภาพนี้มาจากไหน? แน่นอนว่ามาจากการปฏิบัติจีน ฐานที่มั่นจึงกังซาน ฯลฯ ซึ่งสิ่งนี้เป็นประเด็นที่จะกล่าวถึงข้างล่าง แต่นอกจากนี้การสร้างฐานที่มั่นในภาคเหนือ และรอยต่อ 3 จังหวัด พิชณุโลก เพชรบูรณ์และเลย การปลดปล่อยหมู่บ้านของชนชาติส่วนน้อย สร้างอำนาจรัฐสีแดงขึ้นมา เหล่านี้ก็เป็นจินคภาพของบรรดาพลพรรคของขบวนการกักค้ำจนถึงและนำมาเป็นคันแบบของการสร้างอำนาจรัฐบนภูพาน

อำนาจรัฐสีแดงบนจึงกังซาน และแนวทางเยนฮาน

ใน"การต่อสู้ที่เราจึงกังซาน" ของเหมาเจ๋อตง^{๒๘} ที่เขียนขึ้นใน พ.ศ. 2571 อันเป็นช่วงสงครามกลางเมืองได้ให้ภาพของการสร้างฐานที่มั่นและการสร้างอำนาจรัฐสีแดงของพรรคคอมมิวนิสต์จีน การสร้างฐานที่มั่นปฏิวัติบนเราจึงกังซานไม่ใช่เพียงการสร้างฐานที่มั่นทางการทหารเท่านั้น แต่เป็นการสร้างเขตปลดปล่อย สร้างอำนาจรัฐของพรรคคอมมิวนิสต์จีนด้วย

ในเวลาเดียวกันเหมาได้ค่อยๆ สร้างกองทัพประชาชนขึ้นมา คนนี้เขาได้นายทหารมาร่วมคนหนึ่งคือ จูเค่อ (Chu Teh) เขาสร้างกองทัพย่อยๆ ไว้ที่จึงกังซาน และตามเขตแคนหูหนาน - เกียงสี - กวางตุ้ง เมื่อกองทัพทหารเขาผ่านหมู่บ้านใดก็ขับไล่เจ้าของที่ดินออกไปแล้วประกาศเป็นอิสระ จัดสรรปันส่วนที่ดินให้ชาวนาใหม่ พื้นที่ที่ประกาศเป็นอิสระเรียกว่า "เขตโซเวียต" จะมีกฎวางไว้สำหรับชาวบ้านว่า ห้ามสูบบุหรี่ ห้ามดื่มเหล้า (ยกเว้นท้องที่ที่มีน้ำคาลดเหลือเพื่อ) ห้ามมิโสเภณี รอทาน หรือเอาเค็กมาเป็นทาส และการก่อกวนคนต่างงาน ห้ามฆ่าวัวควายและแกะก่อนได้รับอนุญาตจากสมาคมชาวนา กับจัดตั้งโรงเรียนสอนพิเศษสอนเขียนสำหรับชาวนา และตั้งสหกรณ์รับซื้อและจำหน่ายสินค้าเกษตร^{๒๙}

เหมาได้กล่าวถึงเงื่อนไขพิเศษที่ ทำให้มีอำนาจรัฐสีแดงเกิดขึ้นวงล้อมของศัตรูเขาไว้ว่า

^{๒๘} หอจดหมายเหตุพรรคศาสตร์, A 8.2/3 งานชนบท, การสร้างฐานที่มั่นปฏิวัติในชนบท, ได้กล่าวอ้างถึงการต่อสู้ที่ เราจึงกังซาน ในฐานะหนึ่งสี่อ่านประกอบการศึกษาเอกสารชิ้นนี้

^{๒๙} ชเนศ อภรณ์สุวรรณ, "สาธารณรัฐประชาชนจีน: เหมาเจ๋อตง นักปฏิวัติที่มั่นคง," ใน *วีรชนเอเชีย*, สุชาติ สวัสดิ์ศรี และราณีวิทย์ เกษกรศิริ, บรรณาธิการ (กรุงเทพฯ: โครงการอาณาบริเวณศึกษา 5 ภูมิภาค, 2545), หน้า 201.

ถึงวันนี้ จีนเป็นประเทศเดียวในโลกที่มีพื้นที่เล็กๆ ที่อยู่ภายใต้อำนาจรัฐสังคมนิยมที่คงอยู่ใจ กตางวงศ์อมของระบอบเขตกบ พวกเราได้วิเคราะห์กันว่าเหตุผลหนึ่งของการเกิดขึ้นของ ปรากฏการณ์นี้เป็นเพราะความแตกแยกอย่างไม่หยุดหย่อนและสงครามระหว่างนายทุนนาย หน้าชาวจีนกับชนชั้นเจ้าที่ดิน คราวเท่าที่ความแตกแยกและสงครามยังคงดำเนินต่อไป, มันก็ เป็นไปได้ที่ระบอบอิสระที่คิดหาของกรรมกรและชาวนาจะสามารถดำรงอยู่และเติบโตขึ้น ได้. นอกจากนี้ การดำรงอยู่และการเติบโตยังต้องพึ่งสภาพการณ์ต่อไปนี้คือ: (1) ฐานมวลชน ที่หนาแน่น (2) องค์กพรพรกที่มั่นคง (3) กองทัพแดงที่เข้มแข็งพอสมควร (4) สภาพทาง ภูมิศาสตร์ที่เหมาะสมต่อการปฏิวัติการทวงทวาร และ (5) ทรัพยากรทางเศรษฐกิจที่พอเพียง³⁰

ไม่ว่าปัจจัยข้างต้นจะเกิดขึ้นในเมืองไทยหรือไม่ก็ตาม แต่ฐานที่มั่นและอำนาจรัฐปฏิวัติของพรรค คอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยก็เกิดขึ้นแล้ว ที่จังหวัดชาน เมื่อเกิดอำนาจรัฐปฏิวัติ คณะกรรมการพิเศษเขตร อยต่อสองจังหวัดและคณะกรรมการทวาร อันเป็นองค์กรอำนาจรัฐได้ประกาศใช้นโยบายดังต่อไปนี้

ต่อสู้กับศัตรูอย่างเด็ดเดี่ยว สร้างอำนาจรัฐในพื้นที่ใจกลางของเทือกเขาเขาเขาและต่อต้าน ภัยพิบัติ

นำการปฏิวัติที่ดินชาวนาอย่างถึงรากถึงโคนในพื้นที่ภายใต้ระบอบอิสระ

สนับสนุนการพัฒนาขององค์กพรพรกท้องถิ่น โดยความช่วยเหลือขององค์กพรพรก ของพรรค และสนับสนุนการพัฒนาของกองกำลังอาวุธท้องถิ่น โดยความช่วยเหลือของกอง ทวารหลัก

จักป้องกันต่อต้านทูหนานในสถานการณ์ที่ชนชั้นปกครองโดยเหวี่ยงเหวี่ยงแล้วเข้ม แข็ง และจักรุกคืบถึงในสถานการณ์ที่ชนชั้นปกครองโดยเหวี่ยงเหวี่ยงแล้วอ่อนแอ

ทุ่มเทความพยายามให้กับการพัฒนาย่างขึ้น สร้างระบอบอิสระของประชาชนที่มั่น และเตรียมตัวสำหรับการต่อสู้ยึดเอื้อ

รวบรวมหน่วยกองทัพแดงในการที่จะต่อสู้กับข้าศึกซึ่งหน้า เมื่อสถานการณ์อำนวย และต่อต้านการแยกสลายกำลัง

รับเอานโยบายขยายพื้นที่ ที่เป็นขั้นเป็นคองของระบอบอิสระและต่อต้านนโยบาย ขยายพื้นที่ของพวกกัทธิเตียงภัย³¹

ซึ่งประเด็นหลักของการสร้างเขตปลดปล่อยคือการปฏิวัติที่ดินชาวนา กล่าวคือเมื่อสร้างอำนาจรัฐ ปฏิวัติแล้ว ก็ถือว่ามีระบอบทางการเมือง ระบบกฎหมาย ที่แตกต่างจากระบอบเก่าอันจะนำไปสู่การปรับ ความสัมพันธ์การผลิตเสียใหม่ ที่อำนาจรัฐปฏิวัติจะเอาที่ดินของเจ้าที่ดินมาแจกจ่ายแก่ชาวนา

ในพื้นที่สีแดง ที่ดินถูกแจกจ่าย องค์กรอำนาจรัฐถูกสร้างขึ้นในทุกเขตและทุกเมือง รัฐบาล มณฑลตั้งขึ้นที่หนิงกั๋ง ยุงชิ่ง เหลียนฮัว และชุยฉวน และรัฐบาลเขตรอยต่อสองจังหวัดที่ตั้ง

³⁰Mao Tse-Tung, "Struggle in the Chinglang Mountains," *Selected Works of Mao Tse-Tung Vol I* (Peking: Foreign Languages Press, 1967), p. 73.

³¹Ibid., pp. 75 - 76.

ขึ้นเช่นกัน กองกำลังย่อยๆ ของกรรมกรและชาวนาถูกจัดตั้งขึ้นในหมู่บ้าน และผู้พิทักษ์แดง ได้เกิดขึ้นในระดับเขตและมณฑล³²

ที่เขานานนี้เอง พรรคคอมมิวนิสต์ซึ่งขณะนั้นเหมาะได้ก้าวขึ้นมาเป็นหัวหน้าพรรค ได้เริ่มโครงการปฏิรูปเศรษฐกิจ สังคมและการเมืองรวมไปถึงวัฒนธรรมโดยยึดหลักพึ่งตัวเองและช่วยตนเองเป็นสำคัญ ทั้งนี้เนื่องจากใน พ.ศ. 2484 ทั้งญี่ปุ่นและเจียงไคเชกต่างก็รุมล้อมโจมตีเขานาน ดังนั้นเพื่อการอยู่รอด พรรคคอมมิวนิสต์จึงต้องหาทางเรียนรู้ถึงวิธีการปรับตัวเองให้เข้ากับสภาพท้องถิ่น พลิกแผ่นดินที่แห้งแล้งเป็นทะเลทรายกับภูเขาให้เป็นดินแดนที่สมบูรณ์ให้ได้ จาก พ.ศ. 2485 เป็นต้นมา คณะกรรมการกลางของพรรคได้ประกาศใช้โครงการปฏิรูปในเขตเขานาน ซึ่งคลุมเมืองใหญ่ๆ 3 เมือง คือ ฉินซี (Shensi) กังซู่ (Kansu) และหนิงเซีย (Ningsia) ซึ่งเรียกรวมกันว่า ฉิน - กัง - หนิง

โครงการนี้มีจุดประสงค์ที่จะปฏิรูปโครงสร้างทางเศรษฐกิจในระดับหมู่บ้านให้สามารถพัฒนาไปด้วยกำลังของตนเอง โดยไม่ต้องพึ่งพาอาศัยกำลังทุนจากรัฐบาลกลางซึ่งไม่มีทุนเลย กับปฏิรูประบบสังคมให้สอดคล้องกับ ปรวิญาใหม่ของพรรคคอมมิวนิสต์ และที่สำคัญที่สุดคือ การสร้างกองทัพประชาชน ลักษณะเด่นของโครงการนี้คือ การเน้นความสามารถของคนจีนโดยเฉพาะชาวนาว่าสามารถจะต่อสู้ชนวรรณาติ ความอดอยากยากจนและการเอารัดเอาเปรียบได้ กับเน้นไปที่การกระจายอำนาจการบริหารลงไปในระดับหมู่บ้าน ส่วนกลางจะไม่มาครอบงำส่วนท้องถิ่นอีกต่อไป กับกีดกันการบริหารโครงการนี้ไม่ให้อยู่ในระบบราชการต่อไป ความสำเร็จของโครงการนี้ต่อมาได้กลายเป็นพื้นฐานของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมในระยะเวลาดังกล่าวเมื่อยึดครองจีนได้ทั้งหมด

โครงการโดยค้อมีดังต่อไปนี้

1. สร้างระบบการบริหารแบบธรรมดาๆ กระจายอำนาจไปสู่ท้องถิ่น
2. เดินทางออกไปคามหมู่บ้าน ทำลายความรู้สึกแบ่งชนชั้นปัญญาชนกับกรรมกร
3. ดกคอกเบี้ยเงินกู้และค่าเช่า กับระบบมวถนชาวนาให้มีฐานะที่ดีเทียบกับคนอื่นทั้งในทางเศรษฐกิจและสังคม
4. สร้างระบบสหกรณ์ โดยอาศัยการช่วยเหลือกันเองของชาวบ้าน
5. ปฏิรูปการผลิต ใช้วิธีการแผนใหม่ พึ่งตนเองและช่วยตนเอง
6. การศึกษาของมวถนเพื่อสังคมใหม่ ให้การศึกษาแก่ผู้ใหญ่และเด็กทุกวัยและทุกชนชั้น³³

³²Mao Tse-Tung, "Struggle in the ChingKang Mountains," *Selected Works of Mao Tse-Tung Vol I* (Peking: Foreign Languages Press, 1967), p. 79.

³³ธเนศ อาภรณ์สุวรรณ, "สาธารณรัฐประชาชนจีน: เหมาะเจ้าคง นักปฏิวัตินิรันดร," ใน *วิธรนเอเชีย*, หน้า 203 - 205.

อำนาจรัฐในฐานะที่มั่นภาคเหนือ

พ.ศ. 2511 สถาบันวิทยุเสียงประชาชนแห่งประเทศไทย กระบอกลเสียงของพทท. ได้โฆษณาชัยชนะของพรรคในกรณี “ปลดปล่อยบ้านงมเฝ้า” ซึ่งเป็นจุดแรกในการสร้างฐานที่มั่นทางภาคเหนือของไทย ในเขตดังกล่าวเป็นภูเขาสูงและเป็นพื้นที่ที่ประชากร “ชนชาติส่วนน้อย” หรือ กลุ่มชาติพันธุ์อาศัยอยู่ แถบภูษัณห์ผู้ปฏิบัติงานพรรคได้เข้ามาเคลื่อนไหวปลุกกระดมชาวลัวะ ซึ่งใช้เวลาไม่นานนักก็สามารถที่จะโจมตีกองกำลังของรัฐบาลบนภูได้ ทำศึกเพียง 4 ครั้งก็สามารถปลดปล่อยพื้นที่สองฟากฝั่งแม่น้ำจ้างและแม่น้ำรีที่อยู่ทางทิศเหนือของภูษัณห์ และพื้นที่ทางทิศตะวันตกที่จรดฝั่งแม่น้ำน่านของภูษัณห์ได้ กองกำลังชาวลัวะและม้งในแถบพื้นที่ดังกล่าวอีกส่วนหนึ่งที่ขึ้นกับลุงคัง หรือคำริห์ เรืองสุธรรมได้บุกลงไปถึงภูหินร่องกล้า ซึ่งอาศัยการสู้รบเพียงไม่กี่ครั้งก็สามารถปลดปล่อยภูหินร่องกล้า และส่งกำลังไปยึดเขาค้อได้ทั้งหมดใน พ.ศ. 2512³⁴ ซึ่งพื้นที่เหล่านี้ได้กลายเป็นฐานที่มั่นของพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยในภาคเหนือที่มีการจัดตั้งอำนาจรัฐใหม่ขึ้นมา ตั้งแต่ พ.ศ. 2511 – 2513 โดยเริ่มต้นจากอำนาจรัฐในระดับพื้นฐาน คือระดับหมู่บ้านก่อนจนในปี พ.ศ. 2515 อำนาจรัฐระดับสูงขึ้นเป็นอำนาจรัฐเขตภูษัณห์³⁵ การสร้างฐานที่มั่นในภาคเหนือก็เปรียบเสมือนการสร้างประเทศใหม่ จากการปลดปล่อยจากการปกครองเดิมที่อำนาจรัฐแต่เดิมแทบจะเข้าไปไม่ถึง และทำลายอำนาจดั้งเดิมของชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์ที่เรียกว่า “ระบบเจ้าโคคร” ขณะเดียวกันก็สร้างพรหมแดนของอำนาจรัฐสีแดงนี้ไม่ให้เจ้าหน้าที่รัฐบาลขึ้นมาได้เลย โดยปกป้องฐานที่มั่นที่อยู่บนภูเขาสูงชันจากการรุกขึ้นมาของกองทหารรัฐบาล ซึ่งถึงแม้ว่าการติดต่อกับภายนอกระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์บนภูเขาจะยังคงดำรงอยู่ แต่สำหรับความสัมพันธ์กับทางพื้นที่ราบ หรือเมือง ก็ทำให้กล่าวได้ว่าฐานที่มั่นในแถบภาคเหนือจึงแทบจะเป็นการตัดขาดจากโลกภายนอก ทั้งจากสภาพทางภูมิศาสตร์และการปิดล้อมทางการทหาร ชีวิตในฐานะที่มั่นทางภาคเหนืออาจสรุปความค้ำของจันทนา ฟองทะเลว่า “ชีวิตในฐานะที่มั่นจึงเป็นสังคมของชนชาติส่วนน้อย เป็นอำนาจรัฐใหม่อันโดดเดี่ยวที่อาศัยความทุกข์กันการ ความสูงชันของภูคอย ความลับซับซ้อนของป่าเขาเป็นเกราะกำบัง”³⁶ วัฒนธรรมของฐานที่มั่นจึงเป็นวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ม้งกับลัวะเป็นหลัก ในขณะที่ผู้ปฏิบัติงานพรรคก็นำเอาวัฒนธรรมปฏิบัติจากจีนมาเผยแพร่³⁷

การสร้างอำนาจรัฐสีแดงบนภูคอยโดยพทท. เป็นการทำลายระบบวัฒนธรรมเดิมของกลุ่มชาติพันธุ์ เช่นระบบ “เจ้าโคคร” “เจ้าก๊ก” หรือเรื่องบทบาทสตรี การเข้ามาของพทท. จึงเป็นการเปลี่ยน “ชนชาติส่วนน้อย

³⁴พ. เมืองชุมพู, *ผู้สมรภูมิภูพาน*, หน้า 226 – 227 และ 280.

³⁵ไทยนิกร 3, (30) + 83 (21 พฤษภาคม 2522): 7.

³⁶จันทนา ฟองทะเล, *จากคอยยาวถึงภูผา*, พิมพ์ครั้งที่ 3 (เชียงใหม่: มิ่งขวัญ, 2546), หน้า 13.

³⁷เรื่องเดียวกัน.

ที่ล่าช้า”ให้มีวัฒนธรรมที่ “ก้าวหน้าขึ้น” ซึ่งความพยายามดังกล่าวนี้ได้รับแรงต้านจากอำนาจท้องถิ่นเดิม อยู่ตลอด³⁸

ระบบการเมืองการปกครองในช่วงแรกหลังการปลดปล่อยในเขตฐานที่มั่นผาจิ - ผาซ้าง ยังคงยอมรับเอาระบบเจ้าโคครไปพลางก่อนเนื่องด้วยสภาวะสงครามที่ไม่อาจทุ่มงานด้านการเมืองได้อย่างเต็มที่ จนกระทั่งฐานที่มั่นมีความมั่นคง ในปีพ.ศ. 2517 ก็มีการสถาปนาอำนาจรัฐตำบลโดยแบ่งเขตการปกครอง เป็นหมู่บ้านต่างๆ และมีรูปแบบการเมืองแบบสมัยใหม่โดยยึดรูปแบบการปกครองของประเทศสังคมนิยม และรูปแบบการจัดตั้งของพรรคคอมมิวนิสต์โดยทั่วไป ที่โดยหลักการแล้วสภาผู้แทนประชาชน(หรือสมัชชาผู้แทนพรรคทั่วประเทศ)จะมีอำนาจสูงสุด ซึ่งรูปแบบการปกครองที่ผาจิ - ผาซ้างก็เช่นเดียวกับการปกครอง อำนาจรัฐในเขตฐานที่มั่นอื่นๆ ทางภาคเหนือ เช่น ที่ภูพยัคฆ์ โดยมีสภาผู้แทนประชาชน หรือสภาตำบล (ในเขตผาจิ - ผาซ้าง) ที่มาจากการเลือกตั้งของชาวบ้านในหมู่บ้าน โดยในเขตภูพยัคฆ์จะยึดหลักประชาชน 80 คนเลือกผู้แทน 1 คนต่อประชากร 30 คน แต่หมู่บ้านที่มีประชาชนเกิน 200 คนให้เลือกได้ 6 คน นอกจากนี้ยังมี “ตัวแทนของกรรมกร ชาวนา ทหาร และผู้รักชาติรักประชาธิปไตยอื่นๆ”³⁹ ผู้มีสิทธิเลือกตั้ง และรับเลือกตั้งจะต้องมีอายุครบ 18 ปี โดยไม่จำกัดเพศ ชนชาติ ศาสนา และระดับความรู้ โดยสภาผู้แทน ประชาชนหรือสภาตำบลทำหน้าที่เลือกตั้งฝ่ายบริหาร “คณะกรรมการบริหาร” ซึ่งในเขตผาจิ - ผาซ้าง สภาตำบลเป็นผู้เลือก “คณะกรรมการตำบล” และ “คณะกรรมการหมู่บ้าน” โดยคณะกรรมการตำบลและ คณะกรรมการหมู่บ้านนี้จะเป็นผู้ใช้อำนาจนิติบัญญัติ ตุลาการและบริหาร และกฎหมายของเขตอำนาจรัฐ จะต้องออกจากสภาตำบล⁴⁰ ความที่สภาตำบลได้วางเข็มมุ่งและนโยบายไว้ จากการให้สัมภาษณ์ของ ประชาชนสภาผู้แทนประชาชนเขตภูพยัคฆ์ สภาผู้แทนฯ มีอำนาจหน้าที่ต่อไปนี้

- (1) เลือกตั้งเจ้าหน้าที่ของสภา (2) เลือกตั้งคณะกรรมการบริหาร (3) กำหนดภาระหน้าที่ เข็มมุ่ง นโยบาย ตลอดจนระเบียบข้อบังคับของสังคม (4) ควบคุมคณะกรรมการบริหารปฏิบัติ เสร็จให้ปฏิบัติตามเข็มมุ่ง นโยบาย มติและภาระหน้าที่ที่สภาผู้แทนปฏิบัติเสมอมาหมายให้
- (5) สภาผู้แทนประชาชนปฏิบัติคิดว่าครั้งหนึ่งมีอำนาจถอดถอนกรรมการปฏิบัติบุคคลใด คนหนึ่งที่ไม่เหมาะสมจะปฏิบัติหน้าที่ได้ก่อนการเลือกตั้งครั้งใหม่ แต่จะต้องได้รับความ เห็นชอบจากอำนาจรัฐชั้นบนก่อนจึงจะมีผลบังคับใช้⁴¹

³⁸ เรื่องเดียวกัน, หน้า 225.

³⁹ สัมภาษณ์ประชาชนสภาผู้แทนประชาชนปฏิบัติเขตภูพยัคฆ์, “สามัคคีสู้รบ ปีที่ 2 ฉบับที่ 8 (พฤศจิกายน - ธันวาคม 2521). อ้างถึงใน ไทยนิกร 3, (30) + 83 (21 พฤษภาคม 2522): 7.

⁴⁰ จันทนา พงษ์ทะเล, จากคหยาบถึงภูผาจิ, หน้า 223 - 224.

⁴¹ สัมภาษณ์ประชาชนสภาผู้แทนประชาชนปฏิบัติเขตภูพยัคฆ์, “อ้างถึงใน ไทยนิกร 3, (30) + 83 (21 พฤษภาคม 2522): 7.

ในเขตอำนาจรัฐปฏิวัตินี้ได้ประกาศว่าประชาชนทุกคนมีสิทธิเสรีภาพทางการเมืองอย่างเต็มที่ ซึ่งรวมถึงสิทธิสตรี บทบาทของผู้หญิงก็ได้รับการยกย่องให้เท่าเทียมกับชาย ซึ่งจากเดิมที่มีฐานะค่อนข้างต่ำและในครอบครัวภรรยาที่มีถูกข่มเหงจากสามีเสมอ เมื่อ พ.ศ. ๒๕๑๓ เข้ามาก็มีการจัดตั้งกลุ่มสตรี และมีการชุมนุมเรียกร้องสิทธิสตรีและพิทักษ์สิทธิของภรรยา มีผู้หญิงหลายคนที่ถูกข่มเหงด้วยแบบเดิมมาคัดค้านแบบผู้หญิงจีนเป็นการแสดงให้เห็นถึงการรับเอาวัฒนธรรมปฏิวัติของผู้หญิงชนชาติส่วนน้อย ทำให้ในช่วง พ.ศ. ๒๕๑๗ - ๒๕๒๒ ในเขตผาจี้ ผาซ้างพวกพ่อบ้านไม่กล้าข่มเหงใช้อำนาจกับภรรยาเลยเพราะกลัวจะถูกเขาไปฟ้องในที่ประชุมของกลุ่มสตรี นอกจากนี้วัฒนธรรมที่มีลักษณะเสรีในเรื่องเพศในหมู่คนหนุ่มสาวก็มีความเปลี่ยนแปลงมามีลักษณะที่เข้มงวดขึ้นเมื่อพรรคได้เข้ามาจัดการศึกษาให้กับกลุ่มเยาวชน^{๔๒}

การสร้างอำนาจรัฐนอกจากการเข้าไปจัดรูปการปกครอง ตลอดจนด้านสังคมและการศึกษา ด้านเศรษฐกิจเป็นอีกด้านหนึ่งที่ พ.ศ. ๒๕๑๓ ได้เข้าไปจัดการในฐานะที่มั่น จากบันทึกของจันทนา ฟองทะเลที่เข้าเขตฐานที่มั่นในภาคเหนือได้ระบุถึงความพยายามเข้าไปจัดรูปแบบทางเศรษฐกิจใหม่ ซึ่งก็ประสบปัญหามากมาย อย่างการจัดตั้ง "สหกรณ์การเกษตรแบบรวมหมู่" โดยโฆษณาให้ประชาชนสมัครใจให้เข้าร่วมการผลิตแบบรวมหมู่ ซึ่งกลุ่มทหารชาวจีนที่เข้าไป พ.ศ. ๒๕๑๗ ได้ทำเริ่มกันทำเป็นแบบอย่าง ซึ่งทำให้ประชาชนในฐานที่มั่นหันเข้ามาปลูกข้าว ข้าวโพคและเลี้ยงหมูแบบรวมหมู่กันจำนวนมาก โดยการแบ่งปันผลผลิตจะแบ่งให้กับสมาชิกตามแรงงานที่ลงไป บรรยากาศในช่วงแรกที่มีการผลิตแบบรวมหมู่เป็นไปอย่างคึกคักมาก โดยทุกคนที่เข้าร่วมจะปลูกเรือนหลังเล็กๆ รอบพื้นที่สหกรณ์ ซึ่งไม่เพียงแต่ทำงานร่วมกันเท่านั้นแต่ยังมีกิจกรรมอย่างอื่นๆ เช่นการร้องเพลง หรือการศึกษาทางการเมืองด้วย แต่หลังจาก พ.ศ. ๒๕๑๙ เป็นต้นมา สหกรณ์เริ่มที่จะเสื่อมความนิยมลง โดยพวกสมาชิกวัยกลางคนเริ่มถอนตัวไปการผลิตส่วนตัวมากขึ้น ซึ่งจันทนาบอกว่าเป็นเพราะผลที่ได้จากการปันส่วนไม่พอกินและขาดรายได้ที่เดิมได้มาจากการปลูกผืน ชาวเมืองหันกลับไปทำการผลิตส่วนตัวกันมากขึ้นจนยกเลิกการผลิตแบบรวมหมู่ในที่สุดประมาณ พ.ศ. ๒๕๒๔^{๔๓}

นอกจากความพยายามในการส่งเสริมการผลิตแบบรวมหมู่ พ.ศ. ๒๕๑๓ ยังทำหน้าที่ด้านเศรษฐกิจที่สำคัญอีกอย่างหนึ่งคือ ปันสิ่งของที่จำเป็นให้แก่ชาวบ้านและควบคุมราคาสินค้าทั้งการค้ากับภายนอก และการค้าภายใน โดยจันทนาเล่าว่า เนื่องจากการปราบปรามและปิดล้อมทางทหารทำให้การทำไร่ทำนาในเขตผาจี้ - ผาซ้างเป็นไปอย่างยากลำบาก รวมไปถึงข้าวของเครื่องใช้จำเป็นอื่นๆ โดยในช่วงแรกชาวบ้านในฐานที่มั่นคงต้องพึ่งพิงจากหน่วยพลาธิการของพ.ศ. ที่ตั้งอาศัยการหนุนช่วยจากจีนเป็นหลัก โดย พ.ศ. ๒๕๑๙ จะปันส่วนสินค้าให้กับชาวบ้านในเขตฐานที่มั่นด้วย จนกระทั่งประมาณ พ.ศ. ๒๕๑๙ ที่ฝ่ายพลาธิการของพ.ศ. สามารถบุกเบิกประสานงานคนในเมืองได้จึงมีการเอาข้าวของเครื่องใช้มาจำหน่ายให้กับมวลชนในราคาไม่แพงนัก ใน พ.ศ. ๒๕๒๐ ชาวเมืองบนฐานที่มั่นสามารถติดต่อกับชาวเข้าโดยได้มีการนำสินค้าที่ชาวเมือง

^{๔๒}จันทนา ฟองทะเล, จากคอบยายาวถึงผาจี้, หน้า ๒๒๗ - ๒๒๘.

^{๔๓}เรื่องเดียวกัน, ๒๓๓ - ๒๓๕.

ต้องการมาขาย โดยตั้งเป็นตลาดนัดชั่วคราวในเขตจรัลบุรี ซึ่งการค้าขายดังกล่าวชาววังมักถูกเอาเปรียบ พกท. จึงเข้ามาควบคุมโดยการจัดการซื้อของต่อรองราคาเสียเองโดยให้ประชาชนจำนวนหนึ่งเพื่อขนสินค้า ส่วนการควบคุมภายในเขตอำนาจรัฐนั้นจะมีการควบคุมราคาสินค้าโดยมีการกำหนดราคาซื้อขายโดยกฎหมายอำนาจรัฐ จากแต่เดิมที่ตั้งราคาสินค้ากันเอง แต่ราคาที่ พกท. ตั้งนั้นเป็นราคาที่ต่ำมากเมื่อเทียบกับราคาท้องตลาด ดังนั้นราคาสินค้าในฐานะที่มันจึงต่ำมากเมื่อเทียบกับราคาสินค้าจากในเมือง ทำให้ประชาชนยากลำบากเมื่อต้องการซื้อสินค้าจากในเมือง⁴

เพลงฉิ่งแม่น้ำน่าน ที่แต่งโดยสหายตัน (สังกัดหน่วยศิลป์ 82 พะเยา) เป็นเพลงที่มีกลิ่นอายเพลงจีนอย่างสูงได้ให้ภาพของฐานที่มั่นเขตภูพัยคมเอาไว้ดังนี้

ฉิ่งแม่น้ำน่านเอ๋ย มีภูสองลูกเอ๋ย ภูแคว ภูพัยคมเป็นพี่น้องเอ๋ย
ชนชาติมั่ง ชนชาติดีวะ มีคน
ทุกชั้นคนยาก เคียงบ่าเคียงไหล่เอ๋ย ร่วมกันดีศัตรูเอ๋ย
มือหนึ่งทำการผลิตเอ๋ย มือหนึ่งเตรียม
การรบเอ๋ย พังด่าแข้งตนเอง เพื่อการปฏิวัติเอ๋ย
ปืนในมือกุมให้มัน อย่าได้ประมาทเป็นอัน
ขาด ศัตรูขึ้นมาเอ๋ย ร่วมกันดีให้หมดไป

พรรคคอมมิวนิสต์เอ๋ย แห่งประเทศไทยเอ๋ย ตึกความคิดเหมาเจ้าคงที่ยิ่งใหญ่เอ๋ย
นำประชาลุกขึ้นสู้ก้าวสู่หนทางสว่าง ใช้กระบอบป็นเอ๋ย สร้างฐานที่มั่นขึ้นมา

จากเพลงสะท้อนเห็นได้ว่าลักษณะของฐานที่มั่นทางภาคเหนือ ที่เน้นการพึ่งพาตนเองทางเศรษฐกิจและให้ความสำคัญกับการต่อสู้เพื่อพิทักษ์ฐานที่มั่น เพื่อรักษาความมั่นคงของฐานที่มั่นและอำนาจรัฐบนภู

2.2 การสถาปนาอำนาจรัฐปฏิวัติบนภูพาน

การสร้างฐานที่มั่นบนภูพานมีเหตุปัจจัยมาจากภายนอกทั้งสิ้น กล่าวคือ เป็นผลสะท้อนของความขัดแย้งครั้งใหญ่ที่สุดครั้งหนึ่งในขบวนการคอมมิวนิสต์ไทย ซึ่งเรียกกันว่า “กรณี 3 จังหวัดวิพากษ์ศูนย์กลาง” ซึ่งอาจจะถือว่าเป็นกระแสการปฏิวัติวัฒนธรรมในขบวนการปฏิวัติไทยก็ได้ โดยกรณี 3 จังหวัดเริ่มต้นก่อตัวขึ้นในเวลาไล่เรี่ยกับการปฏิวัติวัฒนธรรมในจีน คือ พ.ศ. 2509 เพราะหลังจากมีการตั้งกองกำลังติดอาวุธของพรรค ในนาม พล.ปคอ. และการมองว่าไทยเป็นเมืองขึ้นแบบใหม่ของสหายนำบนภูพานก็เริ่มมีการวิพากษ์วิจารณ์กันบ้างแล้ว จนกระทั่งมีการประชุมคณะกรรมการกลางพรรคชุดที่ 3 ครั้งที่ 2 ใน พ.ศ. 2511 บนภูพาน กรณี 3 จังหวัดก็เริ่มต้นขึ้นอย่างเป็นทางการ จากเอกสารการสัมมนาที่ปักกิ่ง ที่จัดทำโดยคาร์ที เรื่องยุทธกรรม สักกี สุภาเกษม และอัสนี พลจันทร์ เรื่อง “เรื่องอิทธิพลของหลิว ซ่าว ฉี และ เค็ง เสี่ยว ผิง ในขบวนการปฏิวัติไทย” เอกสารชิ้นนี้ถูกจัดส่งมายังที่ประชุมคณะกรรมการกลาง ซึ่งหลังการประชุมศูนย์กลางพรรคที่ประจำอยู่บนภูพานก็เสนอคำรายงานอันเป็นหลักปฏิบัติบางอย่างที่เสนอให้ใช้

⁴เรื่องเดียวกัน, หน้า 229 - 233.

ในขอบเขตทั่วไป โดยหลักปฏิบัติดังกล่าวมาจากการสรุปบทเรียนการทำงานในเขตภูพาน ดังนั้นทางคณะกรรมการกลางแรงงาน 3 จังหวัด (เขครอยต่อจังหวัดเพชรบูรณ์ พิษณุโลก และเลย) ก็เสนอความเห็นไปยังศูนย์กลางต่อเรื่องคำรายงานดังกล่าว แต่ยังไม่ทันที่ศูนย์กลางจะตอบกลับมา คณะกรรมการกลางแรงงาน 3 จังหวัดก็นำเอกสารคำรายงานของศูนย์กลางไปเผยแพร่ในหมู่ผู้ปฏิบัติงานระดับล่าง และในขณะเดียวกันที่ผู้ปฏิบัติงานส่วนที่เพิ่งมาจากจีนก็นำเอาเหตุนี้มาก่อกระแสวิพากษ์วิจารณ์การนำของสหายนำที่อยู่บนภูพาน โดยมีลักษณะแบบการปฏิวัติวัฒนธรรมในจีน เช่นการระดมมวลชนและการเปล่งคำขวัญวิพากษ์วิจารณ์การนำของเจริญ และวิรัช ด้วยถ้อยคำรุนแรง โดยกล่าวหาว่าเป็นพวกลัทธิแก๊งค์ อันมีชื่อกล่าวหาหลักของการโจมตีคือ “ปฏิวัติมาหลายปีแล้วยังไม่ได้สร้างฐานที่มั่น”⁴⁵

การวิพากษ์ของ 3 จังหวัดได้ส่งผลกระทบต่อขบวนการคอมมิวนิสต์ไทยโดยรวม เพราะการวิพากษ์วิจารณ์ไม่ได้จำกัดอยู่แค่ที่เขต 3 จังหวัด แต่ยังแพร่กระจายไปยังแรงงานต่างๆ ของ พคท. รวมถึงในเขตภูพานเอง ดังนั้นใน พ.ศ. 2512 สหายนำที่อยู่บนภูพาน คือ เจริญ และวิรัช จึงออกเดินทางจากภูพานไปปักกิ่งเพื่อเปิดประชุมคณะกรรมการกลางพรรค เพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าวนี้ แต่กว่าจะเดินทางถึงและเปิดประชุมได้ก็กินเวลาถึง 3 ปี คือต้น พ.ศ. 2515 ในช่วงเวลาที่สหายนำเดินทางไปปักกิ่ง สถานการณ์ก็มีที่ท่าจะรุนแรงขึ้น เพราะมีผู้ปฏิบัติงานบางส่วนทางภาคเหนือได้ตั้ง “ศูนย์การนำใหม่” ทางภาคเหนือของลาว นำโดยทรง นพคุณและ ประสิทธิ์ ตะเพียนทอง ซึ่งคุมกำลังทหารใหม่ 200 คนติดอาวุธทันสมัย

การประชุมคณะกรรมการกลางที่ปักกิ่งในปี พ.ศ. 2515 ที่ประชุมพยายามจะคลี่คลายหาข้อยุติกรณี 3 จังหวัด ซึ่งผลของการประชุมทำให้เกิดความรอมชอมกันในระดับหนึ่ง เช่นการแต่งตั้ง คำรึห์ เรืองสุธรรม หนึ่งในผู้จลาจลกรณี 3 จังหวัดให้เป็นกรรมการเมือง แทนฉิน บั๋วฮั่นที่ถูกจับกุมตัวไป รวมถึงการมีมติให้เร่งสร้างฐานที่มั่นขึ้นในทุกพื้นที่ แต่อย่างไรก็ตามความขัดแย้งในหมู่สหายนำของพรรคก็ยังมีได้ยุติลง และก็ยังเกิดการแบ่งฝักแบ่งฝ่ายกันอยู่จนหลังเหตุการณ์ “14 ตุลา” การถกเถียงต่างๆ เริ่มขาดลงและได้มีการทำคำชี้แจงอย่างละเอียดในที่ประชุมคณะกรรมการกลางชุดที่ 3 ครั้งที่ 4 ใน พ.ศ. 2519 จึงถือว่าเป็นการยุติกรณี 3 จังหวัดอย่างเป็นทางการ⁴⁶

อุดม สีสุวรรณเดินทางกลับจากที่ประชุมคณะกรรมการกลางที่ปักกิ่งมาถึงภูพานราวต้น พ.ศ. 2516 และได้รายงานปัญหาเกี่ยวกับการสร้างฐานที่มั่นที่ศูนย์กลางสั่งการมา ภายใต้อาณัติที่ถูกต้องกล่าวหาว่าฮีสถานเป็นลัทธิแก๊งค์ ทำให้ฮีสถานเหนือต้องคัดสนใจเร่งสร้างฐานที่มั่นขึ้นมา อุดมเขียนไว้ว่า “แม้จะไม่สุดงอม ก็ต้องทำกันไป” จินตภาพของฐานที่มั่นขณะนั้นก็คือ “ฐานที่มั่นแบบจิ้ง กัง ขาน” ของพรรคคอมมิวนิสต์จีนใน

⁴⁵พ. เมืองชมพู, *ผู้สมรภูมิมิภูพาน*, หน้า 104.

⁴⁶พุทธพล มงคลวรวรรณ, “แถลงการณ์ 30”: ผลักแห่งความคิดปฏิวัติของพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย,

สมัยสงครามปฏิวัติ ซึ่งก็คือ“ฐานที่มั่นที่คงจะมีการจัดตั้งอำนาจรัฐอย่างเปิดเผย”⁴⁷ ในที่ประชุมได้กำหนดขั้นตอนในการสร้างฐานที่มั่นไว้เป็น 3 ขั้นตอน คือ ขั้นปลุกระดมให้การศึกษา ขั้นจัดตั้งและกระเตรียมวิธีการปฏิบัติ และขั้นปฏิบัติเป็นขั้นสุดท้าย

งานสร้างฐานที่มั่นเป็นไปอย่างเร่งรีบจนในวันที่ 16 กันยายน พ.ศ. 2516 ก็เริ่มการโค่นล้มอำนาจรัฐเก่าในหมู่บ้านเป็นครั้งแรก และในวันที่ 27 กันยายน พ.ศ. 2516 ก็ได้ประกาศตั้งฐานที่มั่นขึ้น 3 แห่งบนเทือกเขาภูพาน คือ

ฐานที่มั่นสระบุรี มีหมู่บ้านที่ได้รับการปลดปล่อยแล้ว 7 – 8 หมู่บ้าน

ฐานที่มั่นเพชรบุรี มีหมู่บ้านที่ได้รับการปลดปล่อยแล้ว 3 – 4 หมู่บ้าน และ

ฐานที่มั่นบ้านซอน มีหมู่บ้านที่ปลดปล่อยแล้ว 2 หมู่บ้าน⁴⁸

การประกาศปลดปล่อยของแต่ละหมู่บ้านนั้น ก็จะมีพิธีการโค่นอำนาจรัฐเก่าและตั้งอำนาจรัฐใหม่ โดยมีการชุมนุมกล่าวโทษผู้ใหญ่บ้านเก่าและมีการลงมติปลดออกจากตำแหน่ง และมีการตั้งผู้ใหญ่บ้านคนใหม่แทน จากนั้นก็จะมีภารกิจชัดเจน มีการล้อมวัดเพื่อเลี้ยงผู้ร่วมงานและการแสดงการละเล่นต่างๆ ซึ่งนอกจากชาวบ้านในหมู่บ้านแล้วยังมีประชาชนในแถบหมู่บ้านใกล้เคียง และหมู่บ้านในที่ราบที่จะส่งตัวแทนมาร่วมงานด้วย⁴⁹

บ้านสถานแคว่เป็นหมู่บ้านหนึ่งที่อยู่ในเขตฐานที่มั่นของภูพาน โดยพื้นฐานแล้วเป็นหมู่บ้านของชาวไร่หรือบวช ได้รับการปลดปล่อยและสถาปนาอำนาจรัฐสีแดงในคราวเดียวกับหมู่บ้านอื่นๆ บนภูพานโดยเมื่อมีการปลดปล่อยแล้ว ในด้านการปกครองของหมู่บ้านก็จะมีภารกิจกรรมการบ้าน และผู้นำหมู่บ้าน (มีคำเรียกหลายแบบไม่ว่าจะเป็นผู้นำ ผู้ปกครอง หรือผู้ใหญ่บ้าน)⁵⁰ ทำหน้าที่ทางการปกครองของหมู่บ้านแทนการปกครองเดิมที่ได้ล้มล้างไป พับ เชื้อกะไร หรือสหภาพสหภาพคือผู้นำบ้านสถานแคว่ กล่าวว่า “เป็นผู้นำที่เหมือนนายอำเภอ” โดยจะมีหน้าที่ถ่ายทอดนโยบายที่ได้รับมาจากสหภาพในป่าแก่ชาวบ้าน⁵¹ บ้านสถานแคว่เมื่อยามปลดปล่อยผู้นำบ้านอย่างสหภาพสหภาพ เป็นผู้ปฏิบัติงานฝ่ายการเมืองที่ทำงานปลุกระดมมวลชนมาก่อน ถูกเรียกให้มาเป็นผู้นำหมู่บ้าน⁵² นอกจากนี้กรรมการบ้านทั้งหมดยังเป็นสหภาพที่ออกป่ามาตั้งเป็นกรรมเนืองจากชาวบ้านส่วนที่ไม่ได้ออกไปถูกอพยพไปนิคมคำสร้อย ดังนั้นเมื่อมีการปลดปล่อยจึงคล้ายกับการตั้งเป็น

⁴⁷พ. เมืองชุมพู่, *ผู้สมรภูมิภูพาน*, หน้า 303

⁴⁸เรื่องเดียวกัน, หน้า 320.

⁴⁹เรื่องเดียวกัน, หน้า 319.

⁵⁰สัมภาษณ์ โป เชื้อกะไร, 18 มกราคม 2549.

⁵¹สัมภาษณ์ พับ เชื้อกะไร, 18 มกราคม 2549.

⁵²เรื่องเดียวกัน.

หมู่บ้านใหม่⁵³ กรรมการบ้านและผู้นำจึงมีลักษณะเป็นค้วงกลางระหว่างสหายในป่ากับหมู่บ้าน เช่นเมื่อมีโจรผู้ร้ายเข้ามา ชาวบ้านก็อาจจะมาแจ้งกับผู้นำแล้วผู้นำก็จะไปบอกทหารปลดออกที่อยู่ข้างนอกหมู่บ้านให้มาปราบ⁵⁴

เมื่อมีการปลดปล่อยแล้วจากความรู้สึกของอดีตสหายสุภาพ เมื่อมองย้อนไปเป็นภาพที่สวยงาม “ทุกคนมีสิทธิพูด ไม่เหมือนเจ้านาย ผู้นำพูดแล้วก็ไปเลย ถูกฝึกก็ต้องปฏิบัติตามเขา”⁵⁵ ลักษณะการปกครองที่แตกต่างเป็นประชาธิปไตยมากกว่าสังคมนายกถูกนำไปปฏิบัติใช้ ที่ประชุมหมู่บ้านเป็นกลไกการมีส่วนร่วมของประชาชนในหมู่บ้านในฐานะที่มันนโยบายต่างๆ ไม่เพียงมาจากศูนย์กลางในป่าเท่านั้นแต่จะมาจากที่ประชุมหมู่บ้านนี้ด้วย ที่ประชุมหมู่บ้านก็จะให้ชาวบ้านเสนอว่าต้องการทำโครงการอะไร เมื่อได้ข้อสรุปก็จะดำเนินโครงการนั้น เช่นที่บ้านสถานแ่ว มีการทำฝายที่ลำห้วยข้างๆ หมู่บ้าน ชื่อ “ฝายชันวา” ก็มาจากที่ประชุมหมู่บ้าน โดยมีการแจ้งผลการประชุมว่าชาวบ้านต้องการฝายก็ไปบอกกับสหายในป่า สหายก็ส่งทหารมาช่วยชาวบ้านขึ้นเขื่อน⁵⁶

ในส่วนของการหากินหาอยู่ก็มีความเปลี่ยนแปลงเช่นเดียวกัน จากแต่เดิมชาวบ้านทำมาหากินแบบตัวใครตัวมันเพื่อยังชีพของแต่ละครัวเรือน ก็เปลี่ยนมาทำการผลิตแบบรวมหมู่หรือการทำนารวม ซึ่งเป็นไปอย่างสมัครใจ (Voluntary Collectivization) ในรูปแบบที่เรียกว่าคอมมูน ซึ่งสหายสุภาพบอกว่า มันเป็นนโยบายของพรรค “นโยบายคนป่าเราให้เฮ็ดช่วมกัน ... เมื่อปลดปล่อยแล้วเราจึงให้เฮ็ดช่วมกัน”⁵⁷ โดยการเพาะปลูกในนารวมนี้ก็ปลูกข้าวเหนียวที่ปลูกกันมาแต่เดิม ผลผลิตที่ได้ก็นำมาแบ่งปันกันสำหรับพอกินพอใช้ และสำหรับส่วนที่เหลือก็จะแบ่งไปขายให้สหายในป่า “มีไว้เฉพาะกิน เหลือกก็ขายรัฐ ส่งรัฐ”⁵⁸

การทำนาร่วมกันนี้ชาวบ้านส่วนใหญ่ก็เข้าร่วมเป็นอย่างดี ด้วยเหตุที่ว่าพวกเขาไม่สามารถอยู่อย่างโดดเดี่ยวเพียงครอบครัวเดียวได้ และด้วยเหตุผลทางอุดมการณ์ที่สหายได้ปลุกกระแสวิพากษ์วิจารณ์ให้เห็นถึงข้อดีของการร่วมมือกัน สหายสุภาพบอกว่า

“[ชาวบ้านจะไม่เข้าร่วมคอมมูนก็ได้]แต่มันอยู่ไม่ได้ หมอเค้าก็ไม่มี โรงพยาบาลก็ไม่มี ก็ต้องเข้าร่วมกับเขา นโยบายมันเป็นอย่างนั้น คนเขาไม่เพียงแต่กินอินนอนอุ่นเท่านั้น[แต่ต้องทำประโยชน์ให้กับสังคม] แม้บ่ คายแล้วก็ไป... เขาต้องนำเขา นโยบายเป็นอย่างนั้น”⁵⁹

⁵³สัมภาษณ์ ไบ เชื้อกะไซ่, 18 มกราคม 2549.

⁵⁴เรื่องเดียวกัน.

⁵⁵สัมภาษณ์ พัน เชื้อกะไซ่, 18 มกราคม 2549.

⁵⁶สัมภาษณ์ ไบ เชื้อกะไซ่, 18 มกราคม 2549.

⁵⁷สัมภาษณ์ พัน เชื้อกะไซ่, 18 มกราคม 2549.

⁵⁸เรื่องเดียวกัน.

⁵⁹เรื่องเดียวกัน.

นโยบายที่ว่าคือ ใครทำคนนั้นก็ได้อ เป็นกาเรเขาหักการของลัทธิมาร์กซ ที่ใช้ประเทศคอมมิวนิสต์
ทั้งหลายมาใช้ในเขตอำนาจรัฐสวอง เพื่อไม่ให้มีใครเกาะกินแรงงานผู้อื่น

ทุกคนจะอยู่จะกิน ต้องเฮ็ด ไม่ให้เกาะกินแรงงานคนอื่น... เคียวมีมันแยมไม่มีใครดู... คนไม่
ทำงานมันหลาย... ถ้าเป็นระบบคอมมิวนิสต์เจ้าจะอยู่เฉยๆ ไม่ได้ ต้องทำงานทุกคน...
นโยบายคอมมิวนิสต์ทุกคนเป็นงานหมค ยกเว้นเป็นเจ็บเป็นใจ⁶⁰

แม้แต่คนแก่คนเฒ่าที่ทำงานไม่ไหว สหลายสุขภาพในฐานะผู้นำหมู่บ้านก็จะหางานเบาๆ ให้ทำ เช่นการสถาน
กระต๊อบข้าว เป็นคั้น โดยคนที่ไม่ได้ทำงาน หรือเข้าร่วมคอมมูนก็จะไม่ได้รับการช่วยเหลือจากอำนาจรัฐ เช่น
โรงพยาบาล หรือของส่วนรวมที่คอมมูนสร้างเช่นน้ำจากฝาย “คนที่ทำได้ คนที่ไม่ได้ทำไม่ได้” ซึ่งสังคมแบบ
หมู่บ้านเรื่องเช่นว่านี้ยอมเป็นไปได้ที่จะทราบว่ามีใครมีส่วนร่วมหรือไม่มีส่วนร่วม อย่างน้ำจากฝายที่บ้าน
คำฉักถูกซึ่งอยู่ในเขตฐานที่มั่นเช่นเดียวกันก็จะแบ่งน้ำตามรายหัวให้กับทุกหลังคาเรือนที่เข้าร่วมคอมมูน⁶¹

นอกจากการทำาร่วมกันแล้ว มีความพยายามยกระดับคุณภาพชีวิตและสภาพทางเศรษฐกิจให้ดีขึ้น
เช่นการตั้งโรงพยาบาล และโรงเรียน ซึ่งก็ไม่ได้เป็นสิ่งก่อสร้างถาวรอะไรนักเพียงแต่เป็นสถานที่สำหรับ
รักษาพยาบาลและสอนหนังสือได้เท่านั้น ส่วนทางด้านเศรษฐกิจก็เช่นการตั้งร้านค้าโดยทำเป็นร้านค้า
สหกรณ์ และโรงสีซึ่งเป็นของส่วนกลาง โดยร้านค้าสหกรณ์ซึ่งโดยหลักการแล้วจะต้องมีการรวบรวมเงินทุน
จากสมาชิก แต่ “เวลานั้นไม่ทันเอาเงินเข้าร่วมหรอก เอาเงินทางรัฐตั้ง ยังไม่ได้รวบรวม อบรมให้ชาวบ้าน
เข้าใจได้อย่างทั่วถึง”⁶² ฐานที่มั่นก็สลายตัวเสียก่อน ส่วนโรงสีนั้นก็มีการลักลอบไปซื้อเครื่องจักรในเมือง
“แต่อย่าประกาศให้เจ้าหน้าที่รู้ ให้เป็นของส่วนตัว แต่ประชุมทางในว่าเป็นของส่วนรวม”⁶³ โรงสีนี้รับสีข้าว
จากคนทั่วไปในแถบนั้น ทั้งจากบ้านคำฉักถูก สานแหว่ และนาโคกกุง โดยรับข้าวที่ได้จากการสีข้าวก็เอามา
เลี้ยงเป็ดเลี้ยงไก่⁶⁴ แต่ก็เช่นเดียวกับร้านค้าคือ ตั้งไม่ทันได้เท่าไร เมื่อรัฐบาลส่งกำลังขึ้นมาปราบโรงสีก็ถูก
ทำลายลงไป

ความเปลี่ยนแปลงด้านสำคัญอีกด้านหนึ่งคือด้านการทหาร จากเดิมที่หมู่บ้านเป็นไปในลักษณะการ
จัดตั้งดับ ภายใต้การปกครองของรัฐบาล มาเป็นเขตอำนาจรัฐของพรรคคอมมิวนิสต์ ทำให้ พคท. จะต้อง
ทุ่มเทกำลังเพื่อปกป้องเขตอำนาจรัฐนี้ไว้ ไม่ใช่การหลีกเลี่ยงการปะทะเหมือนแต่เดิม โดยหลักการแล้วในเขต

⁶⁰ เรื่องเดียวกัน.

⁶¹ สัมภาษณ์ ไบ เชื้อกะไซ, 18 มกราคม 2549.

⁶² สัมภาษณ์ พัน เชื้อกะไซ, 18 มกราคม 2549.

⁶³ เรื่องเดียวกัน.

⁶⁴ สัมภาษณ์ ไบ เชื้อกะไซ, 18 มกราคม 2549.

ฐานที่มั่นนี้ทหารรัฐบาลจะขึ้นมาไม่ได้ “ถ้าขึ้นมาที่รบกันเลย”⁶⁵ “รัฐบาลขึ้นมาเนี่ย ชนะ ชนะเขาคนเดียวนะ ไม่กลัวแล้วเมื่อประกาศเป็นฐานที่มั่นภูพาน”⁶⁶

สุดท้ายสุภาพบุรุษบอกว่า “สุดท้ายเดินกันหมู่บ้านสบายเลย มีทหารบ้องกัน... ไม่ได้สร้างค่าย อาศัยถาดกระเวนเขา ถ้าศัตรูมาก็รบ รบไม่ไหวก็ถอย”⁶⁷ ซึ่งก็หมายความว่าในความเป็นจริงทหารที่สู้รบก็สามารถขึ้นมาได้ แต่การตั้งฐานที่มั่นในลักษณะดังกล่าวของฝ่ายคอมมิวนิสต์ได้สร้างความหนักใจให้แก่ทางเจ้าหน้าที่ ทั้งนี้ก็ด้วยสาเหตุ

ปัจจุบันมีหมู่บ้านหลายแห่งได้ตกอยู่ภายใต้อิทธิพลของคอมมิวนิสต์เกือบสมบูรณ์แบบ โดยเจ้าหน้าที่ไม่สามารถเข้าไปเยี่ยมเยียนประชาชนได้หากไม่มีกำลังคุ้มกันอย่างเข้มแข็งเพียงพอ ยิ่งถ้าหมู่บ้านที่คอมมิวนิสต์ประกาศเป็นหมู่บ้าน “อำนาจรัฐ” ของเขาด้วยแล้ว กว่าทางราชการจะนำกำลังไปยึดกลับคืนมาได้ ก็คือของอาศัยกำลังทหารจำนวนมากมาช่วยสนับสนุนและค้ำองไว้ เวลาสู้รบกันอยู่นานวันจึงจะเข้าถึงหมู่บ้านได้⁶⁸

อย่างไรก็ตามฐานที่มั่นภูพานก็ดำรงอยู่ได้ไม่นานนัก เพราะถูกทางการนำกำลังขึ้นมาโจมตีอย่างหนัก จนกระทั่งใน พ.ศ. 2518 ทางอีสานเหนือหรือทางภูพานก็ได้ข้อสรุปว่า “เราไม่สามารถเดินดินแดนที่ละส่วนสร้างฐานที่มั่นได้ ... และว่าต่อไปจะไม่มี “ฐานที่มั่น” ในรูปแบบเก่า จะมีแค่เพียง “ที่มั่นจรยุทธ์” (ที่มั่นทางการทหาร) และที่มั่นทางการเมืองเท่านั้น” ซึ่งที่มั่นในรูปแบบนี้จะค้ำองให้ความสำคัญกับการเคลื่อนไหวพลุดรกรรมมวลชน และค้ำองในที่ราบ⁶⁹ ซึ่งก็หมายถึงการยกเลิกการสร้างฐานที่มั่นแบบ “จิ้ง กัง ขาน” นั้นเอง

3. เพลงปฏิวัติบนภูพาน

พงษ์เทพ เป็น อดีต. อยู่บ้านโพนคูน เขาเขียนจากหมายมาเล่าให้ทองคุณ หงส์พันธุ์ฟังว่าชีวิตของซุกคุ่มครองหมู่บ้านเป็นชีวิตที่น่าเบื่อหน่าย พอตกกลางคืนก็จะเครียดมาก “อย่าแปลกใจเลยที่เห็นหน้าทหาร ค้ารวจที่ออกไปจากป่า เข้าเมือง เขามักจะพากันสนุกกันเต็มที่ กินเหล้า... เข้าช่อง... ร้องเพลง เขากันจนสุดเหวี่ยง”⁷⁰ แต่ชีวิตของพลพรรคคอมมิวนิสต์ในเขคป่าเขาบนภูพานคงยากลำบากกว่านั้น เพราะอย่างนี้ขอที่ซุกพวกเขาต้องอยู่ในป่าเขาตลอด 24 ชั่วโมง ไม่มีวันหยุดให้ไปเที่ยวเตร่ข้างนอก ดังนั้นการเป็น

⁶⁵สัมภาษณ์ พับ เชื้อกะไข่, 18 มกราคม 2549.

⁶⁶สัมภาษณ์ ไบ เชื้อกะไข่, 18 มกราคม 2549.

⁶⁷สัมภาษณ์ พับ เชื้อกะไข่, 18 มกราคม 2549.

⁶⁸ประชา สุจิธรรม, *เหตุเกิดที่นาแก*, หน้า 8 - 9.

⁶⁹จดหมายเหตุนครธรรมศาสตร์, A 2/25, *บทสรุปการศึกษาค้นคว้าของหน่วยโฆษณาเคลื่อนที่ 66 และ 98 (ระหว่างวันที่ 29 ก.ค. - 4 ส.ค. 23)*, หน้า 9 - 10.

⁷⁰ทองคุณ หงส์พันธุ์, *จดหมายจากภูพาน*, หน้า 43.

ทหารนั้นนับว่ายากแต่เป็นทหารป่าดีกว่ายากกว่า การที่ชาวบ้านที่ยินหยักต่อสู้กับรัฐบาลและต่อสู้กับความยากลำบาก อุคมการณ์จึงเป็นสิ่งที่สำคัญมาก ดังนั้นจัดตั้งของผู้ปฏิบัติงานพรรคจึงต้องมีการจัดการศึกษา เพื่อยกระดับความคิดและอุดมการณ์ ไม่เพียงแต่การจัดการศึกษา ซึ่งเป็นสิ่งที่ไม่น่าจะสนุกสนานเท่าไรนัก ฝ่ายป่าก็ได้อาศัยกิจกรรมต่างๆ เพื่อปลุกเร้าจิตใจให้บรรดาทหารให้สามารถยืนหยักต่อสู้ต่อไป ไม่ว่าจะป็นงานบันเทิงในวันสำคัญต่างๆ หรือกีฬา แต่สิ่งหนึ่งที่ดูจะโดดเด่นที่สุด เพราะมีข้อจำกัดในการเสพนั้นน้อยกว่าอย่างอื่น ไม่ว่าจะป็นเรื่องของเวลาและสถานที่ คือ เพลง การร้องเพลงอาจจะป็นความรื่นรมย์เพียงไม่ก็อย่างที่มีอยู่ มันทั้งปลุกเร้าจิตใจ ให้ความรู้และสร้างความบันเทิงและผ่อนคลายจากความตรึงเครียดทั้งจากสงครามและความเป็นอยู่ที่มีข้อจำกัดมากมาย

บทเพลงที่ถูกผลิตขึ้นในป่าเขาจึงเป็นสิ่งที่มีความหมาย เพราะมันรวมเอาสิ่งที่ดูเหมือนขัดแย้งเข้ากันไม่ได้เข้าด้วยกัน คือมันคือรวมเอาอุดมการณ์ทางการเมือง การสร้างความฮึกเหิม และความบันเทิงเข้าด้วยกัน ไม่นับรวมถึงข้อจำกัดในเรื่องมาตรฐานทางอุดมการณ์ที่คอยควบคุมอยู่ บทเพลงปฏิวัติจึงสะท้อนให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งที่ป็นนามธรรมต่างๆ อันได้แก่อุดมการณ์และทฤษฎีทางการเมืองกับความคิดและรสนิยมของผู้ฟัง ซึ่งก็คือพวกสหายในเขตป่าเขา

3.1 ความป็นมา

เพลงปฏิวัติ คือ บทเพลงที่ถูกแต่งขึ้นเพื่อรับใช้การปฏิวัติที่นำโดยพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย ในยุคแรกตั้งแต่ก่อนสมัยสมัชชา 3 เพลงปฏิวัติที่มีเนื้อหารับใช้พรรคและการปฏิวัติโดยตรงนั้นไม่ปรากฏว่ามี แต่มีเพลงที่เราอาจกล่าวได้ว่าเป็นเพลงปฏิวัติได้โดยป็นเพลงที่ปัญญาชนฝ่ายซ้ายในเมือง ซึ่งจะมีเนื้อหาแบบเพลงเพื่อชีวิต ที่จะไม่พูดถึงพรรคและการปฏิวัติโดยตรง อย่างเพลงของจิตร ภูมิศักดิ์ที่แต่งขึ้นก่อนเข้าป่า อย่างเพลงมาร์ชกรรมกรไทย มาร์ชชาวนาไทย รำวงวันเมย์เคย์ และแม้แต่เพลงที่ที่ถือได้ว่าเป็นเพลงปฏิวัติที่แต่งโดยชาวพรรคคอมมิวนิสต์รุ่นแรกสุด คือ เพลงแต่เธอผู้มีศรัทธาและความรัก ซึ่งแต่งโดยนิคมพงษ์คาบเพชร⁷ ก็ไม่มีการพูดถึงพรรคและการปฏิวัติ นอกจากนี้แล้วปฏิวัติในยุคแรกก็มีจำนวนมาก สภาพเช่นนี้ดำรงอยู่แม้จนกระทั่งมีการก่อตั้งสถานีวิทยุเสียงประชาชนแห่งประเทศไทยที่เวียงคนามขึ้นแล้ว สปท. ได้มีบทบาทป็นหน่วยงานที่ทำการผลิตบทเพลงอย่างสำคัญในเวลาต่อมา ซึ่งก็เพื่อเปิดออกอากาศป็นหลัก อย่างไรก็ตามเนื้อหาเพลงในช่วงนี้จะไม่มิดลักษณะการเชิดชูพรรค หรือกล่าวถึงพรรคคอมมิวนิสต์ เพราะขณะนั้นนโยบายของพรรคคือการยังไม่เปิดเผยตัว ทำให้งานเพลงปฏิวัติในช่วงนี้แม้จะถูกแต่งโดยผู้ปฏิบัติงานของพรรคโดยตรงแต่ก็ยังคงรักษารักหรือลักษณะเดิมๆ ของเพลงที่แต่งขึ้นโดยปัญญาชนฝ่ายซ้ายในทศวรรษ 2490 โดยเพลงที่ใช้เปิดคอนเสิร์ตและเปิดสถานีก็ยังคงใช้เพลงที่มาจาก

⁷วิวัฒน์ วรรณยางกูร (บรรณาธิการ), *สายลมเปลี่ยนทิศแต่ดวงใจไม่ได้เปลี่ยนเลย* (กรุงเทพฯ: โครงการบันทึกและเผยแพร่ประวัติศาสตร์งานเพลงปฏิวัติ, 2546), หน้า 186.

ทศวรรษ 2490 คือ เพลงมาร์ชเยาวชนไทย ของจิตร ภูมิศักดิ์ (แต่งประมาณต้นปี พ.ศ. 2499)⁷² และเพลง กลิ่นโคลนสาบควาย ของ ไพฑูถย์ บุครัน เป็นเพลงเปิดและเพลงปิดตามลำดับ ซึ่งต่อมาก็เปลี่ยนมาเป็น เพลงเสียงที่มีพลัง⁷³ อย่างไรก็ดีความในช่วงแรกของวิทยุสพท. นั้น ยังไม่มีรายการเพลง แต่มีกลอนคำบรรยาย ซึ่งจะพัฒนามาเป็นรายการเพลงในเวลาต่อมา⁷⁴

เพลงปฏิวัติของ พทท. ได้เปิดศักราชใหม่เมื่อศูนย์กลางพรรคและผู้ปฏิบัติงานส่วนใหญ่ลงมา เคลื่อนไหวในชนบทในสมัยสมัชชา 3 โดยเฉพาะหลังเสียงปืนแตก ภูพานเป็นจุดสำคัญที่เพลงของพรรคที่สำคัญๆ ถูกแต่งขึ้น โดยในปีเดียวกับเสียงปืนแตกนั้นสหายปรีชา หรือจิตร ภูมิศักดิ์ ได้เดินทางมายังป่า คงพระเจ้า และได้สร้างสรรคผลงานเพลงไว้จำนวนหนึ่ง ซึ่งเขาก็เขียนเพลงมาตั้งแต่ประมาณ พ.ศ. 2499 – 2500 แล้ว เพลงหลายเพลงที่เขาแต่งได้เป็นเพลงสำคัญของพรรค เพลงที่จิตรแต่งส่วนมากเป็นเพลงมาร์ช และถูกกรู่ง เพลงเด่นๆ ที่จิตร แต่งขึ้นที่ภูพาน คือ ภูพานปฏิวัติ วีรชนปฏิวัติ และพลพรรคกรองชัย (มาร์ช ทปท.) เพลงเหล่านี้กลายมาเป็นเพลงประจำพรรค (anthem) ที่ใช้ในพิธีการและนำไปออกอากาศทาง วิทยุเสียงประชาชนแห่งประเทศไทยอย่างบ่อยครั้ง

นอกจากเพลงปฏิวัติเหล่านี้จะถูกนำไปออกอากาศที่สพท. และงานพิธีการของพรรคแล้ว หน้าที่ยก อย่างหนึ่งของเพลงปฏิวัติเหล่านี้ น่าจะเป็นการนำไปปลุกระดมมวลชน ดังจะพอมิหลักฐานอยู่บ้างว่า ในการลงไปปลุกระดมจัดตั้งขบวนการทั่วไร่ปลายานอกจากการพูดคุยและให้การศึกษาทางการเมืองแล้ว การสอนร้องเพลงเป็นกิจกรรมอื่นหนึ่ง ซึ่งก็น่าจะเป็นเพลงมาร์ช และเพลงปฏิวัติที่เป็นเพลงร้อง นอกจาก นี้ในระยะต่อมา ดุคม สีสวรรณ สหายระดับนำที่ได้ปฏิบัติงานในเขตภูพาน ก็ได้แต่งเพลงขึ้นที่ภูพานเช่น เดียวกัน คือ เพลงภูสรวังรำ บึงทรายสคูดี ภูสรวังหาญ ไร่ชาเขียวชชี และธารใหญ่ ซึ่งเพลงสุดท้ายนี้ เป็นเพลงภาษาบาลี หรือโซ่ ซึ่งเพลงเหล่านี้คงได้มีโอกาสที่จะใช้ในการร้องปลุกระดมมวลชน และร้องเล่นในงานรื่นเริงต่างๆ แต่อย่างไรก็ตามแคน สารีกากล่าวว่าเป็นเพลงร้องอย่างภูสรวังรำ ที่ดุคมแต่งขึ้นเพื่อเชิดชู วีรกรรมของชาวภูสรวังได้รับความนิยมนำไปร้องเพลงของสหายเพลง ถึงแม้ว่าเพลงของดุคมจะออก อากาศทาง สพท. บ่อยครั้งก็ตาม⁷⁵

ในการปิดล้อมโฆษณา หรือการโฆษณาด้วยกำลังอาวุธดังที่เคยกล่าวมาในบทก่อนหน้า เพลงก็ เป็นกิจกรรมหนึ่งที่ถูกใช้ในการปลุกระดมโฆษณาในช่วงนั้นก็ใช้เพลงมาร์ชและถูกกรู่งอยู่เช่น ใน พ.ศ. 2509 ที่บ้านโคกพุทรา ตำบลศาลเพ็ง ลุงวัฒนาที่ขึ้นไปร้องเพลงทุ่งรวงทอง และภูพานปฏิวัติ⁷⁶ ขณะเดียวกันก็

⁷²-จิตร ภูมิศักดิ์ นักทฤษฎีชนบทปฏิวัติ, ใน สายลมเปลี่ยนทิศแต่ดวงจิตไม่ได้เปลี่ยนเลย, หน้า 175.

⁷³เหมื่อนฝัน, หลังไม้ค้ำควาแคง (กรุงเทพฯ: 6 ตุลารำลึก, 2548), หน้า 48. โดยเพลงเหล่านี้ใช้เปิดแค่เพียงทำนอง

⁷⁴เรื่องเดียวกัน.

⁷⁵แคน สารีกา, "มนต์รักลูกทุ่ง" มนสูงที่สู้รบ, ใน สายลมเปลี่ยนทิศแต่ดวงจิตไม่ได้เปลี่ยนเลย, หน้า 461.

⁷⁶ชวลิต ทับขวา, จากเสรีไทยสายอีสานสู่พรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย, หน้า 42.

ปรากฏว่าเพลงหมอลำด้วย ซึ่งเป็นการแสดงลำเรื่องต่อกลอน แต่เพลงเหล่านี้ไม่มีหลักฐานที่จะระบุว่ามันเป็นเพลงอะไร และมีเนื้อร้องอย่างไร

จนเมื่อมีการสร้างฐานที่มั่นบนภูพานใน พ.ศ. 2516 เนื่องด้วยความจำเป็นในการยกระดับการต่อสู้ทั้งทางการทหารและทางการเมือง บทเพลงปฏิวัติถือว่าเป็นส่วนหนึ่งของงานการเมืองที่จำเป็นคือยกระดับงานด้านศิลปวัฒนธรรม ศูนย์กลางของภาคอีสานเหนือได้จัดตั้งหน่วยงานด้านนี้เป็นการเฉพาะ เรียกว่า “หน่วยศิลปภูพาน” ในปี พ.ศ. 2517 โดยได้เรียกตัวนักกรบศิลปินจากเขตนงานภูสิงห์ - ภูวัก (เขต 222) และเขตนงานภูสระคอกบัว (เขต 444) ซึ่งเขตนงานภูสระคอกบัวมีชื่อเสียงในเรื่องศิลปะการแสดงพื้นบ้าน โดยเฉพาะการแสดงลำเรื่องต่อกลอน สหายชาวเขตนงานภูสระคอกบัวได้เคยใช้การแสดงลำเรื่องต่อกลอนนี้โฆษณาปลุกระดมมวลชนในเขตนงานมาก่อนแล้ว ในขณะที่ทางฐานที่มั่นบนภูพานมีความอ่อนค้อยงานด้านศิลปะการแสดงด้วยเหตุที่ว่ามวลชนและนักกรบบนภูพานใหญ่เป็นกลุ่มชาติพันธุ์ไซ (หรือบญ) และผู้ไท ต่างจากในเขตนงานภูสิงห์ - ภูวักและภูสระคอกบัวที่เป็นชาติพันธุ์ลาว จึงไม่มีความสันทัดศิลปะการแสดงของอีสาน

ผู้ปฏิบัติงานจากภูสระคอกบัวที่เดินทางไปภูพานประกอบด้วยสหายสลัด สหายเพลิง สหายมีนา สหายมีชัย และสหายมีสิทธิ์ โดยสหายสลัดมีความสามารถในการแต่งลำเรื่องต่อกลอน ส่วนสหายเพลิงมีความสามารถในการแต่งเพลงรำวง เมื่อผู้ปฏิบัติงานภูสระคอกบัวเดินทางมาถึงฐานที่มั่น สหายสลัดนำการฝึกลำเรื่องต่อกลอนเรื่อง *หยาดน้ำตาคนจน* ส่วนสหายเพลิงก็แต่งเพลงและออกแบบท่าเต้น *ระบำพิทักษ์แผ่นดินไทย* และ “รำวงสามัคคี” โดยได้แสดงที่ฐานที่มั่นเพชรบุรี โดยได้รับความนิยมจากมวลชนอย่างมาก⁷⁷

อย่างไรก็ตามหน่วยศิลปภูพานอยู่ได้เพียงปีเดียวก็ต้องล้มเลิกไป เนื่องจากฐานที่มั่นสลายตัว พวกที่มาจากภูสระคอกบัวก็กลับเขตนงานของตัว คั้น พ.ศ. 2519 ทางภูสระคอกบัวได้ตั้ง “หน่วยศิลปภูสระคอกบัว” หรือ “คณะศิลปิน 32” โดยพัฒนามาจากกองทหารหญิงแดง และมีสหายมีนาเป็นผู้นำหน่วย ขณะเดียวกันนั้นทางภูพานก็ได้มีการริ้วพื้นหน่วยศิลป์ขึ้นมาใหม่เช่นกัน ซึ่งหน่วยศิลปภูพานนี้มีลักษณะคล้ายกับ “คณะหมอลำหมู่” ที่จัดตั้งเพื่อกระเวนแสดงให้กับสหายในเขตนงานต่างๆ ของอีสานเหนือ โดยมีสหายบิน ชาวภูไท แถบนาแก เป็นผู้นำหน่วยซึ่งขึ้นกับลุงเจริญฮักที่ สมาชิกของหน่วยเป็นสหายเยาวชนหนุ่มสาวประมาณ 20 คน กับเครื่องดนตรีที่ใช้แสดงไม่กี่ชิ้น คือ พิณ แคน กลอง ฉิ่งฉับ และแอกกอเคียน⁷⁸

ในช่วงเวลานั้นทางอีสานเหนือได้ตัวศิลปินผู้มีพรสวรรค์เข้ามาร่วมงาน 2 คน คือ สหายเทิด หรือ ประพร จันโท นางเอกหมอลำคณะพังโคนเจริญศิลป์ โดยสังกัดเขต 222 ภูสิงห์ - ภูวัก และสหายเขียวชาญ หรือสหาย เครือดี พระเอกหมอลำคณะเพชรบัวขาว ที่โด่งดังในแถบอำเภออำนาจเจริญ เข้าพรรคในเขตนงาน 444 ภูสระคอกบัว สหายนำบนภูพานจึงไม่รอช้าที่จะดึงตัวทั้งสองคนมาเข้าหน่วยศิลปภูพานที่ริ้วพื้นมาใหม่

⁷⁷แคน สาริกา, “จากภูสระเริงรำสู่ภูพานเริงใจ,” ใน *สายลมเปลี่ยนทิศแต่ดวงใจไม่ได้เปลี่ยนเลย*, หน้า 384.

⁷⁸ยงค์ ยโสธร, “บ้านนี้... ยังมีรัก บ้านที่กวางเลี้ยวชีวิตของอดีตนักปฏิวัติในป่า,” ใน *สายลมเปลี่ยนทิศแต่ดวงใจไม่ได้เปลี่ยนเลย*, หน้า 527 - 528.

ทั้งคู่เลยได้เป็นคู่พระ - นางประจำหน่วยศิลปวิทยา โดยมีผลงานที่โดดเด่นอยู่หลายเพลงเช่น เล่นคู่กันในลำเรื่องคอกถอน เรื่อง *หยาดน้ำตาชาวนาจน* ซึ่งเป็น “กลอนถ้อยคอกฮิต ที่เด่นครั้งโคคนคู่น้ำคาไหลท่วมภูพาน”⁷⁹ หรือ เพลง *คิดบินมาแล้ว และนักรบอาษาหาญ* ขับร้องโดยสหายเทิด และรัฐบาลของไกร ขับร้องโดยสหายเชี่ยวชาญ เพลงเหล่านี้ได้ออกอากาศทางสปท. และเป็นเพลงที่นิยมในหมู่นักรบบนภูพานทั้งสิ้น

หลังเหตุการณ์ 6 ตุลาฯ ทางภูพานมีนักศึกษาขึ้นมาจำนวนหนึ่ง ทางองค์การนำจึงคิดที่จะตั้งวงดนตรีขึ้นมาโดย คัดเลือกนักศึกษาจำนวนหนึ่งที่มีพื้นฐานทางดนตรีมาก่อนมาจัดตั้งเป็นวงดนตรี 66 เป็นวงดนตรีประจำภาคอีสานเหนือ โดยจะทำงานหรือเดินสายร่วมกับหน่วยศิลปวิทยา นอกจากนี้หน่วยศิลปวิทยาก็ยังได้ตัวนักศึกษาหญิงมาเข้าร่วมงานอีกสองคน คือ สหายกระแถก (เยาวนิกย์ เพียงเกษ) และสหายวี โดยก่อนหน้านั้นก็มีสหายเพชร จากแรงงานภูสระคอกบัวที่ถูกส่งตัวขึ้นไปภูพาน ราวเดือนธันวาคม พ.ศ. 2520 หน่วยศิลปวิทยามีโอกาสได้ไปฝึกฝนศิลปะการแสดงและดนตรีกับหน่วยศิลปากรของพรรคประชาชนปฏิวัติลาว ซึ่งทำให้การแสดงของหน่วยศิลปวิทยามีแบบแผนมากขึ้น เช่น มีการวางไม้ตคนตรีขณะแสดง แต่กระนั้นก็ถูกวิพากษ์วิจารณ์ว่ามีความเป็นลาวมากเกินไป หน่วยศิลปกลับไทยเมื่อเดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2521 แต่ช่วงนั้นก็มีความพยายามแยกสหาย หรือดึงตัวผู้ปฏิบัติงานของหน่วยฯ โดยทางการลาว ซึ่งเหตุการณ์ดังกล่าวทำให้สหายนักศึกษาหญิงสองคนหนีไปอยู่กับฝ่ายลาว อย่างไรก็ตามผู้ปฏิบัติงานส่วนใหญ่ก็กลับประเทศ ถึงภูพานในช่วงต้น พ.ศ. 2522

วงดนตรี 66 นอกจากจะตระเวนเล่นไปตามแรงงานต่างๆ แล้ว ยังทำเทปเพลงเผยแพร่ โดยส่งไปออกอากาศที่ สปท. และเมื่อ สปท. ยุติการออกอากาศแล้ว พวกเขาก็ทำเป็นเทปเผยแพร่ ผลงานของวง 66 มี 4 ชุด คือ ชุดแรกจากถ่านโพธิ์ถึงภูพาน มีลำนำเพลงและบทกลอน มีเพลงเด่นๆ เช่น *นักรบอาษาหาญ พิทักษ์ฐานที่มั่น จากถ่านโพธิ์ถึงภูพาน และรัฐบาลของไกร* ชุดที่สองทำขึ้นขณะตระเวนไปแสดงที่ระแวกภูสระคอกบัว ชุดนี้จึงเป็นการทำงานร่วมกับหน่วยศิลป์ของภูสระ มีเพลงเด่นๆ เช่น *บ้านฝ่าย ผนคกคคค ออก และอีสานบ้านเฮา* ส่วนชุดที่สามไม่ได้เผยแพร่ชื่อชุดมหาวิทยาลัยของประชาชนโดยมีวิชา คัญทัพและพี่น้องอมระร่วมทำด้วย และผลงานชิ้นสุดท้ายคือ *ที่ราบ โดยมี สมคิด สิงสง แคน สารีกา เข้าร่วมทำด้วย*⁸⁰

แต่เมื่อสถานการณ์ปฏิวัติตกต่ำ ประมาณ พ.ศ. 2523 - 2524 คณะศิลปินทั้งหน่วยศิลปวิทยาและวง 66 ก็เริ่มที่จะสลายตัว มีสมาชิกของหน่วยทยอยออกจากป่าเรื่อยๆ มีการฝังเครื่องดนตรีในป่า และแจกจ่ายเครื่องดนตรีชิ้นเล็กให้กับสหายที่แยกย้ายกันออกไป แต่การแสดงครั้งสุดท้ายของเพลงปฏิวัติบนภูพานจริงๆ คือ งานเฉลิมฉลองการปิดการประชุมสมัชชา ครั้งที่ 4 (หน่วยอีสาน) เมื่อเดือนมีนาคม พ.ศ. 2525 ในเวลานั้นหน่วยศิลป์ที่สมาชิกจำนวนมากที่ถอนตัว กลับเข้าบ้าน รวมถึงนางเอกคนดัง สหายเทิด ที่ออก

⁷⁹ แคน สารีกา, “จากภูสระเรียงรำภูพานเรใจ.” ใน *สายลมเปลี่ยนทิศแต่ดวงใจไม่ได้เปลี่ยนเลย*, หน้า 385.

⁸⁰ “66 ภูพาน ร้องรำทำเพลง หาเห็ดหาหน่อไม้.” ใน *สายลมเปลี่ยนทิศแต่ดวงใจไม่ได้เปลี่ยนเลย*, หน้า 372 -

จากป่าแล้วเช่นกัน การแสดงครั้งสุดท้ายนี้จัดขึ้นที่คืนภูผาแดง โดยมีสหายนำของภาคอีสานมาร่วมชม การแสดงอย่างพร้อมหน้า เช่น ลุงตู้ ลุงสยาม ลุงทุ่ง ลุงเจริญ และลุงวัฒนา โดยพวกเขาอาจจะไม่คิดว่านี่เป็นการบรรเลงเพลงปฏิวัดครั้งสุดท้ายของภูพาน

3.2 เพลงปฏิวัดแนวลูกทุ่ง หรือเพลงลูกทุ่งปฏิวัด

เพลงปฏิวัดแนวลูกทุ่ง หรือเพลงลูกทุ่งปฏิวัดคืออะไร แยกต่างจากเพลงปฏิวัดทั่วไปอย่างไร นี่เป็นคำถามที่จะทำให้เห็นความแตกต่างระหว่างแนวเพลงต่างๆ ในหมู่เพลงปฏิวัดที่แต่งโดยพลพรรคคอมมิวนิสต์ไทยที่มีอยู่เป็นจำนวนมาก ดังที่กล่าวมาแล้วข้างต้นว่าเพลงปฏิวัดเริ่มต้นจากเพลงมาร์ช เพลงลูกกรุง เพลงรำวง (อาจจะรวมถึงเพลงไทยเดิมด้วย) ความเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นเมื่อ พ.ศ. 2485 ไปเคลื่อนไหวในชนบท การใช้เพลงเหล่านี้โฆษณาปลุกระดมมวลชน หรือให้ผู้ปฏิบัติงานซึ่งเป็นคนที่ต้องดิ้นรน ฐานะไม่สอดคล้องต่อธรรมเนียมของท้องถิ่น ณ จุดนี้เองทำให้เกิดการแต่งเพลงปฏิวัดที่สอดคล้องต่อความนิยมของชาวบ้านมากขึ้น

ในภูพาน ไม่ทราบแน่ชัดว่าเกิดเพลงที่เป็นแบบท้องถิ่นครั้งแรก และเป็นเพลงอะไร แต่จากหลักฐานที่มีอยู่ระบุว่าน่าจะเป็นกลอนด้า หรือหมอลำ ที่ใช้แสดงเพื่อโฆษณาปลุกระดมมวลชนคามหมู่บ้าน ในขณะเดียวกันเพลงรำวงก็น่าจะเกิดขึ้นใกล้เคียงกัน เพลงปฏิวัดที่เป็นเพลงรำวงนั้น ที่จริงเกิดขึ้นตั้งแต่ต้นทศวรรษ 2500 ในเมือง อย่างเพลงรำวงเมย์เคย์ ที่แต่งโดยจิตรก็แต่งขึ้นช่วงที่เขาอยู่ในคุกตากยาว แต่เพลงเหล่านั้น ยังไม่ใช่งานเพลงที่รับใช้พรรคและการปฏิวัติที่แท้จริง กล่าวคือยังไม่มีเนื้อหาที่เชิดชูการต่อสู้ด้วยกำลังอาวุธในชนบท ฯลฯ แต่เพลงเหล่านี้ก็ใช้ร้องกันในหมู่ผู้ปฏิบัติงานในท้องถิ่นบ้าง และได้รับการออกอากาศที่ สปท. งานเพลงปฏิวัดที่เป็นเพลงรำวงบนภูพานคงจะได้รับอิทธิพลอย่างสูงจากเพลงเหล่านั้น โดยใส่ท่วงทำนองพื้นบ้านอีสานลงไปซึ่งจะแตกต่างจากเพลงรำวงมาตรฐานหรือเพลงรำไทของภาคกลาง เพราะแม้ว่ารำวงหรือรำไทจะเป็นของอีสานแต่เดิมโดยมาจากการเล่า "นิทานก้อม" แต่ก็ได้ถูกปรับปรุงให้เป็นมาตรฐานมากขึ้นในสมัยจอมพลป. พิบูลสงคราม โดยรำไทกลายเป็นรำวงในปี พ.ศ. 2487 และมีกรมศิลปากรเป็นผู้ดูแลในการปรับปรุงทำนองเพลงและเครื่องดนตรีที่ใช้เล่น ตลอดจนทำรำที่ดั้งไว้เป็นทำมาตรฐานโดยรัฐบาลได้สนับสนุนการเล่นรำวงนี้จนเป็นที่แพร่หลายไปทั่วประเทศ⁸¹ รวมถึงกลับมาเผยแพร่ในอีสานอีกครั้งหนึ่งและชาวอีสานก็นำไปพัฒนาเป็นลำเพลิน ซึ่งเป็นการผสมผสานระหว่างรำวงกับหมอลำ⁸² เพลงรำวงแบบมาตรฐานนั้น เนื่องจากเพลงรำวงถูกนิยามว่าเป็นไทยดังนั้น สหายน่าจึงไม่ริบที่สนับสนุนให้มีการแต่งเพลงในทำนองนี้ขึ้น เพลงรำวงจึงเป็นที่แพร่หลายในเขตป่าเขาในเขตงานต่างๆ รวมถึง สปท.ด้วย ส่วนในท้องถิ่นภูพานนั้น เพลงรำวงแบบอีสานก็ถูกแต่งขึ้นมาจำนวนมากเช่นกัน นอกจากนี้

⁸¹ศิริพร กรอบทอง, *วิวัฒนาการเพลงลูกทุ่งในสังคมไทย* (กรุงเทพฯ: พันทักษิณ, 2547), หน้า 71 – 76.

⁸²ภู แวง พลังวรรณ, *อีสานคดี ชุก ลูกทุ่งอีสาน* (กรุงเทพฯ: เวทีปัญญา, 2545), หน้า 107 – 150.

นั้น เพลงร่ำวงเป็นท่วงทำนองที่ง่ายไม่ตลึงซับซ้อนอะไรมากนัก การแต่งหรือการสอรับร้องก็ทำได้โดยง่าย ทั้งยังสามารถนำมาเป็นกิจกรรมหรือการละเล่นที่แปลกเป็นท้องถิ่น โดยที่ภูพานจะเรียกว่า “ร่ำวงสามัคคี” อันเป็นการละเล่นเพียงไม่กี่อย่างที่สามารทำได้ในเขตป่าเขา

ในช่วงเวลาที่เพลงถูกฟังเป็นที่นิยมในหมู่บ้าน – ชาวชนบทอย่างมาก แคนป่าก็ยังไม่ยอมรับท่วงทำนองแบบนี้ ด้วยเหตุว่ามันเป็นของสังคมเก่า และมีท่วงทำนองที่ไม่เหมาะสม จนกระทั่งหลัง “6 ตุลา” แนวทางคังกล่าวก็เสื่อมคลายลง ทำให้มีเพลงปฏิวัดิจำนวนมากที่ได้รับเอาทำนองของเพลงถูกฟัง ไม่ว่าจะแต่งเป็นทำนองของตัวเอง หรือหยิบยืมเอาเพลงถูกฟังยอคนิยมมาใส่เนื้อร้องที่มีเนื้อหารับใช้การปฏิวัดิจ และหลัง “6 ตุลา” เช่นเดียวกัน ที่นักศึกษาปัญญาชนจำนวนมากหลบหนีเข้าป่า เข้าร่วมกับ พทท. เพลงที่ทันสมัยแบบตะวันตกที่ส่วนมากจะเป็นโฟล์คซอง ซึ่งนักศึกษาฝ่ายซ้ายในเมืองได้นำมาแต่งเป็นเพลงเพื่อชีวิต ก็ได้เข้ามาสู่ขบวนการปฏิวัดิจด้วย

ดังนั้นในภาพรวมเราอาจจะแบ่งบทเพลงปฏิวัดิจทั้งหมดได้เป็นสามแนว โดยยึดเอาเกณฑ์ของท่วงทำนองของบทเพลงเป็นหลัก โดยถึงแม้ว่าแนวเพลงต่างๆ จะมีความแตกต่างกันบ้างในลักษณะของเนื้อร้อง แต่ก็ไม่เด่นชัดนัก เพราะเนื้อหาส่วนใหญ่เป็นไปในแนวทางเดียว คือ รับใช้การปฏิวัดิจ แต่ถ้าจะพิจารณาจากท่วงทำนองแล้วจะพบว่าเพลงปฏิวัดิจอาจจะแบ่งเป็นสามกลุ่มคือ เพลงปฏิวัดิจที่มีท่วงทำนองแบบเพลงมาร์ชและลูกกรุง เพลงสตริง และเพลงถูกฟัง

พวกเพลงมาร์ชก็เช่นเพลง Anthem ทั้งหมด ซึ่งก็มีท่วงทำนองคล้ายกันไม่ว่าเป็นฝ่ายซ้ายหรือฝ่ายขวา ในกลุ่มเดียวกับเพลงมาร์ชยังรวมเพลงจำพวกที่มีท่วงทำนองเป็นแบบลูกกรุง เพลงร่ำวงมาตรฐาน และเพลงปฏิวัดิจทำนองไทยเดิมเข้าไปด้วย ซึ่งเพลงมาร์ชและลูกกรุงยังมีจุดร่วมกันตรงที่มีท่วงทำนองแบบเก่า และเป็นที่ยอมรับกันในทุกทศวรรษ 2490 - ทศวรรษ 2500 ในขณะที่แนวเพลงสตริง จะหมายถึงเพลงปฏิวัดิจที่มักแต่งหลัง “6 ตุลา” และมีท่วงทำนองสืบเนื่องมาจากเพลงเพื่อชีวิตของนักศึกษาฝ่ายซ้ายในเมือง โดยมักเป็นเพลงโฟล์คซอง เช่น เพลงจากสถานีวิทยุถึงภูพาน ถึงโถงโหมแรงไฟ และที่เห็นชัดมากกว่าเอามาจากเพลงโฟล์คซองตะวันตกคือ ตาแม่ (ที่ขึ้นต้นว่า “แม่เฮยวันนี้ลูกชอกกราบตา เพื่อมวลประชาของไทยทุกคน”) ก็เอาทำนองมาจากเพลง *Summer Kisses Winter Tears* ของเอลวิส เพรสลีย์ ซึ่งเป็นทำนองเพลงพื้นบ้านอเมริกันอีกที่⁸³

สำหรับแนวเพลงถูกฟังนั้น ลักษณะที่เด่นชัดที่สุดคือ การรับเอาท่วงทำนองของเพลงพื้นบ้านมา หรืออาจจะเอามาปรับประยุกต์ใช้ และการร้องโดยใช้เสียงเอื้อนหรือการใช้ “ลูกคอ” ดังนั้นเพลงถูกฟังปฏิวัดิจจึงหมายถึงแนวเพลง 2 แนวคือ เพลงพื้นบ้าน อย่างเพลงหมอลำ และเพลงร่ำวง กับเพลงถูกฟัง ที่นิยมในเขตเขา ซึ่งก็รับเอาลักษณะของเพลงพื้นบ้านเอาไว้ในบทเพลงเช่นกัน

⁸³ บทเพลงประวัติศาสตร์ สปท. ม้วน 6.

การจัดกลุ่มข้างต้นยังคงสอดคล้องกับลักษณะของ “การใช้งาน” ของเพลง ที่แต่ละแนวเพลงที่มีการใช้งานหรือความนิยมที่แตกต่างกัน โดยเพลงเพลงมาร์ช ก็มักใช้ในพิธีการงานสำคัญ การจะบรรเลงก็ทำได้ยากลำบากเพราะเพลงเหล่านี้เหมาะกับวงคนครีขนาดใหญ่ ในขณะที่เพลงสตริงสามารถเล่นได้ง่ายกว่า และภายหลังก็มีการตั้งวงดนตรีซึ่งส่วนมากก็มีพื้นฐานมาจากนักศึกษาฝ่ายชายในเมือง และบทเพลงเหล่านี้ก็นิยมในหมู่นักศึกษาเป็นหลัก แต่สำหรับเพลงลูกทุ่งถือว่าเป็นเพลงยอดนิยม ใช้งานจริงได้มากกว่า ทั้งร้องเพื่อโฆษณาปลุกกระดมมวลชน งานบันเทิงต่างๆของหน่วยงาน และแม้กระทั่งสหายร้องเล่นแก้เหงา

เพลงฮิตของภูพาน

เหตุผลของความนิยมเพลงป๊อปปี้แนวลูกทุ่ง อาจกล่าวอย่างง่ายๆ ว่า คงด้วยสาเหตุที่เพลงป๊อปปี้แนวนี้มีที่พ่วงท่อนของที่คุ้นชินกับบรรณนิมการฟังดนตรีหรือการละเล่นของเหล่านักบวช ที่มีพื้นฐานมาจากชนบท ซึ่งก็คุ้นชินกับเพลงอย่างเพลงหมอลำ หรือเพลงลูกทุ่ง ที่ได้รับความนิยมในเวลาต่อมา

เพลงที่นิยมในหมู่สหายในเขตภูพานนั้น จำนวนมากเป็นเพลงร่ำวงของสหายเพลิง นาทล็ก ซึ่งเขาได้แต่งเพลงเอาไว้ถึง 300 – 400 เพลงและส่วนมากจะเป็นเพลงร่ำวง สหายเพลิง นาทล็ก หรือชื่อจริงคือ หนูพันธ์ โคckerวงศ์ เป็นลูกหลานชาวนาคุ้มมาตล็ก บ้านนาไร่ใหญ่ อำเภออำนาจเจริญ จังหวัดอุบลราชธานี (อำเภอเสนางคนิคม จังหวัดอำนาจเจริญในปัจจุบัน) ประวัติของเขาค่อนข้างน่าสนใจ เพราะเขาอยู่ในครอบครัวที่ถูกจัดตั้งโดยประจวบ เรืองรัตน์ (ลุงสยาม) ตั้งแต่ทศวรรษ 2490 เขาเติบโตมากับหนังสือของพวกฝ่ายซ้ายอย่าง*ใครสร้างใครทำ* และหนังสือพิมพ์*ปิฎกภูมิ* เขาได้เรียนรู้ “ลัทธิมาร์กซ” มาตั้งแต่เด็ก จนใน พ.ศ. 2504 เขาได้เป็นสมาชิกของคณาธิการชาวนาภูซาคี ซึ่งเป็นองค์การจัดตั้งของพรรค อีกห้าปีต่อมา คือ พ.ศ. 2509 เขาและชาวบ้านที่ไม่ได้ขอป่าถูกรัฐบาลอพยพไปยังควนกาหลง จังหวัดสตูล แต่ไม่นานนักชาวบ้านก็ทยอยหนีกลับมาได้หมด และหนูพันธ์ก็มาเป็นทนายบ้านทำหน้าที่ส่งกำลังบำรุงให้กับกองทหารบนภูสระคอกบัวทำอยู่ได้ไม่นานนักก็เป็นที่จับตามองของทางการ จึงต้องออกไปใน พ.ศ. 2514 ใช้ชื่อจัดตั้งว่าสหายเพลิง อยู่ภูสระคอกบัว เพียงปีเดียว ลุงสยามเรียกตัวเขาไปทำงานที่ภูพาน และบนภูพานนี้เองเขาได้แต่งเพลงร่ำวงและฝึกทำร่ำวงได้กับนักบวชจนกำเนิดเป็นร่ำวงสามัคคีในที่สุด ในช่วงเวลานั้นเองเพลง*บ้านเกิดเมืองนอน*ที่ออกอากาศผ่านทาง สปท. ซึ่งเป็นเพลงแรกของเขาที่ได้ออกอากาศ และจากนั้นส่วนใหญ่เขาจะอยู่ประจำที่ภูสระคอกบัว และได้แต่งเพลงออกมามากมายจนเป็นที่เลื่องลือทั่วทั้งเขตงานอีสานเหนือ⁸⁴

งานเพลงของสหายเพลิงมักใช้เป็นเพลงสำหรับร่ำวงสามัคคี ซึ่งการร่ำวงสามัคคีนี้ ทำร่ำสหายเพลิงคัดแปลงมาจากร่ำวงมาตรฐานโดยผสมผสานกับท่วงทำนองฟ้อนแบบอีสาน⁸⁵ โดยจะจัดเป็นรอบๆ เหมือนกับการร่ำวงของชาวบ้านทั่วไป ผู้ร่ำจะล้อมกันเป็นวงแถวเรียงหนึ่ง แต่ถ้ามีคนมากก็จะจัดเป็นสอง

⁸⁴“เพลง นาทล็ก” นักเพลงลูกทุ่งป๊อปปี้, “ใน สายลมเปลี่ยนทิศ แต่ดวงใจไม่ได้เปลี่ยนเลย, หน้า 615 – 617.

⁸⁵เรื่องเดียวกัน, หน้า 617.

วงซ้อนกัน โดยจะแยกชายหญิงเป็นคนละรอบกัน หรือไม่ก็แยกกันเป็นคนละวง⁸⁶ โดยการแสดงต่างๆ ทั้งของหน่วยคีตปฏิพาทหรือวง 66 ก็มักจะมีช่วงที่จะเล่นเพลงรำวงให้สหายได้รำวงสามัคคีเสมอ⁸⁷ บทเพลงที่นิยมนำมาร้องกันก็เช่น *บ้านเกิดเมืองนอน*, *เราคิดปิ่น*, *ทหารดำเสียง*, *เพื่อพรรคเพื่อมวลประชา*, *ลมหนาวดาวเหนือ*, *จันทร์วันเพ็ญ*⁸⁸ ทั้งหมดนี้ล้วนแต่งโดยเพลงทั้งสิ้น

เพลงเหล่านี้ไม่เพียงแต่เป็นที่เผยแพร่กันในหมู่สหาย แต่บทเพลงรำวงบางส่วนก็ถูกส่งไปออกอากาศที่ สปท. อาทิเช่น *บ้านเกิดเมืองนอน* *ทหารดำเสียง* *ลมหนาวดาวเหนือ* นอกจากนี้มวถนที่อยู่ในเหตุการณ์เคลื่อนไหวก็อาจจะได้รับรู้จากสหายที่นำเพลงเหล่านี้ไปปลุกกระดมมวถน⁸⁹ หรือการเข้าไปร่วมในกิจกรรมในเขตป่าเรา่วมกับนักรบหรือผู้ปฏิบัติงานพรรค เพลงเหล่านี้ก็จะแพร่กระจายในหมู่ชาวบ้านด้วย ดังเช่นกรณีที่แคน สาริกาได้เขาไปพบเห็นเมื่อต้น พ.ศ. 2519 คนนั้นเขามาเพื่อคลี่คลายปัญหาที่เมื่อปลาย พ.ศ. 2518 มีเด็กหนุ่มบ้านสวนโคก กิ่งอำเภอเสนางคนนิคม จังหวัดอุบลราชธานี 3 คนถูกตบยิงคอนกลางคืน โดยชาวบ้านสันนิษฐานว่าเป็นฝีมือของตำรวจและ อส. ชาวบ้านโพหนองจึงไปร้องเรียนกับศูนย์กลางนิสิตนักศึกษาแห่งประเทศไทย ในช่วงเวลาที่แคนและพรรคพวกเขาไปอาศัยอยู่ที่บ้านสวนโคกและเริ่มสนิทสนมกับชาวบ้านแล้วนั้น เขาก็ได้ยินเพลงรำวงของสหายเพลงเป็นครั้งแรก คือ เพลงจาก*ท้องนา* ซึ่งคนหนุ่มบ้านสวนโคก “ชอบร้องกันมาก” หรือในขณะที่พวกเขาออกไปกลางทุ่งนาก็มักร้อง “เพลงป่า” อย่างเพลง*ทหารดำเสียง* หรือเพลง*เพื่อพรรคเพื่อมวลประชา* อย่างสนุกสนาน และในคืนหนึ่งที่คุ้มโรงเรียนบ้านโพหนองมีงานบุญแจกข้าวอุทิศให้คนตายของบ้านของมวถนจัดตั้งในหมู่บ้านคนหนึ่ง ในส่วนของงานรื่นเริงแคนเล่าว่าเขาประหลาดใจมากเพราะแทนที่จะได้ยินเพลงถูกทุ่งยอคนิยาม กลับได้ยินแค่เพลงรำวงปฏิบัติของสหายในป่าทั้งสิ้น เขาคาคว่าชาวบ้านคงมาได้ที่จึงจัดรายการรำวงสามัคคีขึ้น โดยใช้เพลงป่า อาทิ จาก*ท้องนา* *ทหารดำเสียง* และ*เราคิดปิ่น*เป็นเพลงเชียร์รำวง เสียงเพลงรำวงปฏิบัติดังกระหึ่มด้วยการร้องผ่านเครื่องเสียงขนาดแคนอยู่หมู่บ้านข้างๆยังได้ยิน ในขณะที่มีซุคคุ้มครองหมู่บ้านตั้งฐานอยู่ห่างจากหมู่บ้านเพียง 200 เมตร⁹⁰

⁸⁶เขาวนิกย์ เพียงเกษ, “แนวความคิดในบทเพลงปฏิบัติของพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย,” (รายงานการศึกษา ค้นคว้าอิสระ ระดับบัณฑิตศึกษา สาขาวิชาไทยคดีศึกษา (กลุ่มสังคมศาสตร์) มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 2544), หน้า 93.

⁸⁷เขาวนิกย์ เพียงเกษ, “เพลงปฏิบัติที่ A 30,” ใน *สายลมเปลี่ยนทิศแต่ดวงใจไม่ได้เปลี่ยนเลย*, หน้า 92.

⁸⁸-“เพลง นาทัก” นักร้องถูกทุ่งปฏิบัติ,” ใน *สายลมเปลี่ยนทิศแต่ดวงใจไม่ได้เปลี่ยนเลย*, หน้า 617.

⁸⁹แคน สาริกา, *เสียงเพลงจากภูพาน*, หน้า 24.

⁹⁰เรื่องเดียวกัน, หน้า 12 – 23. และ แคน สาริกา, “มนต์รักถูกทุ่ง” บนภูสูงที่สู้รบ” ใน *สายลมเปลี่ยนทิศแต่ดวงใจไม่ได้เปลี่ยนเลย*, หน้า 457 – 460.

ส่วนเพลงฮิคแนว “ลูกทุ่ง” เริ่มขึ้นเมื่อคู่พระนางของหน่วยศิลป์มาประจำที่ภูพานแล้วราว พ.ศ. 2520 คือ เพลงนักรบอาชญา และคิดปืนมาแล้ว ร้องโดยสหายเท็ค กับเพลงรัฐบาลของใคร ร้องโดยสหายเขียวชาญ

เพลงนักรบอาชญา แต่งคำร้องโดยแคน สารีกา โดยเอาทำนองมาจากเพลงรอรักที่ปักธงชัย (ร้องโดยมิตร เมืองจันทร์ แต่งโดยนายแพทย์ธงชัย เล็กก่าพล) แคนแต่งเพลงนี้ตั้งแต่เดือนสิงหาคม พ.ศ. 2519 คัวยมีสหายชาวนาขอร้องให้ช่วยแต่งเพลงสำหรับร้องในงาน 7 สิงหาคม พอเขียนเสร็จก็ให้สหายคู สหายบอกว่าชอบมาก แต่คิดว่าทำนองไม่คุ้นหูคิดว่าทางจะร้องยาก กลางเดือนสิงหาคมปีนั้นแคนถูกส่งไปเรียนที่โรงเรียนการเมืองการทหารบนภูพาน เขาพบกับเพื่อนนักศึกษาหลายคน ซึ่งก่อนจบหลักสูตรมีโครงการทำเพลงไปออกอากาศที่ สปท. เพลงนักรบอาชญาที่ได้รับการบันทึกเสียงด้วย แต่ถูกคัดออกไม่ได้ถูกส่งไปยัง สปท. คัวยเหตุว่าเป็นเพลงลูกทุ่งผิดหลักเกณฑ์ของ สปท. จนกระทั่งเดือนธันวาคม พ.ศ. 2520 แคนจึงได้ทราบข่าวว่าเพลงนักรบอาชญาถูกนำไปทำใหม่โดยวง 66 และขับร้องในสหายเท็ค เพลงนี้ออกอากาศที่ สปท. ช่วงต้นปี พ.ศ. 2521 และได้กลายเป็นเพลงฮิคของ สปท. และสหายในเขตงานก็นิยมร้องกัน⁹¹

แคนบอกว่าเหตุของความนิยมในเพลงนักรบอาชญามาจากเสียงร้องของสหายเท็ค ซึ่งในช่วงเดียวกันนั้นเพลงคิดปืนมาแล้วของเธอก็เป็นที่นิยมเช่นเดียวกัน⁹²

เพลงลูกทุ่งที่แปลงเนื้อร้องให้มีลักษณะปฎิวัติ เป็นเพลงฮิกลุ่มหนึ่งที่สหายมักแปลงร้องกันเอง คัวยเหตุที่แปลงกันเองร้องกันเองนี้ทำให้เราไม่มีหลักฐานหลงเหลือมากนักว่าเนื้อร้องที่สหายแปลงร้องกันนั้นเป็นอย่างไร วิวัฒน์ วรรณยางกูร เค้าให้ฟังว่า บางเพลงก็แปลงเนื้อร้องแค่นิดหน่อยจนฟังแล้วไม่เข้าใจว่าเป็นเพลงอะไรและกำลังเสนอเรื่องอะไรจนแยกไม่ออกว่าเป็นเพลงรักหรือเพลงปฎิวัติ แต่ “เพลงที่คูลงๆ นี้แหละกลับฮิตในหมู่สหาย เพราะแท้จริงแล้ว เพลงนี้กำลังฮิคอยู่ในหมู่บ้าน”⁹³ วิวัฒน์ยกตัวอย่างเพลงแปลงที่สหายแปลงกันเองคือเพลงทหารเกณฑ์ผัดศึกสอง ของ ศรีชัย เมฆวิเชียร ที่กำลังเป็นที่นิยมอยู่ในขณะนั้น จาก “ไอ้กานคาคาหวานทหารเกณฑ์รอดจากน้อง” ก็แปลงเป็น “ไอ้ประชาคาหวานทหารเรา รอดจากพี่น้อง” ซึ่งเพลงนี้ต่อมาสหายนำมาคำสั่งให้วิวัฒน์มา “ซัดเกล้า” เสียใหม่จนกลายเป็นเพลงยืนให้สูงมองให้ไกล หรืออย่าล้มการต่อสู้ทางชนชั้น⁹⁴ นอกจากนี้เท่าที่พอสืบค้นได้มีเพลงลูกทุ่งปฎิวัติที่คัดแปลงมาจากเพลงลูก

⁹¹แคน สารีกา, “มนต์รักลูกทุ่ง” บนภูสูงที่สู้รบ” ใน สายลมเปลี่ยนทิศแต่ดวงใจไม่ได้เปลี่ยนเลย, หน้า 462 – 464.

⁹²เรื่องเดียวกัน, หน้า 464.

⁹³วิวัฒน์ วรรณยางกูร, “ทะลัถอกรรมณ์เพลงปฎิวัติ,” ใน สายลมเปลี่ยนทิศแต่ดวงใจไม่ได้เปลี่ยนเลย, หน้า 506.

⁹⁴เรื่องเดียวกัน.

ทุ่งในเขตราว ได้แก่ เพลงผาชัน มาจากเพลงแฟนจำอยู่ไหน และเพลงหนึ่งทีสุดท้ายเทีคร้องโดยเอาทำนองมาจากเพลงร้องให้กับเคือน

3.3 ความหมายของเพลงลูกทุ่งปฏิวัติภูพาน

ราวคอมมิวนิสต์ไทยไม่ใช้บันทึกทฤษฎี เพราะพวกเขาแทบจะไม่ได้ผลิตงานทางทฤษฎีที่มีความเป็นต้นตำรับ (Original) อะไรเลย เกษียร เศรษฐีระ กล่าวว่่าแค่พวกเขาเป็น “นักรบการเมืองวัฒนธรรม” ด้วยงพวกเขาได้แปล/แปรลักษณะารกรที่เป็นของตะวันตกหรือเหมาอิดส์จากจีนให้เป็นไทยได้อย่างแนบเนียน ซึ่งประคิษฐกรรรมที่น่าสนใจมากที่สุด คือ เพลงปฏิวัติ จนกล่าวได้ว่ากรปฏิวัติไทย “น่าจะเป็นการปฏิวัติที่ถูกต้องทำให้เป็นกลอนและถูกขับร้องเป็นเพลงมากที่สุดในโลก (The most rythmed and sung revolution in the world)⁹⁵ ฉะนั้นหากพวกเขาจะกล่าวพวกเขา “เล่น” การเมืองวัฒนธรรมอะไร ก็มาได้จากเพลงที่พวกเขาแต่งเหล่านั้น และยังไปกว่านั้นเพลงยังเป็นสิ่งประกอบสร้างทางวัฒนธรรมที่จะโยงให้เห็นถึงระบบคิครของเหล่าผู้ชม ผู้ฟัง และผู้แต่ง หรือกล่าวอีกนัยหนึ่ง บทเพลงไม่ได้เป็นเพียงตัวชี้ให้เห็นถึง “นโยบาย” ของพรรคในการเล่นการเมืองวัฒนธรรม แต่เพลงยังอยู่ในฐานะส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมของกลุ่มคนกลุ่มเล็กๆ กลุ่มนี้ และเพลงปฏิวัติจำนวนหนึ่งก็เป็น “ผลผลิตจากท้องถิ่น” ที่คนในท้องถิ่นแต่งกันขึ้นมาเอง ร้องกันเอง ฟังกันเองและเป็นที่ยอมรับของท้องถิ่นด้วย ฉะนั้นถ้าเราลองมองมายังเพลงลูกทุ่งปฏิวัติอันเป็นเพลงของท้องถิ่นเขตภูพาน ก็จะทำให้เราเข้าใจถึงความคึกและความเข้าใจของเหล่าสหายว่าการปฏิวัติของพวกเขาหมายถึงอะไรและเขาเข้าใจมันว่าอะไร

ถ้ามองเพลงว่าเป็น “สาร” ชนิดหนึ่งที่ส่งไปยังผู้ฟัง สารดังกล่าวนี้แตกต่างจากสารประเภทอื่น อย่างงานเขียนหรือคำพูด เพลงมีความซับซ้อนกว่าสองอย่างนั้น กล่าวคือ ถึงแม้ว่างานเขียนหรือคำพูดจะมีกรอบในเรื่องของภาษาหรือระเบียบวิธีหรือขนบในการเขียน การพูด แต่เพลงเพลงมีข้อจำกัดในด้านของรูปแบบ คือ มีทำนองดนตรีหรือจังหวะ และฉันทลักษณ์กำกับอยู่ด้วย โดยเฉพาะในเมืองไทยที่เพลงมีรากเหง้ามาจากร้อยกรองหรือบทกลอน เพลงปฏิวัติก็ดำเนินตามขนบนี้ด้วย เพราะเพลงไม่ใช่แค่เพียงการเอา “ข้อความ” มาใส่ทำนองดนตรี แต่ในแต่ละบทจะต้องมีสัมผัสแบบร้อยกรอง อย่างเพลงจำพวกเพลงราววงก็มีลักษณะคล้ายๆ กลอนแปด และมาใส่ทำนอง ซึ่งถ้าเป็นเพลงที่ดี ฟังคู่ไพเราะคำของเนื้อร้องจะต้องสัมพันธ์กับทำนองเพลงด้วย เพลงราววงอาจจะไม่ใช่เพลงที่แต่งยากเท่าไ้คนัก เพราะจังหวะเพลงราววงเป็นจังหวะง่ายๆ ไม่ซับซ้อน แต่เพลงปฏิวัติยุคหลังๆ ที่เอาทำนองเพลงลูกทุ่งคังๆ มาใส่เนื้อร้องใหม่น่าจะยากกว่า ซึ่งถ้าคำร้องกับทำนองดนตรีไม่สอดคล้องสัมพันธ์กันแล้วเพลงก็ฟังไม่ไพเราะ

ไม่เพียงแต่กรอบในเรื่องของทำนองหรือจังหวะดนตรีแล้ว เพลงยังมีความคล้ายคลึงกับกวีนิพนธ์ในแง่ของการมีขนบในการเล่าเรื่อง ที่มีการใช้สำนวนโวหารที่แตกต่างจากภาษาพูดหรือภาษาเขียน

⁹⁵ เกษียร เศรษฐีระ, “จากเพลงเพื่อชีวิตถึงเพลงปฏิวัติ,” ใน สายลมเปลี่ยนทิศแค่ดวงจิตไม่ได้เปลี่ยนเลย, หน้า 37.

ธรรมดาๆ ดังนั้นการที่จะวิเคราะห์สารที่อยู่ในบทเพลงจึงไม่อาจวิเคราะห์แต่เพียงความหมายที่เพลงบอกได้โดยตรงแต่อย่างเดียว แต่เพลงปฏิวัติยังมีความหมายแฝงที่ฝังอยู่ในตัวโครงสร้าง ด้านวงโวหารและขนบการเล่าอีกด้วย การมองเพลงปฏิวัติในแง่นี้เท่าที่พบมีเพียงงานของเกษียร เศรษฐีระ เรื่อง "Party as Mother: Ruam Wongphan and the Making of a Revolutionary Metaphor" ที่เกษียรเริ่มต้นจากการศึกษาเพลงไม่เต็มบุญคุณของพรรค ซึ่งแสดงให้เห็นการสวมทับความสัมพันธ์ระหว่างพลพรรคกับพรรคกับความสัมพันธ์ระหว่างลูกกับแม่⁹⁶

สารของเพลงปฏิวัติเป็นเรื่องเล่าอย่างหนึ่ง แต่แทนที่จะเล่าเรื่องด้วยตัวอักษรหรือคำพูดเฉยๆ กลับมีจังหวะและทำนอง อันสอดคล้องกับจารีตหรือวัฒนธรรมของคนไทย ซึ่งไม่นิยมการอ่าน หรือการฟังที่เป็นร้อยแก้ว แต่กลับนิยมการฟัง "เพลง" อย่างมาก ตอนที่วัฒน์ วรรณยางกูรหนีภัยเข้าป่าแถบเขตภูพาน เมื่อเขาเดินทางผ่านทับไทรในป่ามักถูกสหายชาววนารวเฝ้าให้เล่าเรื่องเหตุการณ์ 6 ตุลา บ่อยครั้งเขาจึงแต่งเป็นกลอน ชื่อ "จากถ่านโพธิ์ถึงภูพาน" และต่อมาจึงได้ใส่ทำนอง โดยสุรสิทธิ์ ฆารธรรม ที่หลบไปตั้งภัยในป่าชั่วคราว จนกลายเป็นเพลงที่รู้จักกันในปัจจุบัน⁹⁷ เพลงอื่นๆ แม้จะไม่ได้เล่าเหตุการณ์ แต่มันก็เป็นเรื่องเล่าเช่นเดียวกัน ตามแต่วัตถุประสงค์ของเพลงนั้นๆ ส่วนใหญ่ก็จะเป็นการปลุกระดม

เพลงปฏิวัติจึงเป็นการสืบเนื่องของจารีตการฟังเพลงของชาวบ้านแต่เดิมที่ให้ความสำคัญกับคำร้อง แต่ก็แน่นอนว่าแนวคิดที่ให้ความสำคัญกับเรื่องของเนื้อร้อง หรือเนื้อหาก็กได้แก่แนวคิดสังคมนิยมหรือความคิดของจิตร ภูมิศักดิ์ที่ว่า "คิดปะเพื่อชีวิต คิดปะเพื่อประชาชน" เช่นเดียวกัน อันเป็นแนวคิดที่ครอบงำการผลิตผลงานทางศิลปะของฝ่ายซ้ายไทยและพรรคคอมมิวนิสต์ไทยตลอดมา เนื้อหาของเพลงปฏิวัติจึงเป็นเนื้อหาที่พูดถึงแต่เรื่องเดียว คือพูดแค่เรื่องสังคมนิยมการเมือง ไม่มีเรื่องความรักพาดแบบเพลงแนวอื่นๆ แม้จะมีเรื่องความรักแต่ก็ต้องเป็นไปเพื่อการปฏิวัติ⁹⁸ และเพลงปฏิวัติยังถูกควบคุมในระดับใดระดับหนึ่งโดย "พรรค" ว่ามีเนื้อหาและท่วงทำนองที่เหมาะสมถูกต้อง ดังนั้นสารที่ถูกส่งไปจึงไม่มีความหลากหลายเท่าใดนัก แคน สารีกาสรุปว่าเพลงปฏิวัติมีเนื้อหาหลักแค่ จับปืนยืนสู้และเชิดชูพรรค แต่ถ้าเราลองพยายามมองมันในภาพรวมของเพลงปฏิวัติแนวถูกท่วงบนภูพาน ก็จะมองเห็นโครงเรื่องหลักๆ ของเพลงปฏิวัติว่า เริ่มจากความทุกข์ยากจากการกดขี่ข่มเหงโดยรัฐบาลและต่างชาติในสังคมเก่า อันเป็นเหตุให้ต้องเข้าป่าจับปืน

⁹⁶Kasian Tejapira, "Party as Mother: Ruam Wongphan and the Making of a Revolutionary Metaphor" in *Flows and Movements in East Asia* (Present at Center for Southeast Asian Studies, Kyoto University, October 6 – 8, 2004), pp. 33 – 49.

⁹⁷วัฒน์ วรรณยางกูร, "ทะเล็ดอารมณ์เพลงปฏิวัติ," ใน *สายลมเปลี่ยนทิศแต่ดวงใจไม่ได้เปลี่ยนเลย*, หน้า 514 – 515.

⁹⁸เช่นเพลงของเรขกานธิดานี้ได้ เพลงด้วยรักแห่งอุดมการณ์

(รวมถึงการทำหน้าที่ต่างเพื่อหนุนช่วยการปฏิวัติ) ภายใต้การนำพาของพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย ที่ “พวกเรา” รักและศรัทธายิ่ง ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ความเจ็บแค้นต่อความทุกข์ยากกษัตริย์ในสังคมเก่าถูกเล่าไว้ในหลายเพลง เพราะประเทศไทย “แผ่นดินทอง” ถูก “พวกโจร” เข้าครอบครองกษัตริย์ปราบปรามประชาชน ดังเพลงบ้านเกิดเมืองนอน ที่มีเนื้อร้องว่า

บ้านเกิดเมืองนอน ที่เรารักยิ่งชื่อว่า เคยพำนักเรียกมา มีสมญาว่าแผ่นดินทอง ถูกโจรขายชาติลำพอง ยอมให้มะรึกกันครอบครอง คือองสุญสิ้นแผ่นดินทอง ฝรั่งมาครองดินทองของไทย มั่นนุกรานรุกย้าย ยี่ ปราบปรามกษัตริย์ทรนโทคร้าย เช่นฆ่าประชาชนไทย เปรียบเราเป็นเช่นคิง ผักปลา...

หรือในเพลงไซโย พรรคคอมมิวนิสต์ไทย “แผ่นดินถิ่นเรา พวกโจรมันเข้าครอบครอง เหยียบย่ำดินทอง โทคร้ายทารุณเรื่อยมา” สำหรับเพลงอีสานบ้านเฮา พูดถึงความเป็นท้องถิ่นนิยมของภาคอีสาน ร้อยรักเอาประวัติศาสตร์ถึงแม้จะไม่ให้พูดได้โดยตรงแต่ชวนตีความได้ว่าเป็นการรุกรานของลัทธิอาณานิคมในศตวรรษที่ 19 (“คาบคมเขาเฉือน เลือดคนองทาตาทนไทย”) เข้ากับการเข้ามาของอิทธิพลอเมริกัน

เมื่อกาลก่อน ชาติเก่าหมู่เฮากล้าหาญ คงโล่งทวนสู้มาร พิทักษ์อีสานเอาไว้ คาบคมเขาเฉือน เลือดคนองทาตาทนไทย เพื่อถูกหลานให้สุรไป ผองเรารู้ตายเลือดวีรชน
ไอ้ ไอ้ อีสาน เคี้ยวนี้โจรเข้าครอบครอง ย่ำยี่ดินไทยแหลมทอง เลือดคนองอีสานบ้านเฮา...

และเช่นกับเพลงอีสานบ้านเฮา เพลงน้ำนองท่วมใจ น้ำตาท่วมใจ พูดถึงอีสานเช่นเดียวกัน แต่เล่าถึงปัญหาความทุกข์ยาก ที่รัฐบาลแทนที่จะมาดูแลประชาชนแต่กลับปราบปรามประชาชน

ทั่วแคว้นแผ่นดินอีสาน บ้านเฮาถูกผลาญดีท่ามาครอง รัฐบาลบ่เคยสนใจ ไชยไผเป็นเจ้าดินทอง ปีกดายน้ำแห่งขอคคดอง ปีนี้น้ำนองไหลท่วมไผนา
ท่วมไผนา แล้วน้ำคาก็ท่วมดวงใจ คินฟ้ากระบ่อเคยสงสาร รัฐบาลบ่เคยสนใจ ร้องวอนขอไป ที่เฮานั้นไค้ก็คือคาราง ช่วย เป็นหยิ่ง ส่งมาได้คมคาบคมบิน...

ปัญหาความยากจนของชาวบ้านถูกมองว่ามีต้นคอกจากรัฐบาล เพลงรัฐบาลของใคร ของสหายก้อง ก็พูดเช่นเดียวกัน ทั้งยังกล่าวถึง “สักคินา” อันหมายถึงเจ้าที่ดิน ที่มาซื้อครีค่าเช่า ส่วนรัฐบาลก็ไม่สนใจแก้ปัญหาแถมยังซื้อครีค่าเช่าคนนาอีก

โอ.. เฮย.. พวกเราคนจนต้องทนลำบาก ชีวิตนั้นฝากไว้กับที่นา ทุกวันนี้หนาพวกเราว่าสู้ เพราะสักคินามันมาโกงกิน ทุกข์ยากเดือดร้อนต้องจรรจากดิน เพราะไม่มีกินต้องค้นรันทาทาง รัฐบาลทัพ มันปล้นกินคนจน พวกเราทุกคนต้องบ่นเรื่อยมา

โทษกรรม ที่รัฐบาลมันทำเหยียบย่ำพวกเรา จงจำไว้เถิดความแค้นที่มี ชั่วนาคาบปีอย่าให้มีขบเขา ความแค้นความจนทุกคนมีอยู่ แล้วเรารู้ว่าใครหนอทำ...

เพลง *ชานากับปิ่น* วิพากษ์วิจารณ์สังคมเก่าว่าไร้ความเป็นธรรม คนทำงานกลับทุกข์ยาก คนมั่งมีไม่ต้องทำอะไร โดยมีศาสนา (เรื่องบุญ - กรรม) เป็นเครื่องมือในการหลอกลวงให้คนยอมจำนนต่อความอยุติธรรมดังกล่าว

ห้องทุ่งนากว้างใหญ่ เฟื่องงอไปสุดหูสุดตา เขาเป็นคนบ้านป่า ตั้งแต่เกิดมาบ่เคยได้รำบาย
เฮ็ดคนากันมาทั้งปี แต่ข้าวบ่มีพอกินพอใช้ คนบ่เฮ็ดนาเฮ็ดไร่ เป็นหยิ่งจั่งได้รายข้าวสุปี แล้วก็
โมเมมั่ว ว่าสร้างกรรมชั่วแต่ชาติภพก่อน แล้วก็ให้เฮาบ่อน สิ่งสุขสมเพื่อสร้างกรรมดี พุงมัน
นั้นเท่าฎเขา แต่ปากมันชาวเท่าฐเข็มนี่ ทรายาคินนรูปผู้ดี จิตใจไม่มีคอกเงาคราฐ
บ่มีแต่น้ำคาสีมาร้องไห้ อย่าไปโทษหาอาตัย สังคมยี่ห้าที่นำอกศู กิซชอกบ้านนา
ทุ่งทอง มาเถิกพื้นนี้ร่วมดีศัครู คอยเคือคป่าแคงนำคู เสียงปิ่นจิงกูทุ่งทองแคงงาม

และเพลง *ควนกาหลง* เป็นเพลงถูกทุ่งที่แต่งโดยสหายเพลง มีความแตกต่างจากเพลงอื่นๆ เพราะมีเนื้อที่เล่าเหตุการณ์ที่ทางการอพยพผู้คนที่บ้านนาไร่ใหญ่ไปควนกาหลงเพื่อการแก้ปัญหาคอมมิวนิสต์ ด้วยเหตุนี้เพลง *ควนกาหลง* จึงกระความชื่นชมเพลงถูกทุ่งอย่างมาก เพราะเพลงถูกทุ่งเก่าๆ มักมีเนื้อหาพูดถึงสิ่งที่เป็นรูปธรรมอย่างสถานที่หรือเหตุการณ์

ฝากเสียงเพลงครวญ ขอเล่าทวนภาพแห่งความหลัง ยังไม่ลืมดับราง ไกลด์สว่าง วันสองชั้น
วาสองห้าศูนย์เก้า ภาพที่เราจำให้ติดคา คาวทางพร้าวทึศบุรพา นั้นเป็นสัญญาณพวงจาก
ไกลถ้ำ

ขบวนรถไฟมุ่งหน้าสู่ไปสู่ควนกาหลง ผ่านดินป่าเขาแค้นคงถึงริมฝั่งทะเลสีคราม
ชะนีร้องครวญ โศกกำสรวลหวีใจทุกยาม เสียงเสื่อคว้างคังคำรามไทยทวนระกำชอกซ้ำชีวี
แค้นพวกมารก่อกรรมทำร้าย มันเหยียบย่ำหัวใจพรากเราหนีไกลแค้นในอุทัยซ้ำใน
ฤดี...

น่าสนใจว่าเพลงเหล่านี้นิยมนิยามศัครู อันได้แก่รัฐบาลหรือชนชั้นปกครอง รวมถึงจักรพรรดินิยมอเมริกา ว่า "โจร" ซึ่งปรากฏในบทเพลงเช่น เพลง *บ้านเกิดเมืองนอน* "ถูกโจรขายชาติล้าพอง ยอมให้มะริกันครอบครอง ... ซับโจรมะริกันต่างแค้น โคน่สมุนขายชาติคั่วแทน" *พบกันที่บ้านศรีสงคราม* "เจ็บใจที่ไกรหยามหมิ่น มาร่วมชีวิตในโจรที่ครอง" เพลง *ยื่นให้สูงของให้ไกล* "สิ่งบังเอิญอย่าพลอยช่วยการรชอให้โจรเห็นใจ" เพลง *ผาชัน* "แช่สร้องค่านานปราบโจรวังควานเรื่อยมา" ฎไปกับคำว่าโจร คำว่า "มาร" เป็นอีกคำที่ปรากฏอยู่ในเพลง เช่น เพลง *จากห้องนา* "บ้านเมืองเรานั้น ถูกโจรมารปล้นสิทธิเสรี" *อีสานบ้านเฮา* "เมื่อกาลก่อน ชาติเก่าหมู่เฮากล้าหาญ คงได้ทวนสู่มาร พัททษ์อีสานเฮาไว้" *สามสิบปีแห่งความรุ่งโรจน์* (ความหวังในชีวิคใหม่) "พร้อมใจก้าวสู่ประจัญ ค่อผู้ฟากพื้นกับโจรครองเมือง ... สิ้นมารคอยพลาญบ้านเมืองเรานั้น" *นักรบอาชญา* "โค่นล้มมารกชี่ คราวนี้ประชาชื่นชม" *คิดปิ่นภูเขา* (เราคิดปิ่น) "ตื่นมาห้าห้าหมารร้าย กู้แคนไทยให้พันโจรมาร" และ *เพื่อพรรคเพื่อมวลประชา* "ผมนะ เป็นทหาร รบพุ่งประจัญหมู่มารไพร"

มีเพลงอยู่อย่างน้อยสองเพลงที่ใช้ คำว่า “ผีท่า” คือ เพลงน้ำนองท่วมนา น้ำตาท่วมใจ “ทั่วแคว้น
แผ่นดินอีสาน บ้านเฮาถูกมลาญผีท่ามาครอง” และชวาวากับปิ่น “อย่าไปโทษหาอาลัย สังคมผีท่าที่น่าอศุ”

แคน สาริกา บอกว่าคอนเขาอยู่ที่บ้านสวนโคกช่วงคัน พ.ศ. 2519 เพลงจากท้องถิ่นกำลังคั้งในหมู่
วัยรุ่น แคนกล่าวว่าการบุกยิงล้างแค้น อศ. บนหลังการถิโดยสารคอนกลางวันแสดๆ ของเด็กหนุ่มบ้าน
สวนโคก “เป็นการทำเพลงป่า” ให้เป็น “เพลงปิ่น” อย่างเป็นทางการ⁹⁹ แม้ข้อความดังกล่าวของของแคน
จะพิสูจน์ไม่ได้ว่าเพลงจะมีอิทธิพลต่อวัยรุ่น 2 คนที่ก่อเหตุขึ้นหรือไม่ แต่บทเพลงดังกล่าวก็มีช่วงหนึ่งที่
กล่าวถึงการใช้ความรุนแรงเพื่อการล้างแค้น “จับมันมาลัดคิ้ว รับกรรมแสนชั่วที่มันสร้างไว้ จับมันมาแขวน
คอรับกรรมที่ก่อให้มันสาใจ” ข้อความนี้อาจจะรุนแรง แต่ถ้าเราอ่านมันในฐานะที่มันเป็นเพลง (ซึ่งก็คือร้อง
นั่นเอง) ความรุนแรงดังกล่าวจะถูกกลืนไปกับท่วงทำนอง ซึ่งเพลงนี้เป็นเพลงราวง (ถ้าข้อความดังกล่าว
อยู่ในเพลงร็อก หรือ ใช้ท่วงทำนองแบบจากสถานโพธิ์ถึงภูพานก็จะมีน้ำหนักของความรุนแรงก็จะเป็นอีก
แบบ) ความหมายของเพลงก็จะเปลี่ยนไป กล่าวคือการลัดคิ้วและแขวนคอจะกลายเป็นเพลงสัญลักษณ์ อัน
เป็นชนบทของเพลงแนวนี้ ที่กล่าวเรื่องนี้ขึ้นมาเพราะว่าต้องการที่จะชี้ให้เห็นว่า ท่วงทำนองหรือจังหวะดนตรี
ที่คอยกำกับเนื้อร้องนั้นมีความสัมพันธ์กับความหมายของเพลงอยู่ด้วย เพลงไม่ใช่การอ่านหนังสือ เพราะ
มันมีหน้าที่ในการสร้างความบันเทิงและปลุกเร้าจิตใจ ไม่ใช่ข้อแนะนำ (instruction) ข้อความว่าด้วยการจับ
ปิ่น ในเพลงปฏิวัติทั้งหลายกลายเป็นชนบทของเพลงปฏิวัติ เพราะชี้ว่าทุกคนในกองป่าจะได้จับปิ่นหรือเป็น
นักรบกันหมด ถึงแม้ว่าปิ่นจะเป็นส่วนสำคัญของการปฏิวัติก็ตาม

การจับปิ่นเป็นสัญลักษณ์ของการต่อสู้ของชาวคอมมิวนิสต์ เพราะมันเป็นแนวทางของการปฏิวัติ
ไทย ปรากฏในแทบทุกเพลงของภูพาน ในบ้านเกิดเมืองนอน “จับปิ่นลุกยืนขึ้นมา ร่วมสามัคคีแน่นแฟ้น รับ
โจรระริกันต่างแค้น โคน่สนมราชาศิศิวแทน ประชาทั่วแคว้นต้องสุธาสาญ” หรือไชโย พรรคคอมมิวนิสต์ไทย

พรรคชั้นนำ ทิศทางให้เราประชา จับอาวุธขึ้นมาช่วงชิงเอกราช ไม่ต้องการปิ่น นั้นต้องจับปิ่น
ขึ้นมา ภายใต้การนำพา ของพรรคคอมมิวนิสต์ไทย.... ประชาพี่น้อง คือของของเลือดและน้ำตา
ต้องจับอาวุธขึ้นมา ลุกเช่นฆ่าศัตรูหมู่มาร

ท่อนที่ว่า “ไม่ต้องการปิ่น นั้นต้องจับปิ่นขึ้นมา” หมายถึง แม้จะรักสันติ แต่ด้วยความจำเป็น การถูกกดขี่
บีททำให้ประชาชนต้องลุกขึ้นมาจับปิ่น นี่เป็นครุฑของเพลงปฏิวัติ ในน้ำนองท่วมนา น้ำตาท่วมใจ “หน
ทางไคร่ยังมีทางอื่น จับปิ่นลุกขึ้นหยัคยีน พวกเรานั้นต้องจับปิ่น” หรือในอีสานบ้านเฮา “ไฮ้ โอ อีสาน เคี้ยว
นี้โจรเข้าครอบครอง ย้ายถิ่นไทยแหลมทอง เลือดคนองอีสานบ้านเฮา จับปิ่นประจัญ มีให้มันมาดูเวากอบกู้
อีสานบ้านเฮา มียอมคุกเช่า ผองเราเลือดโท” ยามเมฆบังจันทร์ “เส้นทางสุดท้าย นั้นคือ จับปิ่นสู้มัน”
ส่วนในเพลงควนกาหลง ก็พูดไว้ว่าการถูกร่มเหงทำให้ต้องรวมพลังกันจับอาวุธลุกขึ้นสู้เช่นเดียวกัน

⁹⁹ แคน สาริกา, “มนต์รักลูกทุ่ง” บนภูสูงที่สู้รบ, “ใน สายลมเปลี่ยนทิศแต่ดวงใจไม่ได้เปลี่ยนเลย, หน้า 159.

- ถ้า मैंมีปีกเหล็กห้องซึ่งตระวางกาตี มาจับปืนวันนี้ ร่วมน้องและพี่ประจันผองภัย ผากห้อง ทะเลผากสายลมผ่านภูตอยคาว ผากหัวใจไปหามิตรเรายอกภูตระฯ ยังจำซึ่งใจ มารวมพลัง แหกห้องซึ่งแรมรอนคอนโกด มาจับปืนร่วมกับสหายให้ผืนธงชัยขับเลือดน้าคา

ในห้วงยามที่บนภูพานกำลังสร้างฐานที่มั่น บทเพลงได้รับใช้ภารกิจดังกล่าวด้วยฉะนั้นป็นจึงกลายเป็นอาวุธสำคัญในการพิทักษ์ฐานที่มั่น เพลงอย่าง *ธงแดงงามไสว* พுகถึงฐานที่มั่นภูพานอย่างชัดเจน "ฐานที่มั่น ภูพาน พวกเขาฮึดฮักแพง แดงมาด้วยเลือดสีอาโลหหลังทาบทาพื้นแดง ผู้โคชิมาท่าแหง... ยื้อแย่งพวกเขาบ่ยอม จับปืนขึ้นสู้ ไกรตบหลู่ห้องแหลกรธาญ ให้โลกพราซานให้เลือดลือเลือด พกท." หรือเพลง *อำนาจรัฐ* เกิดจาก *กระบอกปืน* เพลงร่ำวงที่สรุปความแนวความคิดของแนวทางการปฏิวัติไทยไว้อย่างครบถ้วน ภายในไม่กี่ท่อนและมีเนื้อหาเกี่ยวกับการพิทักษ์อำนาจรัฐประชาชนจึงน่าจะเป็นเพลงที่แต่งในสมัยที่สร้างฐานที่มั่น

กระบอกปืนก่อเกิดอำนาจรัฐ ประจักษ์ชัดสังขรรณอันล้ำค่า ใช้ปืนสร้างอำนาจรัฐประชา ปืนรักษาพิทักษ์ไว้ให้ยืนยง มีอำนาจรัฐจึงได้สุขมีทุกอย่าง เป็นหนทางเปลี่ยนชีวิตตั้งจิตประสงค์ ก้าวจากชัยสู่ชัยให้มันคง ตั้งใจจงพิทักษ์ด้วยปีกใจ

และเพลง *พิทักษ์แผ่นดินไทย* สหายเพลงแต่งขึ้นพร้อมคิดทำรำประกอบคือ ระเบียบพิทักษ์แผ่นดินไทย ในหน่วยศิลปภูพานยุคสร้างฐานที่มั่น คำว่าไทยที่ปรากฏในเพลงสื่อความถึงฐานที่มั่น เขตอำนาจรัฐใหม่ของประชาชน

เสียงปืนก้องฟ้า ได้ประกาศท่าทั้งสิบทิศ ไกรถ้ามมาพิชิต เขารุกถ้าย้ายไทย เห็นฟ้าดำดินมาจากถิ่นไหนจะยิ่งให้บรรลัย ราบตงโลกันต์ ยิง... บัง บัง บัง
ศัตรูหน้าไหน เก่งกาจเพียงใด ไม่เคยหวั่นเกรง เลือดหลังเราละแวง ผู้ซาคดินสิ้นชีวัน แม้มดินเท่ากำมือ ไกรอย่ายื้อ แย่งแบ่งปัน จับปืนให้มัน ทำลายมันให้สิ้นซากไป

ประมาณ พ.ศ. 2519 ทางภูตระฯ ได้จัดตั้งกองทหารหญิงแดงขึ้น สอดคล้องกับเพลงที่เพลงแต่งโดยใช้ทำนองเพลง *ฮาวีดัง* เนื้อเพลงเสนอว่าแม้จะเป็นหญิงถ้าจะสู้ก็จะต้องรับปืนเช่นเดียวกับชาย

เป็นภารกิจทำลายสังคมน่ากลัว หญิงเราจงหยักสู้รบคู่เคียงชาย เขายืนส่งกล้าตระนงไว้ลายคูชีไกรหรือกล้ามาหยามหมิ่น สร้างเกียรติประวัติให้เลือดลือทั่วไป มันมารโตโหดร้ายแสนทมิฬ ขอฮินหยักสู้ปราบหมูไพรินด้วยปืน ไม่ขอคืนสังคมที่แสนแวง

ฮินหยักตระนงส่ง่าเหนือไพร เรานั้นคือสตรีผู้รักศักดิ์ศรีจกข่มไม่เกรงดินฟ้า จับปืนท่ายท่าฝ่าฟันให้บรรลัย ไร้ตาย... แย่งชัยมา

ความที่ปืนเป็นสัญลักษณ์ในการต่อสู้ เสียงปืนกลายเป็นเสียงแห่งชัยชนะมา มีหลายเพลงที่พูกให้เสียงปืนในแง่ที่เป็นสิ่งชวนอภิรมย์ แม้ว่าในความเป็นจริงมันเป็นเสียงที่น่าหวาดหวั เพลง *สามสิบปีแห่งความรุ่งโรจน์* (ความหวังแห่งชีวิตใหม่) ที่ร้องว่า

- เสียงปืนประท้วงที่ดังแว่วมากับสายลม ชื่นชมเรามีความหวังแห่งชีวิตใหม่ ดำรงสังคมที่เลวให้
- ลื่นซากไป สร้างสรรค์สังคมยุคใหม่ เพื่อประชาชนจะได้สุขสันต์ เสียงปืนแห่งชัยที่ดังก้องไปทั่ว
- แดนแหลมทอง สมปองประชาชนต้องสุขสันต์ ขอแค่เราให้สามัคคีกันมัน พร้อมใจก้าวสู่
 ปรารถนา ต่อสู้ฟาดฟันกับโจรครองเมือง

ในเพลง *ชาวนาอยู่กับปืน* “คึกคอกบ้านนาทุ่งทอง มาเถิกพี่น้องร่วมทีศึกรู คอยเคียดป่าแครงนำดู เสียงปืนจึงกู่
 ทุ่งทองแดนงาม” หรือเพลง *นักรบอาชญา* “ฟ้างามยามนี้เป็นปีแห่งชัย พรรคอยู่ไหนไหน เสียงปืนก้องไปได้
 ยินทุกที่ เตรียมไว้เถิกผู้ย้าย โคนล้มมารกชี่ กราวนี้ประชาชื่นชม” แต่สำหรับเพลง *ผาชัน* เสียงปืนเป็นเสียง
 แห่งความตายของศัตรู “เสียงปืนที่ดังกังวานไม่หาย แดกร่องความตายก้องไปทั่วธรณี ลื่นเสียงกังวานพวก
 วันก็ละเต็มที ยับเย็นป่นปี้รับหนึ่กันจนวอดวาย”

ในกองป่ามีงานอื่นๆ นอกจากนอกรบ เพลงปฏิวัติก็ถูกพาดพิงถึงมีเพลงที่เล่าถึงงานด้านอื่นๆ
 ในสหายทำ เพลงพวกนี้จึงแต่งขึ้นเพื่อหาที่ทางให้กับสหายที่ไม่ได้สู้รบจับปืนว่ามีส่วนสำคัญในการปฏิวัติไม่
 ต่างจากนักรบ เพลงอย่าง *เพื่อพรรค เพื่อมวลประชา* รวบรวมงานต่างๆ ในกองป่าไว้เกือบหมด

ผมนะ เป็นทหาร รบพุ่งประจัญหนุมารไฟรี
 ฉันทึ่เป็นศตรี เป็นหมอทีศึ่ของประชาชน
 ผมทำงานดำเดี่ยว ชนสงเสบียงค้วยใจอคทน
 ลุงบุกเบิกมวตชน หลานเป็นเยาวชน หลานทำอะไร
 หลานเป็นคนทำกรว คัมแกงแป้งถั่ว หลานทำสุคใจ
 อู้ย นั้นชื่อเรียงเสียงไร พรรคเคยให้ทำอหียง
 ฉันทึ่เป็นศิตปิน สร้างชูปชิวินให้มืพลัง
 ร้องเพลงจากใจไหลหลั่ง เพิ่มพูนพลังให้เรารืนเริง

หรือเพลง *ทหารดำเดี่ยว* ที่พูดถึงงานดำเดี่ยวชนสงของพรรค “เหงื่อไหลโทรมกาย เข้ายันบ่ายทั้งคืนแะวัน
 แคคณทนทานสู้ไม่หวั่นหญิงแะชายพร้อมเพรียง พรรคแะประชาให้เรามาชนเสบียง แนวนรบด้านการ
 ดำเดี่ยว จะหยักยีนไม่มีท้อใจ” สงครามประชาชน มีแนวรบหลายด้าน ไม่เพียงแค่นั้น แนวรบด้านการดำเดี่ยว
 ยังมี “แนวรบด้านศิตปิน” ทีจะต้องต่อสู้ เพลง *เราศิตปินแะศิตปินมาแล้ว* พูดถึงบทบาทหน้าทีของหน่วย
 งานตนเองว่ามีเช่นไร “เราศิตปิน น้อมควงจันทึ่รับใช้ประชา รอนแรมคังสาริกา เหนื่อยกายา ก็ยังสุขใจ...
 มอปลชิวิน ไร่แนวรบด้านศิตปิน ยามเมื่อพรรคค้องการ ทีโคงานเรียกร้องค้องไป ยินคึ่ทีได้รับใช้ อยู่แคน
 โกลจะชอยอมทน” ส่วน *ศิตปินมาแล้ว* หน่วยศิตปินมีเพื่อรับใช้ประชาชน เพื่อคอบได้ศิตปะของชนชั้นปก
 กรองทีมอมเมาประชาชน “ไอ้... โอ... ละนา ศิตปินมาแล้ว เสียงแะวๆ พี่น้องเอินเข้ามาใฝ มาแสดงรับใช้
 ชนชั้นผู้ท้อช้งน จุคประสงคึ่ลีโค่นล้ม ศิตป์เก่ามีวเมาคน ขอปลกกายตัวคน เพื่อทุกคน เพื่องานก้าว เพื่อทุก
 คน เพื่องานก้าว”

บทบาทสำคัญของเพลงปฏิวัติคือการปลุกเร้าจิตใจนักรบแะมวตชน ดังทีเพลง *เราศิตปินมาแล้ว* ก็คือ
 “สร้างควมสามัคคี เพิ่มพลังเพื่อหวังชิงชัย คิ่นมาห้าห้า่นมารร้ายกู่คนไทยให้พันโจรมาร” เพลงปฏิวัติจึงมี

เนื้อหาปลุกเร้าจิตใจให้อีกเสริมอศทนต่อความยากลำบาก เนื้อหาของเพลงร่ำวงที่เป็นสิ่งบันเทิงเพียงไม่กี่อย่างในป่าจึงมีเนื้อหาที่ปลุกเร้าจิตใจ เช่น *สมหมายดาวเหนือ จันทร์วันเพ็ญ อวยพรก่อนจาก จากเพื่อพบกันใหม่ เคือนดอยฟ้า สุขสันต์วันชัย ยามเมฆบังจันทร์ ปลาคุ้ยน้ำ* เพลงเหล่านี้เป็นเพลงร้องเชียร์ร่ำวงสามัคคี เพลงเหล่านี้จึงไม่มีเนื้อหาแบบเพลงที่ใช้ปลุกกระดมมวลชนที่จะพูดถึงการกดขี่ข่มเหงในสังคมเก่า แต่จะเน้นถึงการยึดมั่นในอุดมการณ์ และความศรัทธาต่อพรรค อย่างเพลง *สมหมายดาวเหนือ* “สายลมเปลี่ยนทิศ แต่ดวงจิตไม่ได้เปลี่ยนเลย ยืนหยัดมั่นคงเช่นเคย ไม่เปลี่ยนทางเหมือนดั่งดาวเหนือ...” *จันทร์วันเพ็ญ* “ยามจนทนระกำ มองเห็นความสว่างเรืองรอง สามัคคีเกิดพี่น้อง ทั่วพื้นทองร่วมใจเดียวกัน ความหวังนั้นปลายนัน อุดมการณ์ต้องบรรลุนั้น...” *อวยพรก่อนจาก* “ไปๆ ไปทั่วถิ่นไทยที่ไกลาก หากแม้วันนี้เราจาก ขอฝากความหลังก่อนลา ต่อสู้จนสิ้นใจ ทรายถึงชัยได้มา” *จากเพื่อพบกันใหม่* “ยากเย็นทุกข์ทรมานไม่เกรงคินฟ้า... สู้นจนสิ้นใจ ยามเมื่อได้เวลา ถึงคราต้องจากจร...” *สุขสันต์วันชัย* “ครณวันชัยนั้นใกล้เต็มที ทุกมวลชีวิตจะสดชื่นบาน ฟังเพลงชัยก็สุขเรใจเสียงก้องกังวาน รบจนสู้รบจนรู้อยู่เนิ่นนาน จากวันเกิดจนสู่เดือนปี พอสุขชีวิตก็เป็นเพลงชัย” *ยามเมฆบังจันทร์* “ยามเมื่อเมฆบังจันทร์ เพื่อเขย ไม่นานก็คงสว่าง มีประทีปนำทาง ไม่มีเดือนร้าง ยังฝังดวงใจ”

ที่จริงไม่เพียงเฉพาะแต่เพลงร่ำวง แต่เกือบทุกเพลงที่จะต้องมีเนื้อหาปลุกปลอบจิตใจ ให้อศทนจนถึงวันแห่งชัยชนะและเน้นย้ำถึงความเชื่อมั่นต่อพรรค เช่น เพลง *สามสิบปีแห่งความรุ่งโรจน์*

เสียงปืนแห่งชัยที่ตั้งกองไปทั่วแดนแหลมทอง สมปองประชาจะต้องสุขสันต์ ขอให้เราให้สามัคคีกันมั่น พร้อมใจก้าวสู่ประจัญ ต่อสู้ฟาดฟันกับโจรครองเมือง สามสิบปีพรรคเรานำสู่พรรคยืนอยู่ขึ้นมาก้าวไป มั่นใจไว้คือได้ชัย ทั่วเมืองไทยคงสุขสม มองฟ้าสีทองสาดแสงเรืองรองทั่วท้องนา คือประชาพี่น้องของไทยได้สิ้นโศกศัลย์ สิ้นมารคอยพลาญบ้านเมืองเรานั้น ของเพียงแต่เรายึดมั่น ในอุดมการณ์ที่พรรคขึ้นมา

หรือเพลง *นักรบอาสาหาน*

ทุ่งนาป่าภูช่างสุดโต จะมองทางไหน เห็นชัยชนะประชาคอยท่า มีพรรคเป็นหลักคิดตา น้อมดวงใจประชา ร่วมกันฟาดฟันศัตรู ชงแฉงามทรู เหลียวดูเหนือยอดภูได้ลม พรรคคนจน สู้อศทนนานนม เราจึงได้ชื่นชม หลังจากโศกตรมหลายปี

และเพลง *ยืนให้สูงมองให้ไกล* ที่เอาทำนองมาจากเพลง *ทหารเกณฑ์ผดักตอง* “สิ้นศึกมาคราโคชาวไทยสุขสำราญ สังคมใหม่เบิกบานที่ปลายทาง ด้วยความทุกข์ยากท่ามกลางคว้นปิ่น วันคืนแห่งการสู้รบชิงชัย จงยืนให้สูงแล้วมองให้ไกลไว้ก่อนเพื่อนยา จะหนุนขนอนนอนป่าก็เพื่อประชาชนไทย”

ความศรัทธาต่อพรรคเป็นลักษณะเฉพาะของเพลงปฏิวัติ ซึ่งต่างจากเพลงเพื่อชีวิตของนักศึกษาฝ่ายซ้ายในเมือง ในช่วงสุดท้ายของขบวนการมีความพยายามที่จะทำเพลงปฏิวัติแนวใหม่ขึ้นมา คือ อัลบั้มที่ราบ ของสมคิด สิงสง และพรรคพวกวง 66 การทำเพลงนี้ก็คือการกลับไปหาเพลงเพื่อชีวิตนั่นเอง การเชิดชูพรรคในเพลงปฏิวัติภูพาน มีเหตุผลคือ พรรคเป็นผู้กุมสังขรณ์ คือเป็นผู้นำแนวทางการต่อสู้ด้วย

กำลังอาวุธในชนบทนั่นเอง (ดังเพลง *อำนาจรัฐเกิดจากกระบอบปืน* “กระบอบปืนก่อเกิดอำนาจรัฐ ประจักษ์ชัดสังขรณ์อันล้ำค่า”) เพลงปฏิวัติภูพาน จึงกล่าวถึงพรรคในแง่ของการเป็นผู้ชี้นำทาง เช่น เพลง *ไชโย พรรคคอมมิวนิสต์ไทย* “พรรคชี้นำ ทิศทางให้เราประชา จับอาวุธขึ้นมาชั่งชั่งเอาชัย” *สามสิบปีแห่งความรุ่งโรจน์* “สามสิบปีพรรคเรานำสู้ พรรคยืนอยู่ชี้นำก้าวไป... มองฟ้าสีทองสาดแสง เรืองรองทั่วท้องนภา คือประชาพี่น้องของไทยได้สิ้นโสภคัลย์ ... ขอเพียงแต่เรายึดมั่น ในอุดมการณ์ที่พรรคชี้นำ” *รัฐบาลของใคร* “เราขอเราขำมีคมนทุกทาง พรรคคอมมิวนิสต์ชี้นำปลุกเรา พรรคช่วยปักเป้า ให้เรื่องเสรีราบวาง” เพลง *แปลงร้องให้กับเดือน* “แปรผืนดินคงหญ้า เปลี่ยนนาที่รกเรียวหนาม รวมของเรา เหล่าชาวนาภัยทุกข์ไทย ชูธงแดงไผ่ไทยใหม่ สดใสชื่นบาน แดนาข้าวนวล ชาวชนวน่าชิมลิ้มลอง หน้าชาวนานวลผ่อง ฟ้าทองด้วยมี พรรคนำ”

การที่พรรคเป็นผู้ชี้นำทางนี้ทำให้การอุปมาอุปไมยในเพลงปฏิวัติภูพานจึงเปรียบพรรคกับสิ่งที่ให้แสงสว่าง อย่างดวงไฟ พระอาทิตย์ หรือดาว เช่น เพลง *บ้านเกิดเมืองนอน* “พรรคคอมมิวนิสต์ เปรียบดังประทีปส่องทาง แสงสาดส่องสว่าง ชี้นำให้ประชาทั่วแดน” *สมหมายดาวเหนือ* “พรรคก็คือโคมทอง ที่ส่องชี้นำประชา ถือท่ายดินนาว่า ล่องธาราต้องดำต้องเรือ”

เปรียบเป็นดวงตะวัน เช่น เพลง *ชัย* “ตะวันสีทองเจิดจ้า ฉายแสงมาทั่วธรณี วันชัยนั้นใกล้เต็มที ทุกวันชีวิจะสุขชื่นบาน” เพลงของสหายเพลิงที่เขาทำนองมาจากเพลง *อาทิตย์* “ไผ่ดวงตะวันสาดแสง เรืองรองส่องมา ท้องทุ่งนาป่าไม้เขียวขจี แสงจะสาดขึ้นเปรียบดังพี่น้องของสตรี แสงสุรีย์เหมือนดังชีวิตใหม่” เพลงที่ไม่ทราบชื่อ ของสหายเพลิง “ยามแสงทองส่องมาสว่างนภาทั่วฟ้าธานี หมู่ชนน้อยยกด้อยยิน ดวงนวลปักผืนขึ้นชีวินเรใจ เรานักรบประชาได้การนำพานักรบพรรคคอมมิวนิสต์ไทย ธงแดงโบกปลิวไสว ชี้นำทางไปประชาไทยเดินตาม”

การใช้สัญลักษณ์ของคอมมิวนิสต์ปรากฏทั่วไปในบทเพลง ซึ่งสัญลักษณ์เหล่านี้เป็นของขบวนการคอมมิวนิสต์สากล เช่น ธงแดง ดาวแดง *นักรบอาชญา* “ธงแดงงามทรู เหลียวดูเหนือยอดภูได้ลม” เพลง *ธงแดงงามไผ่* “ธงแดงสาดโบกปลิวปลิวไผ่ได้ลม เหนื่อยออกเทือกเขาภูพานประชาชื่นบาน” สำหรับเพลง *ยี่นให้สูงมองให้ไกล* ก็เปรียบเป็นดาวที่ส่องทาง “มุ่งสู่ดวงไฟแรกคนไกลแห่งขุนคีรี มอภายจิตพลัดเป็นเติม พัน คู่ทางสายใหม่หัวใจเบิกบาน ดาวแดงตระการส่องชี้นำชัย”

แนวคิดบางอย่างที่รับเอามาจากเหมาอริสมิ์โดยตรง ก็ถูกนำเสนอในเพลงอย่างงดงาม เช่น การเปรียบเทียบเป็นปลา ที่แหวกว่ายอยู่ในสายน้ำที่เปรียบได้กับประชาชน อันเป็นแนวคิดของกองทัพปลดแอก¹⁰⁰ เพลง *ปลาคุ่น้ำ* มีเนื้อร้องดังนี้

¹⁰⁰ ความเปรียบนี้มาจากเหมาเจ๋อตงใน *ว่าด้วยสงครามจรยุทธ์* ที่เขียนเมื่อปี พ.ศ. 2480 ซึ่งมีข้อความดังนี้

Many people think it impossible for guerrillas to exist for long in the enemy's rear. Such a belief reveals lack of comprehension of the relationship that should exist between the people

กองทัพกับมวลประชา เหมือนหมูมีจาด่องลอยนที น้ำคาพร่างพรมาดี เลี้ยงชีวิตให้สดชื่น
 บาน ฟากฟ้าก็ยังมีดาวแสงสากแสงจันทร์สว่าง ป่าไม้พืชพงคงพันธุ์ชาติตะวันตกก็จงเงาตาย
 กองทัพสมัครสมานเชิดส้มพันธ์ประชาชนไทย ชนสามัคคีมันไว้ แผ่นดินไทยต้องเป็นของเรา

หรือในเพลง *เคื่อนดอยฟ้า* “เคื่อนดอยฟ้า ขอเชิญมาสนุกสนาน มาร่วมกัน เชิดส้มพันธ์เหมือนปลากับน้ำ
 เคนสายทางแดนไกลก้าวไปทุกยาม ร่วมจิตคิดคาม พรรคผู้ชี้นำ” ขณะที่เพลงพบกันที่บ้านศรีสงครามใช้การ
 อุปมาอุปมัยของเหมาเจ๋อตงที่ว่าปฏิกริยาทั้งปวงล้วนเป็นเสือกระดาษ¹⁰¹ ซึ่งปรากฏในสรรนิพนธ์และคดิ
 พจน์ฯ “ยื่นหยักคบเคยวันไหว หรือเจ้าว่าไค่ สู้มันๆ ศัตรูทณยุทธศาสตร์ คือเสือกระดาษ ภายว่าๆ” หรือคำ
 ว่ายื่นให้สูงมองให้ไกล ก็เป็นคำขวัญที่สหายนำขณะนั้นเสนอ โดยน่าจะเอามาจากสรรนิพนธ์¹⁰² ถิ่นนำมาเป็น
 ชื่อเพลงและส่วนหนึ่งในเนื้อร้องเพลงยื่นให้สูงมองให้ไกล “จงยื่นให้สูงแลดมองให้ไกลไว้ก่อนเพื่อนยา จะ
 หนุนรอนนอนป่าก็เพื่อประชาชนไทย”

เพลงถูกท่วงปฏิวัติของภูพานทำให้เห็นถึงลักษณะชาตินิยม ที่หมายถึงการรักถิ่นฐานบ้านเกิดและ
 ประเทศชาติ ดังคำที่ปรากฏในเพลงหลายๆ เพลงของสหายเพลงว่า “แผ่นดินทอง” ซึ่งมีนัยยะหมายถึงบ้าน
 เมืองที่อุดมสมบูรณ์ และดินแดนที่สูงค่ายิ่ง ซึ่งบ้านเมืองที่รักนี้ถูกชนชั้นปกครองและจักรพรรดินิยมอเมริกา
 กกดขี่ขูดรีด ในแง่นี้ชาวพรรคคอมมิวนิสต์จึงเป็นนักชาตินิยม หรือเป็นนักกู้ชาติ เช่นเดียวกับพี่น้องในอินโดจีน
 และประเทศโลกที่สามอื่นๆ ดังเพลง *หน่อไม้บ่ได้เกลือ* มีความคล้ายคลึงกับเพลงปฏิวัติของลาวเพลงหนึ่ง
 เนื้อร้องของหน่อไม้บ่ได้เกลือ “เราเองเป็นนักต่อสู้เพื่อคอมเพื่อกู้เอกราชไทยคืน” ในขณะที่เพลงลาวร้องว่า

---

and the troops. The former may be likened to water the latter to the fish who inhabit it. How
 may it be said that these two cannot exist together? It is only undisciplined troops who make
 the people their enemies and who, like the fish out of its native element cannot live.

ที่มา : On Guerrilla warfare (1937) Online Version: Maoist Documentation Project (2000); Mao Tse-
 tung Reference Archive (marxists.org) 2000

¹⁰¹ มีที่มาจากการสนทนากับนักข่าวอเมริกัน เมื่อ พ.ศ. 2489 (Talk with the American Correspondent Anna
 Louise Strong, August 1946) มีถ้อยคำดังนี้

All reactionaries are paper tigers. In appearance, the reactionaries are terrifying, but in reality
 they are not so powerful. From long-term point of view, it is not the reactionaries but the
 people who are really powerful.

(Mao Tsetung, Selected Readings from the Work of Mao Tsetung (Peking: Foreign Languages
 Press, 1971), p. 349.)

¹⁰² วัฒน วรตยงกูร, “ทะลัถคารมณัเพลงปฏิวัติ,” ใน *สายลมเบดิยนทิสนต่ดวงจิตไม้ได้เบดิยนเลย*, หน้า 506 –
 507.

“เขาเองเป็นนักต่อสู้เพื่อขอบเพื่ออยู่เอกราชชาติเขาคิน”¹⁰³ ก็แสดงให้เห็นว่าการปฏิบัติไทยกับการต่อสู้ในอินโดจีน ก็มีลักษณะใกล้เคียงกัน ที่เป็นเช่นนี้สามารถอธิบายด้วยเหตุผลที่ว่า การปฏิบัติไทยเป็นการปฏิบัติประชาชาติ ประชาธิปไตย ที่มีเป้าหมายส่วนหนึ่งคือการโค่นล้มอิทธิพลของจักรพรรดินิยม และถ้าเรามองในกรอบนี้ การที่ “ชนชั้น” หายไปจากเพลงก็ไม่ใช่ว่าเรื่องแปลกประหลาดนัก เพราะการปฏิบัติประชาชาติประชาธิปไตย “พลังต้น” ของการปฏิบัติมาจากการสามัคคีชนผู้รักชาติ รักประชาธิปไตย เช่นชนชั้นกรรมาชีพ นายทุนน้อย นายทุนแห่งชาติ ฯลฯ เพื่อโค่นล้มชนชั้นปกครองปฏิกิริยา เช่นในเพลงยามเมฆบังจันทร์ “ยากคิมจันกำเนิด ในชนผู้ดีหรือไพร่ จะอุทิศพร้อมพลีกายใจเพื่อประชาไทยร่วมเย็น” แต่การหายไปของชนชั้นในเพลงปฏิวัติคง ไม่ได้มาจากสาเหตุนี้สาเหตุเดียว

ชนชั้นเป็นคำสำคัญในลัทธิมาร์กซ์ มันเป็นคำไขความเปลี่ยนแปลงของสังคม การต่อสู้ทางชนชั้น เป็นแกนหลักของประวัติศาสตร์มนุษยชาติ เรื่องของชนชั้นกับคอมมิวนิสต์จึงเป็นเรื่องที่แยกออกจากกันไม่ได้ ในการทำงานของผู้นับปฏิวัติงานมวลชนการจำแนกชนชั้นเป็นเรื่องสำคัญ ในการเรียนการสอนวิชาการเมือง เพื่อนำไปปฏิบัติงานนั้นผู้นับปฏิวัติงานมวลชนจำต้องจำแนกได้ว่า “เป้า” ที่เราทำงานจัดตั้งอยู่ อยู่ในชนชั้นอะไร เพื่อที่ผู้นับปฏิวัติงานจะได้โฆษณาปลุกกระแวมและเสนอนโยบายที่เข้ากับความต้องการของเขาได้อย่างถูกต้อง¹⁰⁴ แต่ในความเป็นจริง ชุมชนหมู่บ้านของอีสานสถานะทางเศรษฐกิจของชาวบ้านไม่ค่อยมีความแตกต่างกันเท่าไรนัก กล่าวได้ว่าทุกคนเป็นคนยากคนจนเท่าๆ กันหมด และการเข้าหรือไม่เข้าร่วมการปฏิบัติไม่ได้มาจากความขัดแย้งทางชนชั้นในท้องถิ่น แต่มาจากการถูกรัฐข่มเหงรังแก ดังที่บทเพลงต่างๆ สะท้อนให้เห็นออกมา ดังนั้นเพลงจึงสะท้อนถึงความคิดเกี่ยวกับชนชั้นที่เป็นหนึ่งเดียวกันในท้องถิ่น ว่าเป็นคนจน คำว่าคนจน หรือคำแทนอื่นอย่างชาวนาหมายถึงความยากจนที่ทุกคนประสบร่วมกัน คนจนจึงมาแทนแนวคิดเรื่องชนชั้น หรือคำว่าชนชั้นกรรมาชีพ ชนชั้นชาวนา ฯลฯ ที่เด่นชัดที่สุดคือเพลง *คิดปิ่นมาแล้ว* ที่ใช้คำว่า “ชนชั้นผู้ทุกข์จน - ชนชั้นยากจน” ซึ่งเป็นการเอาแนวคิดเรื่องชนชั้นมาทำให้เข้าใจง่าย และเป็นรูปธรรม “คิดปิ่นของเราทุกคน มาจากคนจนชาวไร่ชาวนา” หรือในเพลง *รัฐบาลของใคร* ที่ใช้คำว่าคนจนแทนชนชั้นชาวนาที่ถูกกดขี่ขูดรีดจากชนชั้นศักดินาหรือชนชั้นเจ้าที่ดิน “พวกเราคนจนต้องทนลำบาก ชีวิตนั้นฝากไว้กับที่นา ทุกวันนี้หนาทวดเราว่าวุ่นเพราะศักดินามันมาโกงกิน” หรือแม้กระทั่งการใช้คำที่บ่งถึงพรรคคอมมิวนิสต์ ซึ่งโดยหลักการแล้วเป็นพรรคกองหน้าของชนชั้นกรรมาชีพ ก็กลายมาเป็น “พรรคคนจน” ในเพลง *นักรบอาชญา*

¹⁰³ ไม่ทราบข้อมูลของเพลงปฏิวัติดาวเพลงนี้มีชื่อเพลงว่าอะไร ดังนั้นจึงกล่าวไม่ได้ว่าใคร “ลอก” ใคร โดยทำนองและเนื้อร้องแทบจะเหมือนกันแต่แตกต่างกันที่เนื้อร้องท่อนแรก ผู้เขียนวิทยานิพนธ์ได้ฟังเพลงนี้ในรายการเพลงทางสถานีโทรทัศน์ของลาว (แขวงสะหวันนะเขต) เมื่อวันที่ 26 เดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2548

¹⁰⁴ สัมภาษณ์ ชาย พรหมวิชัย, 8 พฤษภาคม 2547.

การทำให้แนวคิดลัทธิมาร์กขง่ายขึ้นนี้ อาจเป็นวิธีการที่สำคัญสำหรับการปลุกกระดมมวลชน แต่การทำให้ลัทธิมาร์กข ซึ่งมีความซับซ้อนนี้ขง่ายขึ้นโดยคำแทนเหล่านี้ย่อมส่งผลกระทบต่อระดับความเข้าใจลัทธิมาร์กขในหมู่ผู้ที่ได้รับการจัดตั้งเช่นกัน การใช้อุปมาอุปมัยว่ารัฐบาลเปรียบเหมือนโจร ดังหลายๆ เพลงที่กล่าวเอาไว้ข้างต้น ในแง่หนึ่งก็สะท้อนให้เห็นลักษณะของปัญหาที่ชาวบ้านประสบคือการข่มเหงรังแกจากเจ้าหน้าที่รัฐบาล หรือในภาษาปัจจุบัน “การใช้อำนาจรัฐอย่างไม่เป็นธรรม” แต่ในอีกด้านหนึ่งก็เป็นการลดทอนไม่ให้ “การทุจริต” ตามแนวคิดแบบมาร์กซิสต์ การกรอกหูทุจริตลดทอนลงเหลือเป็นแนวคิดแบบขง่ายๆ และเป็นรูปธรรมว่าเป็นการโกง ขโมยหรือปล้น เช่น เพลง *รัฐบาลของใคร* “เพราะศักดินามันมาโกงกิน” “รัฐบาลทมิฬ มันปล้นกินคนจน” ซึ่งในแง่นี้มีลักษณะเชิงจริยธรรมที่ชาวบ้านเข้าใจกันดี หรือให้เป็นมารเป็นผี อันเป็นสิ่งขงัวร้ายน่าเกลียดน่ากลัว คล้ายๆ กับการเปรียบเทียบมิวนิสต์เป็นยักษ์มารของรัฐบาล* การอุปมาอุปมัยดังกล่าวเป็นการให้คุณค่าด้วยมาตรฐานทางศีลธรรมอันเป็นที่เข้าใจในหมู่ชาวบ้านกันค้อยู่แล้ว และเมื่อผนวกกับคำที่เป็นแนวคิดขง่ายๆ เช่น ขนขึ้น ขนขึ้นปกครองก็จะกลายเป็น “ขนขึ้นแสนทรมาน” ตามคำของวัฒน์ ในเพลง *ยื่นให้สูงมอให้ไกล* ถ้ามองตามกรอบของอุปมาอุปมัยนี้ การต่อสู้ทางขนขึ้นก็จะจับอาวุธไปสู้กับโจรหรือเป็นการปราบมารไป ดังนั้นอาจจะตั้งข้อสังเกตว่า ถ้ารัฐบาลเปลี่ยนท่าทีที่มีต่อปัญหา คือรัฐบาลไม่ทำตัวเหมือนโจรเสียประชาชนก็ไม่จำเป็นต้องสู้ เหมือนคำพูดของของพิบ เชื้อกระโซ่ที่ว่าทำไมถึงกลับเข้าบ้าน ไม่สู้รบค้อยู่แล้ว “เพราะรัฐบาลรับรองว่าจะดูแลประชาชนให้อยู่ดีกินดี เขาเปลี่ยนนโยบาย ผู้นำเขาก็ปล่อยให้คนเข้ามา บ่เป็นหยิง เรื่องคอมมิวนิสต์ เจ้านายเค้ารับทำแล้ว เรื่องอยู่ดีกินดี”¹⁰⁵

ทฤษฎีขงัวบ้านที่เกิดขึ้นในเขตภูพานเป็นแห่งแรก เขตป่าเขาจึงเปรียบเสมือนบ้านพักอาศัยของกองป่า ป่าเขาถูกตัดแปลงให้ขง่ายให้เป็นประโยชน์ทั้งต่อการสู้รบ การดำเนินชีวิตประจำวัน และการทำงานทางการเมือง โดยมีทับ หน่วยพรรคที่ทำหน้าที่ต่างๆ กันแต่ประสานสัมพันธ์กันกลายเป็นชุมชนหนึ่งที่มีจุดมุ่งหมายเดียวกันคือ การปฏิวัติประเทศไทย วิถีชีวิต หน้าที่การงาน ไม่เว้นแม้กระทั่งความบันเทิง ทุกสิ่งทุกอย่างขึ้นต่อหลักการและเป้าหมายอันนี้ ฉะนั้นถ้าขบวนกรรมการคอมมิวนิสต์ในเขตเทือกเขาภูพานเป็นสังคมนั้นเป็นสังคมที่มีต้นเดียว คือ ต้นของการต่อสู้ทางการเมือง

*แน่นอนว่าแม้ทั้งสองฝ่ายจะเปรียบเทียบว่าเป็นปีศาจเหมือนกัน แต่สารที่ออกมาต่างกัน กล่าวคือ การที่รัฐบาลเปรียบเทียบมิวนิสต์ว่าเป็นปีศาจตามโปสเตอร์นั้น ชาวบ้านจำนวนหนึ่งเชื่อว่าเป็นความจริง ทั้งนี้อาจเป็นไปได้ว่า การรับรู้เรื่องคอมมิวนิสต์ของชาวบ้านอยู่ในระดับตำรัฐบาลบออะไรก็งกคล้อยตาม อีกทั้งคำ “คอมมิวนิสต์” ขงูเป็นสิ่งที่แปลกประหลาดแตกต่างจากความรับรู้ความเข้าใจของชาวบ้านขง่ายๆ ในขณะที่มีการอุปมาอุปมัยว่ารัฐบาลเป็นมารนั้น ชาวบ้านคงไม่ได้เชื่อว่าเป็นขง่ายๆ เพราะชาวบ้านก็รู้ว่ารัฐบาลคืออะไร ข้าราชการคืออะไร

¹⁰⁵สัมภาษณ์ พิบ เชื้อกระโซ่, 18 มกราคม 2549.

การสร้างฐานที่มั่นบนภูพานที่ดำรงอยู่ในช่วงเวลานั้นๆ เปรียบเสมือนการสร้างประเทศเล็กๆ ท่ามกลางสงคราม เป็นแบบจำลองว่าเมื่อปฏิวัติสำเร็จแล้วประเทศไทยใหม่จะเป็นอย่างไร แต่ด้วยเงื่อนไขทางสภาพภูมิศาสตร์ที่ภูพานไม่ใช่เทือกเขาที่มีลักษณะสูงชัน การสร้างอำนาจรัฐที่เปิดเผยบนภูพานจึงเป็นเป้าการโจมตีของรัฐบาล ประเทศเล็กๆ ที่อยู่ภายใต้วงล้อมของฝ่ายตรงข้ามที่มีกำลังมหาศาล และขึ้นมาได้ง่ายนี้จึงไม่สามารถดำรงอยู่ได้

ดังนั้นถ้าป่าเปรียบเสมือนบ้าน แต่เป็นบ้านที่ไม่ค่อยสะดวกสบายเท่าใดนัก เพราะการดำรงชีวิตในป่าเขาเต็มไปด้วยความยากลำบากทั้งจากสภาพแวดล้อม และสงคราม ดังนั้นสิ่งที่จำเป็นต่อการดำรงอยู่ของขบวนการคอมมิวนิสต์บนภูพานจึงไม่เพียงแต่เรื่องที่เป็นรูปธรรมอย่างการผลิต ภาระหน้าที่ประจำวัน เพียงอย่างเดียว แต่สิ่งที่สำคัญอีกอย่างคือสิ่งที่เป็นามธรรมอย่างอุดมการณ์ เพลงลูกทุ่งปฏิบัติของภูพานเป็นตัวแทนความคิดที่สำคัญ เพราะมันเป็นผลผลิตจากท้องถิ่น ที่เกิดจากการผสมรวมตัวกันระหว่างลัทธิมาร์กซ์ เลนินและความคิดเหมาเจ๋อตง กับสภาพการณ์ต่างๆ ของท้องถิ่น ไม่ว่าจะเป็ภาษา วิถีวัฒนธรรม จากบทเพลง ทำให้เราเห็นสิ่งที่พวกเขานิยามตัวเองว่าเพราะความทุกข์ยากลำบากจากการกดขี่ข่มเหงของรัฐบาลและจักรพรรดินิยมอเมริกาทำให้พวกต้องเข้าป่าจับปืนต่อสู้ภายใต้การนำของ พคท. เพื่อเปลี่ยนแปลงความทุกข์ยากดังกล่าว